



ΚΑΙΝΟΤΗΤΑ
ΓΙΑ
ΕΛΛΗΝΙΔΑ

55

Αστικό Ξρωπιαμός

Ψάχνοντας τη Ζούγκλα στα Χανιά

ΠΡΩΤΗΝ ΜΕ ΜΕ
ΒΡΕΙΤΕΙ ΚΑΙ
ΚΑΥΝΩΝΕΙ
ΜΕΑ!

Πολυτεχνείο Κρήτης
Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών

επιμέλεια: Παπαδάκη Έλλη-Όλγα
επιβλέπων: Γιαννούδης Σωκράτης

Οκτώβριος 2016

Ευχαριστίες

ευχαριστώ πολύ τον καθηγητή μου Σωκράτη Γιαννούδη, όπως και την Ντίνα Βαΐου, που με βοήθησαν να βάλω το χάος σε τάξη.

κυρίως, όμως, ευχαριστώ όλους αυτούς που βοήθησαν στο στήσιμο της εργασίας, που μετέφρασαν κείμενα και μαγείρεψαν, αυτούς και αυτές που μοιράστηκαν τα βιώματά τους μαζί μου, όλους όσους περιπλανήθηκαν άσκοπα-αλλά ερωτικά-στην πόλη και φυσικά αυτούς που άκουγαν την φλυαρία μου υπομονετικά, για ώρες.

τέλος, ευχαριστώ την Ήβη και τον Ορέστη για το πάθος τους. γενικά.

1. εισαγωγή	1	4. ερωτικά Χανιά	
2. η συγκρότηση του υποκειμένου		4.1 εισαγωγικό σημείωμα	51
2.1 περί ταυτότητας	3	4.2 [Gay] bar	53
2.2 επιτελεστικότητα και Queer Theory	9	4.3 strip club	57
2.3 φύλο και σεξουαλικότητα	13	4.4 για τις προλετάρειες του οργασμού	
2.4 η γλώσσα, η επιθυμία και το βλέμμα στην κατασκευή του υποκειμένου		4.4.1 οίκοι ανοχής	59
2.4.1 η γλώσσα	17	4.4.2 οίκοι ανοχής η περίπτωση των Χανίων	65
2.4.2 το βλέμμα και η επιθυμία	21	4.5 cruising public sex ερωτισμός	73
2.5 έχει φύλο η πόλη ;		5. συμπεράσματα	101
2.5.1 χώρος	23	όροι/ορολογίες	107
2.5.2 περιθώριο	30	βιβλιογραφία	111
3. Jungle Vs Roads			
3.1 η Ζούγκλα	33		
3.2 Queer χώροι και cruising	39		
3.3 δημόσιο σεξ	47		

στις ανώμαλες καύλες μας

Αντικείμενο της έρευνας αποτελεί η χωρική έκφραση του ερωτισμού και των έμφυλων ταυτοτήτων στην πόλη και συγκεκριμένα στην πόλη των Χανίων. Στη βάση ότι ο άνθρωπος επηρεάζει το-κτισμένο-περιβάλλον και vice versa, ο ερωτισμός, η σεξουαλικότητα και η επιθυμία είναι σημαντικοί ανθρωπίνι παράγοντες που αντανακλώνται στην προσωπική-ιδιωτική ζωή του καθενός/καθεμίας, όσο και στις επιλογές που θα κάνει μέσα στην πόλη, τον τρόπο που θα κινηθεί μέσα σ' αυτήν και τον χώρο που θα διαλέξει να εκφραστεί. Η ανάγνωση του χώρου και της πόλης μέσω του φύλου και της σεξουαλικότητας είναι μια οπτική που στηρίζεται στην αντίληψη ότι ο αστικός ιστός και η πόλη δεν είναι απλά ένα λειτουργικό σύστημα, ένας χάρτης χρήσεων στο μάθημα της πολεοδομίας ή μια παράθεση κελυφών, αλλά ένα σύνολο πολύπλοκων κοινωνικών σχέσεων, αλληλεπιδράσεων και διεργασιών.

Το ζήτημα του φύλου, σαν αναλυτική κατηγορία, εμπίπτει σε διάφορους τομείς, όπως η πολιτισμική γεωγραφία, η ανθρωπογεωγραφία, η κοινωνιολογία, η πολιτική, η αρχιτεκτονική, η πολεοδομία, η ψυχανάλυση. Γι' αυτό και η παρούσα εργασία αντλεί υλικό και πληροφορίες από όλες τις παραπάνω κατηγορίες, προκειμένου να γίνει καλύτερη η κατανόηση του θέματος.

Έχοντας αυτά υπόψη, η δομή της εργασίας επικεντρώνεται αρχικά στην συγκρότηση της έμφυλης ταυτότητας του υποκειμένου, εξετάζοντας βασικές θεωρίες γύρω από το ζήτημα, μέσα από φεμινιστικές, γκέι, λεσβιακές και queer θεωρήσεις. Από αυτές τις αναζητήσεις, παρακολουθούμε την μεταλλαγή των ιδεών περί φύλου και σεξουαλικότητας, ξεκινώντας από τον βιολογικό παράγοντα ως το υπόστρωμα για την κοινωνική και πολιτισμική εγγραφή του φύλου για να καταλήξουμε στην Queer θεωρία. Η καινοτομία της τελευταίας είναι πως κατάφερε να σπάσει, την μέχρι τότε, συνέχεια μεταξύ του βιολογικού και κοινωνικού φύλου, προτάσσοντας την επιτελεστικότητα, την συγκρότηση δηλαδή της ταυτότητας μέσω επαναλαμβανόμενων ενεργειών του υποκειμένου, σαν τρόπο σύλληψης του φύλου. Η J. Butler ήταν αυτή που εισήγαγε την έννοια της επιτελεστικότητας, όπως ήταν

και η ίδια που έσπασε τον δεσμό φύλου και σεξουαλικότητας, απομυθοποιώντας την ύπαρξη «κανονικών» έμφυλων ταυτοτήτων που οδηγούν στην δημιουργία «κανονικών» σεξουαλικότητων. Οι έννοιες της ετεροσεξουαλικότητας και της ετεροκανονικότητας, που αναδεικνύονται εδώ είναι κομβικής σημασίας, γιατί είναι αυτές που μας βοηθούν να τοποθετήσουμε το-έμφυλο-υποκείμενο στο χώρο. Η ετεροκανονικότητα δεν αναφέρεται μόνο στην έμφυλη διάσταση του ατόμου, αλλά αναδύεται ως ρυθμιστικός παράγοντας όλης μας της κοινωνικής συμπεριφοράς, ούσα ενσωματωμένη στην τρέχουσα κουλτούρα. Με βάση, λοιπόν, αυτή την έννοια αναλύεται ο χώρος και το περιθώριο, αντλώντας υλικό από φεμινιστικές, γκέι και λεσβιακές προσεγγίσεις του αστικού χώρου, όπως και από την bell hooks, η οποία έχει ασχοληθεί εκτενώς με την έννοια του περιθωρίου ως χώρο αντίστασης.

Ιδιαίτερη βαρύτητα καταλαμβάνει ο δημόσιος χώρος, σαν τόπος επιθυμίας, δημιουργίας ταυτότητας και έκφρασης της. Μέσα σ' αυτά τα πλαίσια επιχειρείται η αποδόμηση της ετεροκανονικότητας[heteronormativity] και της ετεροσεξουαλικότητας [heterosexuality]σαν κυρίαρχες πραγματικότητες μέσα στην πόλη και προσπαθούμε να επαναπροσδιορίσουμε τον δημόσιο χώρο σαν έναν χώρο όπου η γενική και αφηρημένη έννοια «χρήστης»-ή η αρκετά συγκεκριμένη έννοια του χρήστη, του λευκού ετεροφυλόφιλου, μεσοαστού άντρα-δεν υφίσταται, αλλά την θέση του καταλαμβάνουν υποκείμενα με έμφυλες ταυτότητες και διαστάσεις. Εν τέλει σαν έναν χώρο που βιώνεται και κατακτιέται. Δεν είναι κάτι που μας παραδόθηκε και το χρησιμοποιούμε με καθορισμένο τρόπο, αλλά κάτι που αποκτά ταυτότητα και ουσία μέσω, και λόγω, των διαδικασιών που επιτελούνται.

Το βίωμα χρησιμοποιήθηκε σαν εργαλείο ανάλυσης του χώρου, και αποτέλεσε το πρίσμα της περιπλάνησης και επανοικειοποίησης του δημόσιου χώρου, όπως αυτές εκφράζονται από το cruising και το δημόσιο σεξ, αντίστοιχα. Τα τελευταία αποτελούν κομμάτι της έρευνας της queer γεωγραφίας(queer geography), στην οποία οι γεωγράφοι προσπαθούν να αποτυπώσουν χωρικά τις queer πρακτικές, σε διάφορα σημεία του κόσμου. Εξάλλου, δεν υπάρχουν σχέσεις εκτός χώρου, όλα πραγματοποιούνται εντός του.

Στο τελευταίο μέρος της εργασίας, προχωράμε από την βιβλιογραφική έρευνα στην έρευνα πεδίου, όπου επικεντρωνόμαστε στα Χανιά, προσπαθώντας να «χαρτογραφήσουμε» την ερωτική πλευρά της πόλης, ψάχνοντας σημεία και μέρη όπου εκφράζεται και χωροποιείται αυτός ο ερωτισμός. Πρόκειται για κάποιου είδους «χαρτογράφηση»

του ερωτισμού, χωρίς φυσικά τις αυταπάτες ότι το πνεύμα του ή ότι τα κίνητρα και οι ανάγκες των ανθρώπων που παίζουν το παιχνίδι του αιχμαλωτίζονται. Είναι ένας χάρτης που πάντα θα συμπληρώνεται όσο υπάρχει ανάγκη, επιθυμία και πάθος.

Όσον αφορά στον ερωτισμό, παρατηρούμε ότι είναι διάχυτος μες την πόλη. Μπορούμε να τον ψυχανεμιστούμε, να μας τον ψιθυρίσουν, αλλά δεν είναι σχεδιάσιμος ή προβλέψιμος. Επηρεάζεται από το κτισμένο περιβάλλον, μιας και αποτελεί το σκηνογραφικό του υπόβαθρο και το ανατροφοδοτεί επηρεάζοντάς το με την σειρά του. Ξεκινάει από την πολύ προσωπική καθημερινότητά μας, μας απασχολεί, μας καθορίζει, χαρακτηρίζει την επικοινωνία μας με τους άλλους, μπορεί να εκδηλωθεί στιγμιαία σε χώρους που δεν του..αρμόζουν και μπορεί να καταλήξει ακόμα και στην θεσμοθέτηση μιας ολόκληρης «κόκκινης συνοικίας»¹ μέσα στην ίδια την πόλη. Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε γενικά στην εργασία, ήταν η βιβλιογραφική έρευνα από ένα εύρος πεδίων και η καταγραφή των κυριότερων σημείων σε πινακίδες, όπου η κάθε μία έθιγε και ένα διαφορετικό ζήτημα. Έτσι προέκυψαν η πινακίδα «Περί ταυτότητας, σεξουαλικότητας και χώρου», όπου συμπύκνωνε όλα τα προαναφερθέντα ζητήματα, η αντίστοιχη «Jungle Vs Roads» με θεματική την πόλη, το περιθώριο, το δημόσιο σεξ και το cruising, η «Περιβάλλοντα ερωτισμού», με κύριο θέμα τον ερωτισμό και την πόλη και τέλος αυτή του «Βλέμμα, επιθυμία, γλώσσα» που προσπάθησε να θίξει ακροθιγώς ψυχαναλυτικά ζητήματα που σχολιάζονται και στην εργασία. Οι πινακίδες συμπληρώνονταν, όσο προχωρούσε η έρευνα και ταυτόχρονα συγκροτούνταν και οι αντίστοιχες θεματικές που κατέληξαν στην τελική τους μορφή στην παρούσα ερευνητική.

Όσον αφορά στην έρευνα πεδίου η μέθοδος που ακολουθήθηκε ήταν οι συνεντεύξεις και οι συζητήσεις με κατοίκους της πόλης, straight, gay, λεσβίες, trans, εργαζόμενες στον πληρωμένο έρωτα, με κύριο θέμα την έκφραση των σεξουαλικότητων τους στην πόλη και μέρη που διαλέγουν να εκφραστούν και για ποιους λόγους. Κάποιες συνεντεύξεις/συζητήσεις έχουν ηχογραφεί, σε κάποιες κρατήθηκαν σημειώσεις και κάποιες δεν καταγράφηκαν καθόλου, ανάλογα με την επιθυμία της καθεμίας και του καθένα.

Ταυτόχρονα, χρησιμοποιήθηκε η χωρική παρατήρηση και τεκμηρίωση με σκίτσα και φωτογραφίες, ενώ τέλος, ζητήθηκε από άτομα να κάνουν μια ψυχογεωγραφική περιπλάνηση στην πόλη, να εντοπίσουν σημεία ερωτισμού και να τεκμηριώσουν την άποψή τους με όποιο εκφραστικό μέσο θεωρούν κατάλληλο.

1.Μπρυκνέρ Π., Φίνκελκρο Α., Η νέα ερωτική αναρχία, Αστάρτη, Αθήνα, 1988, σελ.126

eroticism is not the excess of pleasure, but the pleasure of excess, B. Tschumi

ερωτισμός, λογ.[1894], μεταφορά του ελληνογενούς γαλλ. {Ετυμολογικό Λεξικό, Γ. Μπαμπινιώτης}

ερωτισμός, (ο) ους.[έρωτας], η έντονη ροπή προς τις ερωτικές σχέσεις {Λεξικό Τεγόπουλος -Φουτράκης, Ελληνικό Λεξικό,1993}

«Προσοχή όμως: ο ερωτισμός δεν είναι ξέφρενη ακολασία, ξέφραγη ασέλγεια, κουτή και κούφια κραιπάλη· ο ερωτισμός είναι μοναξιά, σιωπή, αγωνία, τρόμος και αντιμετώπιση της ακρότητας, δηλαδή του θανάτου. Ο ερωτισμός δεν είναι ηδονισμός χαρούμενος, επιπόλαιος και εύκολος, δεν είναι ικανοποίηση των ενστίκτων, χορτασμός των ορμών, παιχνίδι των ιδιόρρυθμων τάσεων, ανακούφιση μιας επιτακτικής ανάγκης, χαλάρωση της έντασης του πόθου και κατευνασμός του πάθους, μηχανική εκσπερμάτωση, το σύνολο των «διαστροφών» και κάποιος ιδιωτικός ή κοινωνικός τίτλος που κάνει τα άτομα να ξιπάζονται και να αισθάνονται απαλλαγμένα από «περιττά βάρη» ή βασανιστικά συμπλέγματα. Ο ερωτισμός δεν είναι απελευθέρωση. Ο ερωτισμός είναι μια συμπεριφορά που οδηγεί στα άκρα, δηλαδή στην αγωνία και στην πτώση, στην διακύβευση της ακεραιότητας, στο διασυρμό των αξιών, στην απώλεια, στην παράδοση άνευ όρων στα χέρια της τύχης και στην καταστροφή.»¹

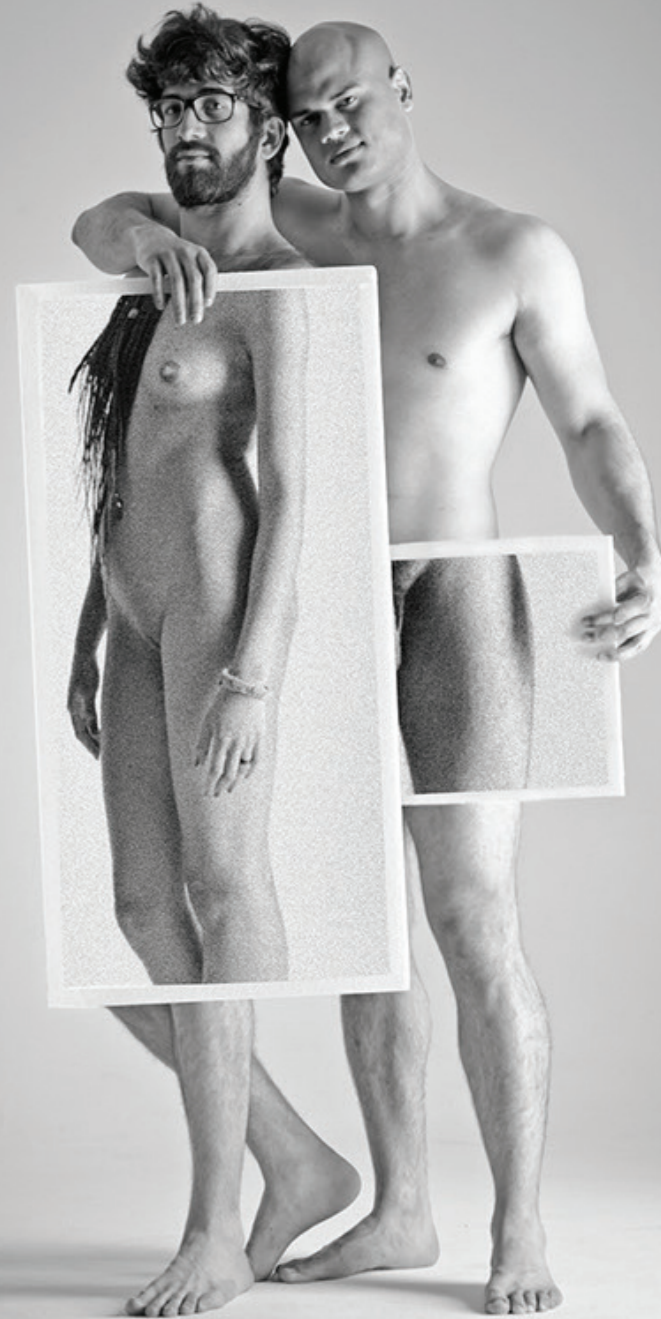
1.Bataille G., Η ιστορία του ματιού,2009, Άγρα, απόσπασμα από την εισαγωγή του Δ. Δημητριάδη

2.1 περί ταυτότητας

Καθώς το κεφάλαιο αυτό ασχολείται με την συγκρότηση του υποκειμένου, η έμφυλη ταυτότητα δεν θα μπορούσε παρά να αποτελεί βασικό κομμάτι του. Παρόλα αυτά επειδή το ζήτημα μπορεί να πάρει πολλές προεκτάσεις και αναλύσεις, καθώς υπάρχει μεγάλη δυσκολία να ορισθεί τι είναι ταυτότητα, παρουσιάζονται ακροθιγώς οι βασικότερες θεωρίες που προσπαθούν να συγκροτήσουν μια άποψη γύρω από το ζήτημα.

Ουσιαστικά, θα μπορούσαμε να πούμε πως παρατηρείται μια σταδιακή μεταλλαγή των ιδεών περί ταυτότητας, που συμπυκνώνεται στην μετάβαση από την βιολογική προδιαγραφή του φύλου, στην κοινωνική κατασκευή του και εν τέλει στην ρήξη της συνέχειας βιολογικού-κοινωνικού, με βασικό άξονα την επιτελεστικότητα και την ρευστότητα της ταυτότητας. Έτσι, έχουμε τον Κονστρουκτιβισμό, στον οποίο το σώμα αποτελεί το φυσικό υπόστρωμα της κοινωνικής εγγραφής και ευθυγραμμίζεται η έννοια της κατασκευής με το κοινωνικοπολιτισμικό επίπεδο. Αυτός ο διαχωρισμός μεταξύ βιολογικού και κοινωνικού, μπορεί να αναχθεί στο δίπολο φύση-πολιτισμός, στο οποίο προϋπάρχει η φύση και η οποία νοηματοδοτείται εκ των υστέρων από τον πολιτισμό «Με άλλα λόγια, η φύση (το «ωμό») υπόκειται σε μια διαδικασία μετασχηματισμών από την ανθρώπινη τάξη, η οποία πρόκειται να την «εκπολιτίσει», να τη μετατρέψει σε πολιτισμό(το «ψημένο»)»². Οι διχοτομίες αυτές αποτελούν υποσύνολα, ενός διευρυμένου τρόπου σκέψης, που αναλύει και αντιλαμβάνεται τον κόσμο βάσει αυτών.

². Μαρνελάκης Γ. , *Στενές επαφές φύλου, σεξουαλικότητας και χώρου*, futura, Αθήνα, 2014, σελ.25



Ο Ζ. Ντερντά θεωρεί ότι ολόκληρη η Δυτική σκέψη είναι οικοδομημένη πάνω σε τέτοιες διχοτομίες. Συνεχίζοντας, στον Μεταδομισμό, οι έμφυλες ταυτότητες σταματούν πλέον να αντιμετωπίζονται ως αυθεντικές και αμετάκλητες ιδιότητες, αλλά ως αμφίλογες επιτελεστικές ιδιότητες και το υποκείμενο πλέον εγκαθιδρύεται κοινωνικά. Προχωρώντας στην επεξεργασία της ταυτότητας η Μεταδομιστική Φεμινιστική Θεωρία³ θεωρητικοποιεί τις διαφορές εντός της, καθιστώντας την εσωτερικά ασταθή, ετερογενή, έκκεντρη, πολυσχιδή και εύπλαστη. Η ουσία και η ταυτότητα δεν αποτελούν ταυτόσημες έννοιες.

Παρατηρούμε ότι υπάρχει μια πορεία προς την αποδόμηση της ταυτότητας, κάτι το οποίο υποστηρίζει το **Queer Theory**, το οποίο αυτό-ορίζεται ως η **κριτική αποδιάρθρωση κάθε είδους ταυτότητας**. Όμως πριν φτάσουμε σε αυτό, προηγείται το Μεταδομιστικό Εγχείρημα του Gender Trouble. Στο τελευταίο η κατηγορία της έμφυλης ταυτότητας αναπλασιώνεται επιστημολογικά και πολιτικά: θεωρητικοποιείται ως θεσπισμένη επιτελεστική συμπύκνωση σχέσεων εξουσίας και όχι ως θεμελιωτική οντολογική προϋπόθεση της δράσης. Σώμα και φύλο δεν συνδέονται κατ' ανάγκη με σχέση φυσικής και πάγιας συνέχειας αιτίου (βιολογική προδιαγραφή) και αιτιατού (κοινωνικός επικαθορισμός). Εκλαμβάνεται με όρους ασταθούς και ατελούς επιτέλεσης σε συγκεκριμένες συνθήκες λόγου και εξουσίας. Το βιολογικό φύλο δεν είναι δεδομένο και η βιολογία αποφυσικοποιείται.

3. Διαβάζουμε στην Αθ. Αθανασίου για την Μεταδομιστική Φεμινιστική Θεωρία: «θα λέγαμε λοιπόν ότι στο στόχαστρο της κριτικής δεν τίθεται η ταυτότητα αυτή καθαυτή, αλλά η πρόσληψη της ταυτότητας ως ενιαίας παρουσίας του εαυτού. Στο δίλημμα ταυτότητα ή διαφορά η μεταδομιστική φεμινιστική θεωρία αντιπαραβάλλει την προβληματική της ταυτότητας ως διαφοράς. Η ταυτότητα εμπερικλείει το φασματικό της άλλο, τη μη-ταυτότητα που αποκλείεται ή αποκηρύσσεται προκειμένου να καταστεί εφικτή η συγκρότηση του αυτού» Fuss D., «Essentially Speaking» στο Αθανασίου Αθ., *Ζωή στο όριο: Δοκίμια για το σώμα, το φύλο και τη βιοπολιτική*, Εκκρεμές, Αθήνα, 2007, σελ.203

για τα δίπολα και τις διχοτομίες:

«Κατά τον Ντερντά, η δυτική σκέψη, φιλοσοφική και καθημερινή, είναι δομημένη στη βάση ορισμένων θεμελιωδών διχοτομιών: καλό/κακό, είναι/μηδέν, παρουσία/απουσία, αλήθεια/ψεύδος, ταυτότητα/διαφορά, άνδρας/γυναίκα, ζωή/θάνατος, φύση/πολιτισμός, ομιλία/γραφή. Τα αντιτιθέμενα μέλη αυτών των ζευγών δεν αποτελούν ισότιμες οντότητες ανεξάρτητες μεταξύ τους. Το δεύτερο μέλος κάθε ζεύγους θεωρείται η εκφυλισμένη, ανεπιθύμητη, αποβλητέα και αρνητική εκδοχή του πρώτου. Έτσι η απουσία είναι η έλλειψη της παρουσίας, το κακό είναι η πτώση απ' το καλό, το λάθος είναι διαστρέβλωση της αλήθειας κ.ο.κ. Με άλλα λόγια τα μέλη κάθε ζεύγους δεν έχουν απλώς αντίθετο νόημα. Αυτά είναι ιεραρχημένα μεταξύ τους, ώστε το πρώτο να είναι πρότερο του δεύτερου και με την χρονική και με την ποιοτική έννοια το όρου. Η προτεραιότητα αυτή προμοδοτεί πάντα την ενότητα, την ταυτότητα, την αμεσότητα, την τοπική και χρονική παρουσία, έναντι της διαφοράς, της απόστασης, της συγκάλυψης, της μετατόπισης, της παρέλκυσης, της αναβολής. Συνοπτικά, αναζητώντας μια απάντηση στο ερώτημα του Είναι, η δυτική μεταφυσική προσδιόρισε το Είναι ως παρουσία.» Μπαλτάς Α., *Φιλοξενώντας τον Ζακ Ντερντά. Στο περιθώριο επιστήμης και πολιτικής*, Εκκρεμές, Αθήνα, 1999, σελ.22



2.2 Επιτελεστικότητα και Queer Theory

Ο συνδυασμός του κονστρουκτιβισμού με την μεταδομιστική φεμινιστική θεωρία μας δίνει την φεμινιστική θεωρία της παραστασιακής επιτέλεσης ή επιτελεστικότητας [performativity].

Σύμφωνα με την επιτελεστικότητα το φύλο είναι ιστορική και κοινωνικοπολιτισμική κατασκευή η οποία προσπαθεί να αναπαράγει τον εαυτό της σύμφωνα με αυτό που θεωρείται «ουσία» ή «ταυτότητα» και όχι κοινωνικό απότοκο. Η επιτελεστικότητα παίζει τον ρόλο του αποδομητή, ο οποίος εξαρθώνει την φυσικοποίηση της ταυτότητας, το δίπολο γυναίκα-άντρας και την επιβεβλημένη ετεροφυλοφιλία σαν κανονιστικό μοντέλο. «Η επιτέλεση αναφέρεται σε μια συγκεκριμένη όψη του λόγου: την ικανότητα να παράγει αυτό που ονομάζει»⁴

Ουσιαστικά η θεωρία αυτή στηλιτεύει την θέση της άμεσης συνέπειας μεταξύ βιολογικού φύλου και ερωτικής έλξης. Προσπαθεί να καταδείξει ότι αυτή η συνέχεια εγκλωβίζει το φύλο σε μια [ουσιοκρατική] ενότητα, αφαιρώντας του τη δυνατότητα της ρευστότητας. Αναδεικνύει το φύλο σαν μια «ευέλικτη πολιτική κατηγορία»⁵. Αυτόν τον τρόπο προσέγγισης η Judith Butler τον ορίζει σαν [«αναταραχή φύλου»]. Μια ακόμη τομή, με πρότερες θεωρίες, είναι η ανάλυση για το βιολογικό και το κοινωνικό φύλο. Πλέον το βιολογικό φύλο δεν θεωρείται η βάση στην οποία εγγράφεται το κοινωνικό, αλλά μάλλον συνέπειά του. Αυτό προκύπτει στη βάση του ότι το βιολογικό φύλο δεν υπάρχει ανεξάρτητο και ίδιο, διαχρονικά και παντού, παρά δημιουργείται μέσα στις εκάστοτε κοινωνικοπολιτισμικές συνθήκες και «μπολιάζεται» απ' αυτές. Για παράδειγμα, «αυτό που μετράει ως άντρας μπορεί να αποτελεί την συγκεκριμένη πολιτισμική ερμηνεία τόσο ενός “αρσενικού” σώματος, όσο και ενός “θηλυκού” σώματος». Έτσι εμείς μπορούμε να συλλάβουμε τι μετράει ως βιολογικό φύλο, αλλά αυτό το κάνουμε έχοντας την εμπειρία του κοινωνικού φύλου. Τέλος, όσον αφορά στο κοινωνικό φύλο, είναι κατασκευάσμα, όχι όμως επειδή προϋπάρχει το βιολογικό και οι ερμηνείες που επιδέχεται, όπως αναφέρθηκε, πολιτισμικά, καθώς σύμφωνα με την Butler «αν το κοινωνικό φύλο παράγεται ως αποτέλεσμα μιας αμείλικτης κοινωνικής

4. Αθανασίου Αθ., ο.π, σελ.208

5. Αθανασίου Αθ., ο.π, σελ.206



σειρά φωτογραφιών του καλλιτέχνη Thiago Antonucci στις οποίες επιδιώκει να θίξει την προσπάθεια που κάνουν οι άνθρωποι να ξεπεράσουν τους περιορισμούς και τα στερεότυπα που δημιουργεί η κοινωνία, σε θέματα γύρω απ' την σεξουαλικότητα και το φύλο

και πολιτισμικής νόρμας τότε φτάνουμε σε ένα είδος κοινωνικοπολιτισμικού ντετερμινισμού που δε διαφέρει πολύ στα αποτελέσματα του, απ' τον βιολογικό ντετερμινισμό που επιτάσσει ότι «η βιολογία είναι πεπρωμένο». Σ' αυτή την περίπτωση όχι η βιολογία , αλλά ο πολιτισμός (culture) γίνεται πεπρωμένο».

Πλέον αποδομείται το δίπολο άντρας-γυναίκα σαν ενιαίες, συμπαγείς, κατηγορίες και κυρίως σαν τις μοναδικές ταυτότητες. «Οι γυναίκες, όπως και οι άντρες, δεν αποτελούν μια ενιαία κοινωνική ομάδα, αντίθετα οι πολλαπλές γυναικείες ταυτότητες διαμορφώνονται με βάση μια πληθώρα από άξονες που συγκροτούν ετερότητες μέσα στην ίδια κατηγορία του φύλου. Κάθε γυναίκα (και άντρας) είναι σημείο τομής πολλαπλών αξόνων κυριαρχίας και υποτέλειας, κάποιον απ' τους οποίους αποκτούν συγκυριακά μεγαλύτερη βαρύτητα από άλλους»⁶



6. Βαΐου Ντ., «Ταυτότητες/ ετερότητες γυναικών στην πόλη», σελ.143, Συλλογικό, *Μετατοπίσεις: Φύλο, Διαφορά και αστικός χώρος*, Futura, 2009,

2.3 Φύλο και Σεξουαλικότητα

Η Butler ήταν αυτή που δημιούργησε ρωγμές στην άρρηκτη, μέχρι τότε, σύνδεση μεταξύ σεξουαλικότητας και ταυτότητας. Υποστηρίζει ότι για την παραγωγή των «κανονικών» έμφυλων ταυτοτήτων (άντρας- γυναίκα)⁷ είναι απαραίτητη η ύπαρξη και «κανονικών» σεξουαλικότητων. Συνεπώς η ύπαρξη κάποιας σεξουαλικότητας αποκλίνουσας -από αυτό που θεωρείται κοινωνικά κανονικό και σωστό- είναι αποσταθεροποιητικός παράγοντας και της ίδιας της ταυτότητας. Έτσι αρχίζει και αναπτύσσεται η queer θεωρία, η οποία έχει σαν θεμέλιο την ρευστότητα της ταυτότητας και «αντιστέκεται όχι στην ετεροφυλοφιλία, αλλά στον ετεροσεξισμό»-έχοντας κάνει πια την σύνδεση σεξουαλικότητας και ταυτότητας- και «μετατοπίζει την έμφαση απ' την ομοφοβία στον ετεροσεξισμό, αναδεικνύοντας τον ως πανταχού κανονιστική και ρυθμιστική διαδικασία-θέτοντας ταυτόχρονα, υπό ριζική αμφισβήτηση και τις ίδιες τις έμφυλες κατηγορίες, αν δεχτούμε ότι οι τελευταίες πλάθονται και διαμορφώνονται πάντα μέσα στο πλαίσιο του προϋπάρχοντος συστήματος αυτής της [ετεροφυλόφιλης μήτρας⁸].»

7.Όσον αφορά την παραγωγή των ταυτοτήτων μέσω της φεμινιστικής θεωρίας της επιτέλεσης, διαβάζουμε στην Αθηνά Αθανασίου:«θεωρητικοποιώντας τις έμφυλες κατηγορίες ως «κανονιστικές μυθοπλασίες»(κατ' αναλογία προς ό,τι ο Μισέλ Φουκώ αποκαλούσε «ρυθμιστικό ιδεώδες»), αυτό το ρεύμα φεμινιστικής σκέψης υπογραμμίζει τις σχέσεις εξουσίας που καθιερώνουν το διπολικό σύστημα του φύλου ως καθεστώς αλήθειας: οι έμφυλες κατηγορίες- το «φυσικό φύλο», η «πραγματική γυναίκα», ο «αληθινός άντρας» και άλλοι κώδικες της έμφυλης ετεροκανονικότητας- οφείλουν την ενότητά τους στην αποκήρυξη συγκεκριμένων δυνατοτήτων επιθυμίας. Για παράδειγμα, το «είναι άντρας» θεμελιώνεται στην συνθήκη «δεν μπορεί να επιθυμεί έναν άντρα», κ.ο.κ. Οι υπόρρητες οντολογικές εννοιολογήσεις για το τι είναι φύλο ρυθμίζουν- συχνά με βίαιες συνέπειες στις ζωές κάποιων ανθρώπων, και μάλιστα με βία που δεν αναγνωρίζεται ως τέτοια- ποιες εκφορές σώματος, ερωτισμού, συντροφικότητας και συσχέτισης εκλαμβάνονται ως πραγματικές, γνήσιες, φυσιολογικές και ποιες δεν «αξιώνονται» πρόσβαση στην επικράτεια αυτού που είναι (πολιτισμικά, νομοθετικά, κοινωνικά και πολιτικά) αναγνωρίσιμο ως ανθρώπινο. Τα κοινωνικά υποκείμενα που δεν επιτελούν το φύλο τους σύμφωνα με τους προβλεπόμενους και διαθέσιμους κώδικες του έμφυλου διμορφισμού αντιμετωπίζουν όχι μόνο κυρωτικές συνέπειες, αλλά και διαρκή ακύρωση της πραγματικότητάς τους.» Αθανασίου Αθ.,ο.π, σελ. 210-211 8. Όρος της J.Butler και ορίζεται ως ένα «κανονιστικό και ρυθμιστικό σύστημα που εγκαθιδρύει, νομιμοποιεί και αναπαράγει την ετεροφυλοφιλία ως την αυτονόητη «φυσική»



Οι έμφυλες ταυτότητες δηλαδή αποτελούν απότοκο αυτής της ετεροφυλόφιλης μήτρας και δεν είναι αποτέλεσμα κάποιας επεξεργασίας του βιολογικού φύλου. Αυτό φυσικά συνεπάγεται την ύπαρξη του δίπολου «άντρας-γυναίκα», σαν δύο «κανονικές» και αντιθετικές ταυτότητες, οι οποίες με τη σειρά τους θα παράξουν δύο «κανονικές» σεξουαλικότητες.

Τέλος, οφείλουμε να πούμε ότι η αντιμετώπιση του φύλου και της σεξουαλικότητας σαν αποκλειστικά κοινωνικές κατασκευές, βάζουν στο προσκήνιο έντονα έννοιες όπως η εξουσία, η κοινωνία, ο πολιτισμός, αφήνοντας όμως στην άκρη άλλες, όπως ο ψυχισμός και η επιθυμία. Η προβληματική σε αυτή την ανάλυση είναι πως παραμερίζει έννοιες πολύ βασικές για την συγκρότηση του ψυχισμού και της ταυτότητας του υποκειμένου.



και «κανονική» μορφή σεξουαλικότητας». Η αναφορά είναι από το Μαρνελάκης Γ., *Η έννοια του φύλου: Μια κριτική γενεαλογία*, δημοσιεύτηκε στο « η Λέσχη, φτιάχνοντας τετράδια ανυπόταχτης θεωρίας, 26 Φεβρουαρίου 2013

2.4 η γλώσσα, το βλέμμα και η επιθυμία στην κατασκευή του υποκειμένου

2.4.1 η γλώσσα

«Αν δεν πάρουμε πίσω τις λέξεις που αποτυπώνουν με τα πιο έντονα χρώματα τις σχέσεις που απωθεί και απαγορεύει η κυριαρχία και δεν δώσουμε σε αυτές το δικό μας νόημα, τότε η γλώσσα θα εξακολουθεί να ενδυναμώνει και να φυσικοποιεί τις νόρμες», Patrick Califia, φεμινισμός και σαδομαζοχισμός

Η bell hooks ασχολήθηκε εκτενώς με το περιθώριο, το οποίο αναλύεται σε επόμενο ενότητα, αλλά και με την έννοια ήταν της γλώσσας²⁶, θεωρώντας την σαν ένα ακόμα πεδίο αντίστασης. Οι λέξεις που χρησιμοποιούμε εμπεριέχουν νοήματα. Το επίδικο όμως είναι το ποιός ορίζει τα νοήματα και η απάντηση είναι ο καταπιεστής. Μιλάμε την γλώσσα αυτού που έχει τον έλεγχο πάνω της και μπορεί να κατασκευάζει τα νοήματα και να τα επιβάλλει σαν σωστά. «[...]Στις σχετικές επεξεργασίες υπογραμμίζεται η εξουσία που αναπόφευκτα λειτουργεί στην παραγωγή του λόγου και της γνώσης, και υπογραμμίζεται ότι η κατηγορία «γυναίκες» κατασκευάζεται μέσα από τον λόγο και σε μια ιεραρχική αντίληψη από το υποτιθέμενο αντίθετό τους, τους «άντρες». Στο πλαίσιο αυτό η υποκειμενικότητα αποτελεί μια θέση μέσα σε ποικίλες εξουσιαστικές κειμενικές (textual) διατυπώσεις, καθώς υποστηρίζεται ότι δεν υπάρχει βασικό «εγώ» έξω από την κουλτούρα και τη γλώσσα. Η κατανόηση της υποκειμενικότητας ως κειμενικού φαινομένου συνδέεται άμεσα με μια λακανική εκδοχή της ψυχανάλυσης, σύμφωνα με την οποία η έμφυλη τάξη πραγμάτων και η έμφυλη ταυτότητα-και συνεπώς η θηλυκότητα και ο αντρισμός-συγκροτούνται μέσα από τη γλώσσα και τις συμβολικές αναπαραστάσεις και μεταφορές (Butler). Έτσι η εμπειρία δεν θεωρείται πλέον το δεδομένο που μετουσιώνει τις εξωτερικές συνθήκες σε συνείδηση και δράση, αφού όπως υποστηρίζεται, δεν μπορεί να χωριστεί από τη γλώσσα μέσα από την οποία μετουσιώνεται. Δεν υπάρχει, δηλαδή, εμπειρία έξω από τη γλώσσα και την κουλτούρα.²⁷»

26. hooks b., *Choosing the margin as a space of radical openness*, ο.π, σελ.203

27.Λυκογιάννη Ρ., ο.π, σελ. 132

Με τις λέξεις δημιουργούνται εικόνες και στερεότυπα, τα οποία ενσωματώνονται κοινωνικά και αναπαράγονται με τη σειρά τους πάλι μέσω της γλώσσας. Υποτασσόμαστε στους κώδικες και στους κανόνες της και την χρησιμοποιούμε για να σκεφτούμε. Είναι σαν ένα κλειστό σύστημα που αναπαράγει τον εαυτό του. Έτσι με την γλώσσα, κατά κάποιο τρόπο, κατασκευαζόμαστε και εμείς σαν υποκείμενα. Είναι ο τρόπος να μας περιγράψουμε, ο τρόπος να μας περιγράψουν οι άλλοι και η κοινωνία, είναι η έκφρασή μας κ.ο.κ.. Σύμφωνα με τον Λακάν, οι λέξεις συνιστούν την υποκειμενικότητά μας, αλλά επειδή η γλώσσα δεν μας ανήκει, είναι κάτι ξένο το οποίο υιοθετούμε, γινόμαστε ανίκανοι να εκφραστούμε, ανίκανοι να εκφράσουμε τις επιθυμίες μας. Οι λέξεις θα είναι πάντα ανεπαρκείς, γι' αυτό και δημιουργείται ένα κενό ανάμεσα σε αυτό που ειπώνεται και στο νόημα που εμπεριέχεται. Για τον Λακάν αυτό το κενό, ή απουσία, δεν μπορεί ποτέ να καλυφθεί.

Ο ίδιος κανόνας ισχύει και στην κατασκευή των έμφυλων ταυτοτήτων και υποκειμένων, αλλά και των χώρων. Με τα λόγια της Σ. Λαδά «Οι περιγραφές των έμφυλων χώρων χρησιμοποιούν λέξεις και εικόνες που έχουν πολιτισμικές συσχετίσεις με συγκεκριμένα φύλα, για να επικαλεστούν συγκρίσεις με το βιολογικό σώμα.»²⁸, ενώ για τον Λακάν η έμφυλη ταυτότητα συνιστά συμβολική τάξη πραγμάτων η οποία κατασκευάζεται και αποκτά νόημα μέσα από τη γλώσσα²⁹, ενώ θεμελιώνεται αποκλειστικά και οικουμενικά στον φόβο του ευνουχισμού³⁰.

28. Σ. Λαδά, σελ.18, *Μετα-τοπίσεις: Φύλο, Διαφορά και αστικός χώρος*, ο.π

29.«Για τον Λακάν, η σεξουαλικότητα δεν είναι κομμάτι της ενστικτώδους φύσης μας αλλά απόλυτα τεχνητή, κατασκευασμένη από τη γλώσσα. Γι' αυτό ο Λακάν είπε το περίφημο: “Το ασυνείδητο είναι δομημένο όπως η γλώσσα”. Για τον Λακάν, δεν είμαστε μη ορθολογικά όντα, υπό την έννοια ότι το σεξ είναι μη ορθολογική δύναμη. Για τον Λακάν, το σεξ είναι πολύ ορθολογιστικό, δομημένο σαν τη γλώσσα.» απόσπασμα από συνέντευξη του Slavoy Zizek που παραχώρησε στον Γ. Τριανταφυλλίδη, για την Ελευθεροτυπία, Πέμπτη 14 Μαΐου 2009

30.Λυκογιάννη Ρ., ο.π., σελ.133

Παρόλα ταύτα, παράδειγμα οικειοποίησης της γλώσσας-ή καλύτερα παράδειγμα δημιουργίας μιας γλώσσας και ανάκτησης του νοήματος-αποτελούν τα καλιαρντά³¹. Τα καλιαρντά αποτελούσαν-αν και ακόμα χρησιμοποιούνται εν μέρει από κάποιους-ένα γλωσσικό ιδίωμα, βασισμένο στα ελληνικά, τα γαλλικά, τα αγγλικά, τα ιταλικά, τα τούρκικα και τα ρομά. Ήταν μια ζωντανή γλώσσα, καθότι εξελισσόταν με το πέρασμα του χρόνου και όσο χρησιμοποιούταν και αποτελούσε την αργκό των ομοφυλόφιλων, τουλάχιστον απ' την δεκαετία του '40. Λόγω του ότι αναφερόταν αποκλειστικά στους ομοφυλόφιλους και την χρησιμοποιούσαν μόνο αυτοί, χρησιμοποιούνταν αφενός, ως μέσο προστασίας από την συντηρητική και συχνά εχθρική κοινωνία και αφετέρου ως τρόπος αλληλοαναγνώρισης.

31. «Ήτοι, το γλωσσικόν ιδίωμα των κιναιδων, όπερ παρ' αυτοίς είναι γνωστόν και ως καλιαρντή ή καλιαρντώ, και ως τζιναβτώ και ως λατινικά ή βαθιά λατινικά, ή απλώς ετρούσκα, και ως λουμπινίστικα ή φραγκολουμπινίστικα», Η. Πετρόπουλος. Για περισσότερες πληροφορίες για τα καλιαρντά, ενδεικτικά: Πετρόπουλος Η., *Καλιαρντά*, Νεφέλη, Αθήνα, 1971, και το ντοκιμαντέρ της Πάολα Ρεβενιώτη που κυκλοφόρησε απ' την ομάδα Paola Team Documentaries.



Για το περιθώριο και τα καλιαρντά, αντλούμε από το βιβλίο του Πετρόπουλου: «Η λέξη υπόκοσμος θεωρείται κακιά λέξη. Αλλά αυτό ουδόλως με κωλύει να προσανατολιζομαι σταθερά στην διαπίστωση πως ο αποκαλούμενος υπόκοσμος, όχι μόνο είναι ο κύριος φορέας των ελληνικών παραδόσεων, μα και σ υ ν ε χ ι ζ ε ι την δημιουργία νέων παραδόσεων. Ο υπόκοσμος αποτελεί ενεργό τμήμα του κοινωνικού σώματος. Ακόμα και οι δολοφόνοι (δεν ανήκουν στον υπόκοσμο) είναι αναγκαίοι και αναγκαιώς αποδεκτοί. Οι κιναιδοί ανήκουν, έστω εν περιθωρίω, στον υπόκοσμο. Μα ο υπόκοσμος τους ξερνάει. Οι κιναιδοί βαδίζουν παράλληλα και εν επαφή, με τον υπόκοσμο. Οι κιναιδοί ανήκουν στον υπόκοσμο, υπό την έννοια που ανήκουν σ' αυτόν οι απατεώνες ή όσοι εκμαυλίζουν παιδιά. Χωρίς να αποκλείονται οι μοναχικές εξαιρέσεις, οι κιναιδοί αποτελούν ένα σώμα. Σ' αυτό το σώμα υπάγονται οι θηλυπρεπείς που γυρίζουν τις νύχτες στα κατασκότεινα πάρκα ή συναγελάζονται με επιβήτορες στα επί τούτω φτωχικά κέντρα διασκέδασews, και που όλοι γνωρίζονται αρκετά καλά μεταξύ τους. Ακριβώς αυτό το σώμα ομιλεί τα καλιαρντά. Καλιαρντά δε σημαίνει άσχημα λόγια, κακά λόγια, περίεργα λόγια.» Ηλίας Πετρόπουλος

2.4.2 το βλέμμα και η επιθυμία

Τζινάβομαι = κόβει το μάτι μου [καλιαρντά]

Στην προηγούμενη ενότητα εξετάστηκε το ζήτημα της γλώσσας στην κατασκευή του υποκειμένου και αναφέρθηκαν τα καλιαρντά σαν παράδειγμα οικειοποίησης της και τρόπος επικοινωνίας, εντός μιας συγκεκριμένης ομάδας. Τα καλιαρντά όμως περιβάλλονταν από μια ολόκληρη σειρά νευματικών, σινιάλων και βλεμμάτων. Οι χειρονομίες, τα κρυφά σινιάλα και βλέμματα συνεπικουρούσαν στην καλύτερη επικοινωνία και κατανόηση της επιθυμίας του ενός απ' τον άλλο.

Το βλέμμα όμως δεν είναι μόνο το να κοιτάει κανείς ένα αντικείμενο/ υποκείμενο, αλλά είναι και το βλέμμα που μας κατασκευάζει, που συμμετέχει με τον τρόπο του στη συγκρότηση τη δική μας, αλλά και του άλλου. « Ο Λακάν μας προμηθεύει με το αναγκαίο θεωρητικό εργαλείο για να κατανοήσουμε τη «διάσταση του οπτικού» (visual) στην κατασκευή της ταυτότητάς μας. Αυτό το εργαλείο δεν είναι άλλο από την έννοια του βλέματος(gaze). Το υπό συζήτηση βλέμμα δεν είναι το βλέμμα στο πεδίο της όρασης, της φιλοσοφίας του «βλέπειν», του ματιού, αλλά η εγγραφή του βλέματος στις ψυχικές λειτουργίες-δομές, το ενσωματωμένο βλέμμα, το (φαντασιακό) βλέμμα που φαντασιώνεται από μένα στο πεδίο του άλλου. Ως ένα φαντασιακό βλέμμα αυτό πάντα είναι εξωτερικό, δηλαδή, ο τρόπος που φαντασιώνεται το υποκείμενο ότι γίνεται ορατό. Επιπλέον η συγκρότηση του υποκειμένου στηρίζεται στην εμπειρία του βλέματος. Κατά το στάδιο του καθρέφτη³² η εικόνα του σώματος εγκαινιάζει τη διαδικασία της κατασκευής της ταυτότητας του υποκειμένου. ³³»

32. Σύμφωνα με τον Λακάν, κατά το στάδιο του καθρέφτη, το Εγώ μεταμορφώνεται προκειμένου να αφομοιώσει την εικόνα του στον καθρέφτη, αντιλαμβάνεται ταυτόχρονα ότι η ψυχή δεν αυτοαναγνωρίζεται στον αντικατοπτρισμό του σώματος

33. Λαδά Σ., «Τόποι και τοπία επιθυμίας», σελ.160, *Μετα-τοπίσεις: Φύλο, Διαφορά και αστικός χώρος*

Ένα βλέμμα που έχει μέσα του κάποιου είδους επεξεργασία, που δεν είναι αμέτοχο. Εμπεριέχει την εντύπωση του άλλου για εμάς, αλλά και την δική μας άποψη ως προς το πώς μας φαντασιώνεται ο άλλος. Είναι με κάποιο τρόπο η σύνδεση της όρασης με ένα ψυχικό επίπεδο, τα οποία σε συνδυασμό μπορούν να αποδώσουν πληροφορία για το υποκείμενο. Είναι το να κοιτάς και να σε κοιτάνε πίσω.³⁴

Το βλέμμα αφορά και στην επιθυμία του υποκειμένου να είναι ορατό ή όχι και πώς αυτό εν τέλει μετασχηματίζεται στην ενσωμάτωση ρόλων, όπως για παράδειγμα μια κοινωνική άποψη που επικρατεί και προτάσσει οι γυναίκες είναι αντικείμενο προς θέαση ενώ οι άντρες είναι αυτοί που κοιτούν. Παραθέτοντας τη Σάσα Λαδά: «Εμπορευματοποιημένα σώματα³⁵. Σχέση αφεντικού-υπηρέτη, ανάμεσα στο θηλυκό σώμα και το αρσενικό μη-σώμα είναι εγγεγραμμένη στο πεδίο της επιθυμίας του να βλέπεις/ να σε βλέπουν. Με το να είναι τα σώματά τους μόνο, οι γυναίκες ταυτοποιούνται με αυτό που είναι ορατό, προς θέαση, ενώ οι άντρες μέσω της εγκατάλειψης των σωμάτων τους ταυτίζονται με το βλέμμα»³⁶

Η επιθυμία αυτή που αναφέρθηκε έχει να κάνει με την επιθυμία του άλλου για εμάς, όπου σύμφωνα με τον Λακάν η επιθυμία εμφανίζεται συνδεδεμένη με μια έλλειψη που δεν μπορεί να ικανοποιηθεί από κανένα πραγματικό αντικείμενο. Ενώ η ενόρμηση έχει αντικείμενο η επιθυμία στερείται αντικείμενο. Το αντικείμενο της ενόρμησης είναι πάντα ένα μετωνυμικό αντικείμενο της ίδιας της επιθυμίας. Η επιθυμία ορίζεται/σχηματίζεται από την φαντασία και δεν σχετίζεται με ένα αντικείμενο, αλλά με μία έλλειψη.

34. «Το αντικειμενοποιητικό καθεστώς του να κοιτάς και να επιστρέφεις -το βλέμμα- κατ' αυτόν τον τρόπο εγκαθιδρύεται. Το βλέμμα δεν είναι ποτέ αθώο, σχετίζεται με το πώς αντιλαμβανόμαστε το δικό μας σώμα και θεσπίζει την επιθυμία, καθώς κανείς κοιτάει αντικείμενα και θέλει να γυρίσουν να τον κοιτάξουν, επιβεβαιώνοντας έτσι την προσωπική του πραγματικότητα.» Wray T., *Queer Gaze*, Thesis, Wissenschaftliche Zeitschrift der Bauhaus-Universität, Weimar, 2003, σελ.70

35. Για το σώμα και το βλέμμα διαβάζουμε στον Π. Μπρυκνέρ: «τα σώματα προσφέρονται, αυτό είναι αλήθεια, αλλά στο θεό βλέμμα και όχι τα μεν στα δε. Δεν υπάρχει από τη μία μεριά η κατάκτηση και από την άλλη η ηθική. Υπάρχει μια ηθική κατάκτησης, ένα καθήκον γοητείας, μια αλλοτρίωση του σώματος από την εικόνα του, που εμποδίζει την προσέγγιση των σωμάτων, πολύ πιο αποτελεσματικά κι απ' την αγριότερη καταστολή» Μπρυκνέρ Π., Φίνκελκρο Α., ο.π., σελ.329

36. Λαδά Σ., ο.π., σελ.160-161

2.5 έχει φύλο η πόλη;

2.5.1. χώρος

“Or I should say sex, sex most deeply influences our “experience of space”- that is our capacity to conceive the empty space lying between us and others [which is normally taken to be architectonic space] as a sexual medium , as a place for the free exchange of messages and for the possible or actual sexual experiences” Andrea Branzi, *Architecture and sex*

Ουσιαστικά το queer theory αποσταθεροποιεί την ηγεμονία της ετεροκανονικότητας [heteronormativity]⁹. Για την καλύτερη κατανόηση διευκρινίζεται ότι η ετεροκανονικότητα βασίζεται στην ετεροσεξουαλικότητα, όπου δεν αφορά μόνο την σεξουαλική πλευρά των ατόμων, παρά μια γενικότερη κουλτούρα που έχει την δυνατότητα να καλύπτει τα πάντα και να ορίζει σε κάθε πράγμα- από την σεξουαλικότητα μέχρι το εμπόριο-τι είναι κανονικό και σωστό και τι όχι¹⁰.

Η queer θεωρία θέτει υπό αμφισβήτηση αντιλήψεις βαθιά ενσωματωμένες κοινωνικά,

9. Όρος του Michael Warner, 1993

«Λέγοντας ετεροκανονικότητα εννοούμε τους θεσμούς, τις δομές κατανόησης και τις πρακτικές προσανατολισμού που κάνουν την ετεροσεξουαλικότητα να παρουσιάζει συνοχή- που οργανώνεται σαν σεξουαλικότητα- αλλά και προνομιούχα. Η συνοχή της είναι πρόχειρη και το προνόμιό της μπορεί να πάρει αρκετές (πολλές φορές και αντιθετικές) μορφές: είναι απαραίτητη σαν το βασικό ιδίωμα της προσωπικής και κοινωνικής ζωής ή ορατή σαν φυσική κατάσταση ή να προβάλλεται σαν ιδεατό και ηθικό επίτευγμα.» Berlant L., Warner M., *Sex in public*, *Critical Inquiry* 24, 1998, σελ.548-10. «Αυτή η αίσθηση της «κανονικότητας», η οποία ενσωματώνεται στα πράγματα και όχι μόνο στο σεξ, είναι αυτό που ονομάζουμε ετεροκανονικότητα. Η ετεροκανονικότητα είναι κάτι παραπάνω από ιδεολογία, προκατάληψη ή φοβία απέναντι στους γκέι και τις λεσβίες· παράγεται σχεδόν σε κάθε μορφή και διαδικασία της κοινωνικής ζωής: την εθνικότητα, το κράτος, τους νόμους, το εμπόριο, την ιατρική και την εκπαίδευση, όπως και στις συμβάσεις και τις επιρροές από τις αφηγήσεις, το ρομάτζο και άλλους προστατευμένους χώρους της κουλτούρας.» Berlant L., Warner M., ο.π., σελ. 547-566

που βασίζονται στον ετεροσεξισμό σαν πρωταρχική αλήθεια και προτάσσει μια πιο ολιστική αντιμετώπιση της ταυτότητας, της σεξουαλικότητας, ακόμα και της σχέσης χώρου και κοινωνίας, με κυρίαρχο χαρακτηριστικό όλων των παραπάνω, την ρευστότητα.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο οφείλουμε να αντιμετωπίσουμε και το ζήτημα του χώρου. Αποτελεί ένα πεδίο με έντονο το κοινωνικό πρόσημο, μιλάμε για τον χώρο σαν κοινωνική κατασκευή, ο οποίος χρησιμοποιείται ή προορίζεται για συγκεκριμένες ομάδες. Η Doreen Massey μας δίνει τρεις προτάσεις για την σύλληψη του χώρου ως έννοια:

1.0 χώρος είναι προϊόν αλληλεξαρτήσεων. Συγκροτείται μέσω αλληλεπιδράσεων, από την απεραντότητα του παγκόσμιου, ως το στενά μικροσκοπικό (πρόκειται για πρόταση που μάλλον δεν θα προκαλέσει έκπληξη σε εκείνους που διαβάζουν τη σύγχρονη αγγλόφωνη βιβλιογραφία!)

2.0 χώρος είναι η σφαίρα της δυνατότητας να υπάρχει πολλαπλότητα· είναι η σφαίρα στην οποία συνυπάρχουν ξεχωριστές τροχιές· είναι η σφαίρα της πιθανότητας να υπάρχουν περισσότερες φωνές. Δίχως χώρο δεν υφίσταται πολλαπλότητα, δίχως πολλαπλότητα δεν υφίσταται χώρος. Αν ο χώρος είναι πράγματι το προϊόν αλληλεξαρτήσεων, τότε θα πρέπει να στηρίζεται στην ύπαρξη πολλαπλότητας. Πολλαπλότητα και χώρος είναι έννοιες που διαμορφώνονται αμοιβαία.

3.Τέλος, και ακριβώς επειδή ο χώρος είναι προϊόν «σχέσεων μεταξύ», σχέσεων που είναι απαραίτητως εμπεδωμένες υλικές πρακτικές που πρέπει να διεξαχθούν, (ο χώρος) βρίσκεται πάντα σε μια διαδικασία γίνεσθαι, διαμορφώνεται συνεχώς, δεν τελειώνει ποτέ, δεν κλείνει ποτέ.»¹¹

11. Massey D., *Φιλοσοφία και πολιτικές της χωρικότητας*, ΕΜΠ τμ. Αρχιτεκτόνων Μηχ.- Παπασωτηρίου, Αθήνα, 2001, σελ.10

Η πόλη δεν είναι μια ουδέτερη ζώνη ή ένα λευκό πεδίο. Παρεμβαίνει άμεσα σε όλες τις κοινωνικές-πολιτικές διαδικασίες που λαμβάνουν χώρα εντός του και το ίδιο ισχύει και για το σώμα. Επιδρά στα σώματα και τα κανονικοποιεί, τα ταξινομεί, κυριαρχεί πάνω τους, δείχνει ποιο είναι το σωστό και ποιο το λάθος και ό,τι αποκλίνει από τους κανόνες που ορίζει θεωρείται «αφύσικο», «μη φυσιολογικό». Ουσιαστικά αυτή είναι η πιο σκληρή εκδοχή της ετεροκανονικότητας, όπου **όποιος δεν ανταποκρίνεται στην υπόρρητη βία του έμφυλου διμορφισμού-άντρας, γυναίκα- δεν αναγνωρίζεται σαν “έγκυρο” υποκείμενο, ικανό να αξιώνει χώρο.** «Ο χώρος αντιμετωπίζεται σαν ένα σύστημα αναπαραστάσεων, οι οποίες προβάλλουν συγκεκριμένα μηνύματα για τις «κανονικές» ταυτότητες και εκτυλίσσονται μέσα στο κτισμένο περιβάλλον, σε ειδικούς χώρους ή γενικότερα στην πόλη»¹². Διαφορετικές κοινωνικές ομάδες χρησιμοποιούν διαφορετικά τον εκάστοτε χώρο, όπου ο τελευταίος μπορεί να εμπνέει την ελευθερία έκφρασης για κάποιους, αλλά ταυτόχρονα να αποτελεί χώρο αποκλεισμού για άλλους. «Η πόλη και ο χώρος γενικότερα, κατευθύνει και οργανώνει κοινωνικές σχέσεις, στο βαθμό που διαιρεί την καθημερινή ζωή σε ιδιωτική και δημόσια σφαίρα και προσδιορίζει τις θέσεις που καταλαμβάνουν συγκεκριμένα άτομα και ομάδες [...] αποτελεί ένα σαφές πεδίο παραγωγής και διακίνησης εξουσίας»¹³. Η σχέση αυτή είναι μια σχέση αμφίδρομη, ο ένας παράγοντας επιδρά στον άλλον. «Το σώμα και το περιβάλλον του μάλλον παράγουν το ένα το άλλο σαν κάποια μορφή υπερρεαλισμού, σαν τρόποι προσομοίωσης οι οποίοι καταλαμβάνουν και μετασχηματίζουν οποιαδήποτε πραγματικότητα που θα μπορούσε το καθένα να είχε για το άλλο· η πόλη φτιαχνόταν και φτιάχνεται πάνω σε ένα ομοίωμα του σώματος και το σώμα με την σειρά του μετασχηματίζεται, «γίνεται πόλη» (citified στο πρωτότυπο), γίνεται αστικό σαν ένα διακριτό μητροπολιτικό σώμα.»¹⁴

12. Λυκογιάννη Ρ., « Από τις “γυναίκες” στο “φύλο” και στις γυναίκες ξανά», σελ.133, *Μετατοπίσεις: Φύλο, Διαφορά και αστικός χώρος*, ο.π

13. Βαϊου Ντ. *Η πόλη: ένας χώρος για τις γυναίκες;*, κείμενο στο τεύχος Σχεδιασμός αστικού χώρου, 2004, Συνθετικό θέμα 7α, ΕΜΠ-Σχολή αρχ. μηχ, σελ.195

14. Grosz E., «Bodies-Cities» σελ.243-244, Colomina B., *Sexuality and space*, Princeton Papers on Architecture, 1990,



Σύμφωνα με την Elizabeth Grosz¹⁵ έχουμε για το σώμα και την πόλη:

BODY : οργανικά, βιολογικά, φυσικά ατελές. Πρόκειται μια σειρά ακανόνιστων ενδεχομένων που απαιτεί κοινωνική πυροδότηση, οργάνωση και μακροπρόθεσμα «διαχείριση», ρυθμιζόμενο στην κάθε κουλτούρα. Το σώμα γίνεται ανθρώπινο σώμα το οποίο δεσμεύει μια ψυχική ενότητα, που με τη σειρά της ορίζει τα όρια των εμπειριών και της υποκειμενικότητας

CITY : δίκτυο πολύπλοκο και ζωντανό, το οποίο φέρνει σε επικοινωνία διάφορα δίκτυα

«Η πόλη είναι αντανάκλαση, προβολή ή παράγωγο των σωμάτων. Τα σώματα είναι αντιληπτά με φυσικούς όρους, που προηγούνται της πόλης, ο λόγος και το κίνητρο για τον σχεδιασμό και την κατασκευή τους.»¹⁶ Συνειδητοποιούμε λοιπόν ότι η σχέση φύλου-χώρου¹⁷ είναι μια συνθήκη που παράγεται κοινωνικά και καθορίζεται από σχέσεις εξουσίας¹⁸ και πως το σώμα δεν υπάρχει σαν αυτόνομη και ανεξάρτητη κατασκευή, αλλά προκύπτει σαν προϊόν αλληλεπίδρασης-μεταξύ και άλλων παραγόντων- με την πόλη, όπου το ένα μέλος ανατροφοδοτεί συνεχώς το άλλο, επηρεάζοντάς το, μετασχηματίζοντάς το και εν τέλει νοηματοδοτώντας το κάθε φορά.

Αναφέρθηκε ότι ο χώρος μπορεί ταυτόχρονα να είναι τόπος ελευθερίας και έκφρασης για κάποιους και αποκλεισμού για κάποιους άλλους. Πάνω σε αυτή τη συνθήκη επίσης, τίθεται και η σχέση ιδιωτικού-δημόσιου χώρου. Πολλές φορές ο δημόσιος χώρος είναι εκτός ορίων για τα queer άτομα, άτομα τα οποία σε κάποιο βαθμό επιδιώκουν και διεκδικούν να είναι ορατά, με κοινωνική υπόσταση στον χώρο, χωρίς η σεξουαλικότητά τους να θέτει χωρικούς ή εκφραστικούς περιορισμούς. Με τα λόγια του Γιώργου Μαρνελάκη: «Ο χώρος

15.Grosz E., ο.π., σελ.244

16.Grosz E., ο.π.

17.Massey D., ο.π

18.«Η πειθαρχία αρχίζει πρώτα-πρώτα με την κατανομή των ατόμων στον χώρο» Φουκώ Μ., *Επιτήρηση και Τιμωρία, Η γέννηση της φυλακής*, Κέδρος, Αθήνα, 1976, σελ. 188

«Η εξουσία βασίζεται τώρα πολύ λιγότερο σ' ένα άτομο και πολύ περισσότερο σε μια προσχεδιασμένη κατανομή των σωμάτων, των επιφανειών, των φώτων, των βλεμμάτων, σ' ένα σύνολο από εσωτερικούς μηχανισμούς που παράγουν οι ίδιοι τη σχέση όπου παγιδεύονται τα άτομα» »Φουκώ Μ., ο.π, σελ.267



δεν είναι ουδέτερος-δημιουργεί αποκλεισμούς , οριοθετεί τη δράση και τη συμπεριφορά μας και έτσι μας διαμορφώνει.[...] Όταν βγαίνω στον δρόμο και διεκδικώ να είμαι ορατός, στην πραγματικότητα διεκδικώ τη δυνατότητα να υπάρχω σ' έναν χώρο με τους δικούς μου όρους, να τον οικειοποιούμαι, έστω και προσωρινά [...] Έχει μεγάλη σημασία να διαταράσσουμε την καθιερωμένη τάξη στην καθημερινότητα, διότι αναδεικνύουμε το πρόβλημα. Πρόκειται για μια άλλη αντίληψη για την πολιτική. Μέχρι πρόσφατα πολιτική πράξη θεωρούνταν μόνο η συσπείρωση ενός αριθμού ατόμων για ένα σκοπό. Δεν λέω όχι, είναι κι αυτό. Αλλά έχει μεγάλη πολιτική σημασία και η αναδιάρθρωση των καθημερινών σχέσεων.[...] Χτυπά τον άλλον στην καθημερινή του ρουτίνα, σ' αυτά που έχει συνηθίσει να θεωρεί δεδομένα¹⁹.[...] Την ίδια προβληματική συναντάμε και στο σώμα. Το σώμα δεν υπάρχει μόνο του.[...] Η θεώρηση του σώματος ως κοινωνικού και πολιτισμικού δημιουργήματος βοήθησε να αναδειχτεί η πολιτική διάσταση της σεξουαλικότητας. Πχ τα πέρσιγκ και τα τατουί... Αλλά η παρουσία ενός σώματος γεμάτο τατουί, στο βαθμό που διαταράσσει μια κανονικότητα, έχει τη δυνατότητα να δημιουργήσει κάτι ευρύτερο κοινωνικά και σηματοδοτεί την επιθυμία κάποιων να ανακτήσουν σώμα τους με τους δικούς τους όρους.»²⁰

Όμως δεν είναι πάντα η περίπτωση της διεκδίκησης του να «είμαι ορατός». Πολλά άτομα τείνουν να επιλέγουν την περίπτωση του closet, όπου η έμφυλη ταυτότητα δεν αποκαλύπτεται δημόσια και ο ιδιωτικός χώρος είναι ο μόνος χώρος έκφρασης και ελευθερίας. Ο δημόσιος χώρος, αντιθέτως, αποτελεί χώρο αποκλεισμού ή περιθωριοποίησης.

19.Ο Lefebvre εντοπίζει στην καθημερινή ζωή τη δυνατότητα κοινωνικού μετασχηματισμού, μια δυνατότητα που βασίζεται στις αντιθέσεις της καθημερινής ζωής, σ' ένα είδος «αντιθετικού δίπτυχου», όπου η μία μεριά αναπαριστά(μεταξύ άλλων)την επανάληψη, την ρουτίνα, τα ανιερρά, βαρετά καθήκοντα, τις ταπεινώσεις, τις έγνοιες για τα αναγκαία, το απρόβλεπτο, και η άλλη πλευρά αναπαριστά(και πάλι μεταξύ άλλων) τη σύμπτωση της ανάγκης με την ικανοποίηση και, σπανιότερα, με την ευχαρίστηση και την ρήξη. Λυκογιάννη Ρ., ο.π., σελ.133
20.Από συνέντευξη του Γ. Μαρνελάκη που παραχωρήθηκε στον Δ. Αγγελίδη, περιοδικό 10%, τ.19, Ιούνιος-Σεπτέμβριος 07

2.5.2. περιθώριο

The ultimate pleasure of architecture lies in the most forbidden parts of the architectural act, where limits are perverted and prohibitions are transgressed. Bernard Tschumi

Όπως έχει ήδη ειπωθεί, μέσα στην πόλη και κοινωνικά εν γένει, είναι δεκτές ορισμένες κανονικότητες, συμπεριφορές και εκφάνσεις/εκφράσεις. Το πρότυπο της ετεροκανονικότητας και του straight ζευγαριού για παράδειγμα, αποτελεί κάτι νορμάλ. Το ζήτημα όμως προκύπτει στο τι γίνεται με την διαφορετικότητα και αυτά που δεν θεωρούνται «φυσιολογικά» και «κανονικά», πώς επιβιώνουν άτομα κοινωνικά αποκλεισμένα²¹. Εδώ αναδύεται η έννοια του ενδιάμεσου χώρου. Είναι το σημείο, ο χώρος, που αναγκάζεται κανείς να βρει τις ρωγμές στο υπάρχον, για να επιβιώσει, όντας αποκλεισμένος.²² Αυτός μπορεί να είναι ένας νοητικός χώρος όπου τα άτομα βρίσκουν την διαφορά εντός του, ή μπορεί να χει υλική υπόσταση. Πρόκειται για χώρους που χρησιμοποιούνται για «έκτακτες» ανάγκες και όχι για την καθιερωμένη τους λειτουργία. Μπορεί να αφορά σε κενούς χώρους

21.Η Ντ. Βαΐου τους χώρους αυτούς τους ονομάζει «χώρους αποκλεισμού και επιβίωσης».
22.Παράδειγμα κοινωνικού αποκλεισμού είναι ο «ανώμαλος». Σύμφωνα με την θεωρία του sexual citizenship του David Bell, κάθε κοινωνία χρειάζεται τον «Ανώμαλο Κάτοικο». Είναι ο άνθρωπος-δείκτης που χρησιμεύει σαν μέτρο της σεξουαλικής ηθικής, σαν την στάθμη που κανείς μέσα στην πόλη και τις δεδομένες συνθήκες δεν πρέπει να ξεπεράσει. «Ο “Ανώμαλος κάτοικος” είναι αυτός ο κλέφτης, αυτός ο κάτοικος της γης , ο ένοικος της γεωγραφίας της υπέρβασης, αυτός ο επαγγελματίας της υπέρβασης και του τρομακτικού σεξ. Εκείνος ή εκείνη δεν είναι παρά μια φιγούρα στο αδέξιο τοπίο της σεξουαλικής ιθαγένειας(sexual citizenship) , που συνεχώς επεξεργάζεται και επανεπεξεργάζεται την δική του ή την δική της ταυτότητα' ταυτόχρονα σαν κομμάτι μιας εσωτερικής διεργασίας, αλλά και σαν απάντηση στα ρυθμιστικά καθεστώτα. Πρόκειται λοιπόν για ένα σώμα που αμφιταλαντεύεται μεταξύ διαφορετικών κόσμων και είναι αυτή η ταλάντωση μεταξύ απόλαυσης και κινδύνου που καθιστά ολοφάνερο τον ηγεμονικό χαρακτήρα της γεωγραφίας της σεξουαλικής ιθαγένειας (sexual citizenship).» Bell D., *Political Geography*, τ.14,1995, «Pleasure and danger: the paradoxical spaces of sexual citizenship», σελ.151

ή αστικά κενά, υπολειμματικούς χώρους, parafunctional χώρους²³ διάκενα²⁴.

Οι χώροι που προαναφέρθηκαν θα μπορούσαν να ενταχθούν στην ευρύτερη σφαίρα του περιθωρίου. Σύμφωνα, με την θεωρία της bell hooks²⁵, **το περιθώριο, δεν αποτελεί χώρο κυριαρχίας και καταπίεσης, αλλά αντιθέτως, πρόκειται για έναν θετικό χώρο στον οποίο δημιουργούνται συνθήκες αντίστασης.**

Αυτό βέβαια, το τοποθετεί στο πλαίσιο του να έχουν διαλέξει τα άτομα το περιθώριο και όχι να καθορίζονται απ' αυτό, να μην τοποθετούνται δηλαδή εκεί λόγω μόνο κοινωνικού αποκλεισμού, αλλά επειδή βρίσκουν σε αυτό περιθώρια ανατρεπτικότητας, προτάσσοντας το ζήτημα το φύλου σαν καίρια πολιτική κατηγορία, που μπορεί να συνδεθεί άμεσα με όλες τις υπόλοιπες.

Η διαφορά μεταξύ περιθωριοποίησης και περιθωρίου είναι καίριας σημασίας, καθότι η πρώτη επιβάλλεται εξουσιαστικά, ενώ το περιθώριο είναι τόπος επιλογής, όπου τα υποκείμενα βρίσκονται εκεί θέτοντας τους εαυτούς τους εκτός ηγεμονικών δομών, συντάσσοντας έναν αντίστοιχο αντι-εξουσιαστικό λόγο, όπως για παράδειγμα οι γκέι, λεσβίες, τρανς και queer της δεκαετίας του 40 με την άτυπη συγκρότησή τους σαν ομάδα και τα καλιαρντά σαν γλώσσα.

23. **Parafunctional space**, όρος του κοινωνιολόγου Nikos Papastergiadis “

24. Καλλιπολίτη Λ., Τεντοκάλη Β., Τσάμης Α., «Θραύσματα εφαρμογής. Διάκενα-διαρροές παλίμψηστου», σελ.193-196, *Μετα-τοπίσεις: Φύλο, Διαφορά και αστικός χώρος*,

25. hooks b., *Yearnings: Race, Gender and Cultural Politics*, 1989, « Choosing the margin as a space of radical openness», Turnaround, 1989 σελ.203-209, 341-343

hooks b., ο.π, σελ.41-49

hooks b., *Resisting Representations*, Routledge, 2006, σελ. 243-250

hooks b., “marginality as site of resistance”, *Out there: Marginalization and Contemporary Cultures*, MIT Press, 1990, , σελ.341-343

το [parafunctional space] αναφέρεται σε χώρους της πόλης που φαίνεται να έχουν «παρατήσει» την προσπάθεια να διαμορφώσουν τον χώρο και τον χρόνο. «Αυτός [parafunctional space] μπορεί να βρεθεί σε όλες τις γωνίες που ελλοχεύουν στο χείλος της δραστηριότητας ή στο πέρασμα που η δραστηριότητα προκύπτει, αλλά η σχέση μεταξύ χρήσης και χώρου παραμένει χωρίς όνομα. Αυτά είναι μέρη όπου τα ονόματα δεν μετράνε επειδή η ανάγκη επικοινωνίας ή το πέρασμα του χρόνου που σπαταλιέται θεωρείται ήδη ασήμαντο, μικρό, άδειο. Είναι μέρη που δεν κάνουν καμία προσπάθεια να αυτοπροσδιοριστούν ως «χώροι». Το parafunctional space αναφέρεται σε ζώνες όπου η δημιουργικότητα, το ανεπίσημο και οι μη-ηθελμένες πράξεις υπερνικούν την σχεδιασμένη χρήση. Εκεί, η κοινωνική ζωή δε παρατιέται ή σπαταλιέται απλά· περισσότερο συνεχίζεται με ασαφείς και ανατρεπτικούς τρόπους.

Για το Διάκενο: Στην πραγματικότητα όμως, μετά από μια δεύτερη ανάγνωση αυτό που διαπιστώνεται είναι, ότι δεν αντιτίθεται στο πλήρες, δεν συνιστά μαζί του ζεύγος αντιθέτων. Απεναντίας, συνιστά το υπολειμματικό αποτέλεσμα ενός αρχιτεκτονικού και αστικού σχεδιασμού, ο οποίος διακατέχεται από μια οπτική που εξαντλείται και εγκλωβίζεται κυρίως στην αυτοδυναμία του πλήρους. Κατά συνέπεια, το ίδιο το «διάκενο», ως υπολειμματικό κενό αντιμετωπίζεται μέσα από τον ετεροπροσδιορισμό του από το πλήρες[...] Με άλλα λόγια, τα «διάκενα» σηματοδοτούν μια μη κανονική εναλλακτική συνθήκη της πόλης που διαπερνά θραυσματικά, αλλά και περιθωριακά την κανονικότητα του συνόλου της, δηλαδή τον ιστό της.[...] Λειτουργούν για επείγουσες δράσεις[...] Καθίστανται εν δυνάμει ικανά να μετασηματίζονται σε εφήμερους εννοιολογικούς και χωρικούς «υποδοχείς» ως «καταλύτες» δράσεων. Ρίχνοντας φως μέσα απ' την ψυχαναλυτική ματιά του Λακάν στην πτυχή του «ανολοκλήρωτου» και υπολειμματικού «διάκενου» είναι δυνατόν να αναδυθούν κάποιες πτυχές και ιδιότητές του, που θα επιτρέψουν την παραπέρα κατανόηση του ως «χωρικού διαύλου». Ο ψυχαναλυτικός λόγος του Λακάν εστιάζεται στην έννοια της «έλλειψης» που καθορίζει την επιθυμία και διερευνά το «κενό σώμα». Σ' αυτό το κενό σώμα ή διαφορετικά στο «σώμα της απουσίας». Ο Λακάν υπερθέτει ένα είδος γλωσσολογικού μοντέλου, «της υιοθετημένης προσωπικότητας». Για τον Λακάν : «το σώμα υπάρχει σαν βιολογικό θραύσμα. Είναι μια tabula rasa θρυμματισμένη, η οποία φέρει μια εικόνα. Είναι ένα κενό (επιθυμία) που περιμένει να πληρωθεί, ένα σώμα χωρίς όργανα που αναμένει τη φαλλική ικανοποίηση / πλήρωση της σημασιολόγησης, ένα κενό που κατατείνει στη σημασιολόγηση των λειτουργιών της εξουσίας. Ο Λακάν διαβεβαιώνει, ότι η ιδέα της ολότητας του σώματος είναι μια κοινωνική κατασκευή η οποία σχετίζεται με την ταυτότητα του φύλου. Εναλλακτικά προτείνει ένα πολυμερές, πολυσύνθετο σώμα, αποτελούμενο από θραύσματα που προϋποθέτουν μια εγγενή απώλεια. Συνεπώς το φύλο δεν εγγράφεται ως μια στατική ποιότητα, ενσωματωμένη στο σώμα. Γι' αυτό και η άποψή του για την επιθυμία ως «έλλειψη», αναδεικνύει την επιθυμία ως μια απελευθερωτική δύναμη. Το κενό καθίσταται αντιληπτό ως μια εγγενής έλλειψη ολοκλήρωσης, μια επικείμενη, σιωπηλή επιθυμία, η οποία παρακινεί το σώμα να έχει διάρκεια. Το «διάκενο» μπορεί να θεωρηθεί ένας ακόμα τύπος, ανάλογος του εύπλαστου σώματος. Το διάκενο πάλλεται και αλλάζει περισσότερο λόγω της επιθυμίας και λιγότερο λόγω του προγράμματος.

3.1 η Ζούγκλα

«Σε ένα ανάγνωσμα του Freud, ο Gilles Deleuze περιγράφει πώς οι χάρτες είναι ουσιώδεις για τη φυσική δραστηριότητα, αλλά και ανάπτυξη του παιδιού, τον τρόπο με τον οποίο το παιδί ζει και αντιλαμβάνεται τον κόσμο υπό την μορφή δυναμικών χαρτών, δηλαδή χαρτών που απαρτίζονται από ποιότητες, ουσίες, εντάσεις, εν δυνάμει κόσμους και ηπείρους που κατοικούνται από γένη, φυλές και βασιλιάδες. Ο Deleuze υποστηρίζει πως η λίμπιντο πάντοτε “καταδιώκει” την γεωγραφία και την ιστορία. Είναι αρκετά αργότερα, όταν το παιδί είναι σε θέση να εκλογικεύσει και να διοχετεύσει αυτά τα ερεθίσματα προς κάποια κατεύθυνση, να τα βάλει στο μυαλό του σε τάξη. Για αυτό μπορεί να ευθύνεται η απώλεια της παιδικής ηλικίας που προσδοκά τους Ινδιάνους-σύμφωνα με την φυσική τάση που έχουμε για αυτούς- η προσδοκία της στιγμής της ανταλλαγής της ζούγκλας για ένα δίκτυο δρόμων. Σε αυτή τη συνθήκη, το να γίνεσαι (Becoming) ενήλικας, ισοδυναμεί με την μετάβαση από μια κατάσταση όπου οι δυνητικές επιλογές φαντάζουν άπειρες και οι μεταξύ τους σχέσεις είναι δυναμικές, σε μια άκρως προκαθορισμένη “κλινική κατάσταση”. Χρησιμοποιώντας μια φράση του Gilles Deleuze για να περιγράψουμε την προαναφερθείσα κατάσταση, πρόκειται για ένα εκλογικευμένο σκοτάδι όπου το γεωγραφικό παραλήρημα παίρνει τη μορφή δρόμων που με τη σειρά τους οδηγούν σε άλλους δρόμους, απουσία αντίλαλων, μυρωδιών και ήχων. Οι οδικοί χάρτες στέκονται στον αντίποδα της ζούγκλας, της αγριότητας γενικότερα. Το να ανταλλάξεις την ζούγκλα για τον οδικό χάρτη συνεπάγεται με το να μάθεις να καταλαβαίνεις, να αποκρίνεσαι, να αποκτάς την ικανότητα της αφηρημένης πλοήγησης έναντι της ξέφρενης πλοήγησης της ζούγκλας.»³⁷

37. Συλλογικό, *B-ZONE Becoming Europe and Beyond*, επιμ. Anselm Franke, KW Institute for Contemporary Art Berlin and ACTAR Barcelona, 2005, σελ.14-15

Η Ζούγκλα μας μιλάει για την περιπλάνηση off-road μέσα στην πόλη, για την περιπλάνηση αυτή που έχει σαν κίνητρο την **επιθυμία** και την **απόλαυση**. Το να βγεις εκτός δρόμου είναι σχεδόν επαναστατικό. Είναι, όχι μόνο η διάθεση να εξερευνησεις πάλι κάτι το οποίο το έχεις δει χιλιάδες φορές, αλλά κυρίως η διάθεση ρήξης με την καθημερινή ρουτίνα, όπου θα πάρεις τους ίδιους δρόμους για να πας και να γυρίσεις απ’ την δουλειά, τους ίδιους δρόμους για να κάνεις τις καθημερινές δουλειές, τους ίδιους δρόμους για να πας στην οργανωμένη διασκέδαση. Σε αυτή την εκδοχή, η πόλη παρουσιάζεται περισσότερο, μάλλον, σαν μια αλληλουχία δρόμων, όπου δεν υπάρχει κίνητρο να «βγεις εκτός δρόμου», να νιώσεις τον φόβο και την επιθυμία και να περιπλανηθείς. Να περιπλανηθείς όχι απαραίτητα άσκοπα, αλλά με πνεύμα διερεύνησης του τι είναι οικείο ή ανοίκειο, ελκυστικό ή μη, για την ανασύσταση της μητροπολιτικής εμπειρίας, με νέους όρους. Η πόλη-χάρτης «αναδεικνύει την πόλη σαν ένας μηχανισμό ικανός να «διαχειρίζεται με συγκεκριμένους τρόπους τα σώματα και τα βλέμματα.»³⁸, γιατί αυτό είναι σχεδιασμένη να κάνει, να δημιουργεί διαδρομές point-to-point, με σκοπό να εξυπηρετήσουν μια λειτουργία, με σκοπό να φτάσουμε κάπου για να κάνουμε κάτι. Είναι πολύ συνηθισμένη η κριτική στην μοντέρνα πόλη ότι τείνει να διαγράφει την φαντασία και να καταλήγει πιο πολύ σαν «κλινική» πόλη.

Ξαναβρίσκοντας, όμως, την Ζούγκλα, σημαίνει την απάρνηση του Χάρτη και την ιδέα ότι η πόλη υπάρχει για να «λειτουργεί» και να «βολεύει»: ο χρήστης μπαίνει στην διαδικασία της δημιουργικής και φαντασιακής σύνθεσης-όσο αυτό είναι δυνατό βέβαια σε ένα, δεδομένο, κτιστό περιβάλλον.

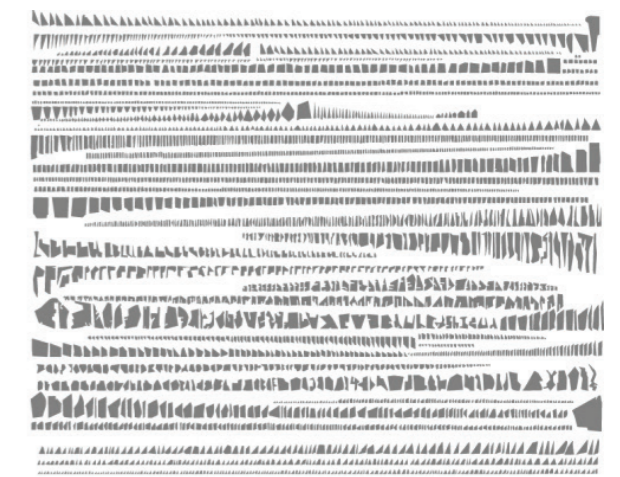
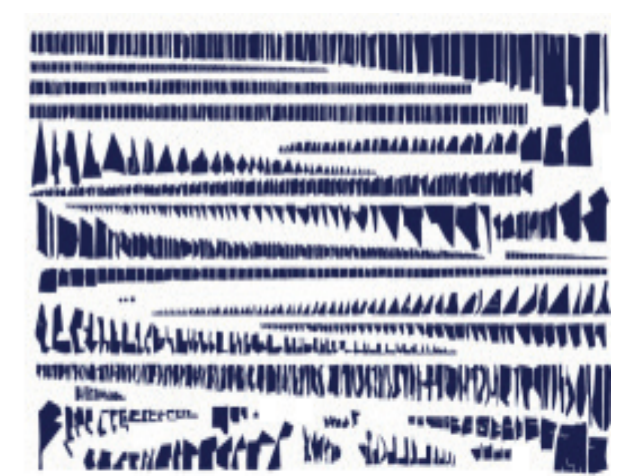
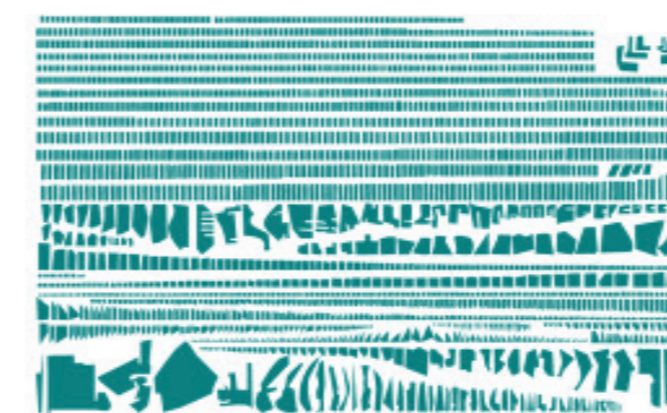
38. Grosz E., ο.π., σελ.244

Η ζούγκλα μας μιλάει για την εμπειρία του χώρου, στην οποία η αρχιτεκτονική διαδραματίζει έναν μεταιχμιακό ρόλο, όπου ταλαντεύεται ανάμεσα στο Απολλώνιο και το Διονυσιακό· την δομή, την λειτουργικότητα και τον χάρτη απ’ την μία, την εμπειρία και το βίωμα απ’ την άλλη . Στο *The pleasure of architecture* ο B.Tschumi αναφέρει χαρακτηριστικά : «οι αρχιτεκτονικοί ορισμοί, με χειρουργική ακρίβεια, σπλίζουν και ενισχύουν απίθανες εναλλακτικές: απ’ την μία πλευρά η αρχιτεκτονική σαν απότοκο της γνώσης, μια άυλη ή conceptual πειθαρχία με τυπολογικές και μορφολογικές διακυμάνσεις και απ’ την άλλη πλευρά η αρχιτεκτονική σαν βίωμα που επικεντρώνεται στις αισθήσεις και την εμπειρία του χώρου»³⁹. Εν τέλει, το γενικό context της πόλης συντάσσεται σπαραγματικά από μορφές, γεωμετρίες, ερωτισμό, απόλαυση, που πλέον δεν είναι ιδέες αλλά η ενιαία βιωματική αντίληψη του χρήστη, η οποία δεν μπορεί να αποτυπωθεί στο χαρτί.⁴⁰

Η ερώτηση όμως που προκύπτει είναι όταν βγεις off-road, εκτός Χάρτη, τι βρίσκει κανείς; Βρίσκεις αστικά κενά, αλάνες, junk space, parafunctional space, Διάκενα, [[νεκρές ζώνες](#)].⁴¹ Χώρους που είτε δεν έχουν καμία συγκεκριμένη λειτουργία να επιτελέσουν και ο χρήστης μπορεί να αυτοσχεδιάσει ως προς την λειτουργία, ή χώρους που έχουν εντεταλμένη χρήση, αλλά λόγω συνθηκών ή αναδυόμενων αναγκών και επιθυμιών, χρησιμοποιούνται τελείως διαφορετικά απ’ τον τρόπο που είχαν σχεδιαστεί.

39.Tschumi B., *The pleasure of architecture*, essay, Architecture Design 47, αρ.3, 1978, σελ.2

40.«Κατασκευασμένοι αποκλειστικά για απόλαυση, οι κήποι αποτελούν το πρώτο παράδειγμα αυτού του τύπου της αρχιτεκτονικής, που είναι τόσο δύσκολο να εκφραστεί με λόγια ή σχέδια: απόλαυση και ερωτισμός. Είτε ρομαντικοί είτε κλασικοί, οι κήποι συνδέουν την αισθαντική απόλαυση του χώρου με την απόλαυση της λογικής με τον πιο άχρηστο τρόπο», B. Tschumi, ο.π,σελ. 3 41.(βλ.Όροι/Ορολογίες) Μάνος Α., Συζητώντας για την ετεροτοπία, οι χωροχρονικές εμπειρίες των «τεράτων», ερευν. εργ., επιβλ.Σταυρίδης Στ., Αθήνα Ιούλιος 2012, σελ.17



1. Νέα Υόρκη

4. Χάβρη

2. Βερολίνο

5. Παρίσι

3. Μονπελιέ

6. Ινσταμπούλ

η εικαστικός Armelle Caron στο project της “Les villes rangees”, επεξεργάζεται χάρτες υφιστάμενων πόλεων, τους οποίους αποδομεί και ξανασυνθέτει γραμμικά. “Τακτοποιεί” τα σχήματα της πόλης, βάζοντας σε σειρά τα τυπολογικά στοιχεία, εξαφανίζοντας τους δρόμους, τα πάρκα, τα ποτάμια και τις πλατείες, βγάζοντας την πόλη από την έννοια του χάρτη.

3.2 Queer χώροι και cruising

«It always returns to what we can consume: our identities, bodies, and social bonds, and the idea that we in democracy actively can create, participate and modify our own images, and to some extent our bodies, and the reproduction of those images. And the most vulnerable is always the body that cannot pass in front of the gaze of the oppressor: the image»⁴²

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως ένας χώρος δεν έχει κάποια κληροδοτημένη ταυτότητα, όπως ούτε και οι χρήστες του. Η -σεξουαλική- ταυτότητα ενός χώρου μπορεί να μετασχηματιστεί, ανάλογα τις εποχές, τις συνθήκες κτλ και επομένως πολλαπλές ταυτότητες βρίσκονται σε κατάσταση υπερεπίθεσης, συνύπαρξης ή σύγκρουσης. Από την βιβλιογραφία προκύπτουν τέτοιες μελέτες που έχουν διεξαχθεί και μελετούν τον χώρο σε σχέση με την σεξουαλική του ταυτότητα. Τέτοιες αναλύσεις εμπίπτουν στην κατηγορία του queer geography⁴³ και ένα χαρακτηριστικό

42.Lasse Lau, Mirene Arsanios, Felipe Zúñiga-González, Mathias Kryger, Omar Mismar, *Queer Geographies*, Museet for Samtidskunst, Roskilde, Denmark, 2014

43.Το [cruising] εμπίπτει στην κατηγορία του Queer Geography, όπου διάφοροι γεωγράφοι προσπάθησαν να καταγράψουν την εμπειρία το χώρου με την οπτική της έμφυλης, και πιο συγκεκριμένα της queer, πρακτικής. Τέτοια παραδείγματα βρίσκουμε από την βιβλιογραφία:

- Ingram Gordon Brent, *Cruising on the Margins: Photographing The Changing Worlds of Outdoor Sex Between Males. An essay in Chad States*. 2011. *Cruising: Photographs by Chad States*. New York: powerHouse Books,σελ. 79 - 87
- Ingram Gordon Brent, Lasse Lau, Arsanios Mirene, Zúñiga-González Felipe, Kryger Mathias,Mismar Omar, *Queer Geographies. Beirut, Tijuana, Copenhagen*, Museet for Samtidskunst, Roskilde, Denmark,2014
- Ingram Gordon Brent, Anne-Marie Bouthillette, Cornelia Wyngaarden, *Vancouver(as queer)scape: Strategies for mapping public spaces constructed by sexual minorities*, Critical Geography Conference, Αύγουστος, 1997
- Ingram Gordon Brent, *Queer Geographies, Queers in space, towards a theory of Landscape and sexual orientation*, Queer Sites Conference, University of Toronto, May, 1993
- Ingram Gordon Brent, *Public open space in city as strategic queer sites*, Queer city spaces. Queer Frontiers Conference, University of Southern California, L.A,1995.

παραδειγμα αποτελεί η μελέτη για τις πόλεις Κοπεγχάγη, Τιχουάνα και Βηρυτό.⁴⁴

Το θέμα μας, όπως και στις προαναφερθείσες αναλύσεις και μελέτες, δεν είναι να εντοπίσουμε τα queer άτομα σε μέρη που είναι προβλέψιμο να τα βρει κανείς, όπως π.χ. σε γκέι μπαρ, αλλά στην καθημερινή ζωή και στους δημόσιους χώρους. Σε χώρους που τους οικειοποιούνται ή εφευρίσκουν μια άλλη χρήση γι αυτούς, πέραν της καθιερωμένης τους. «Παρατηρώντας ότι στις μεγάλες πόλεις υπάρχουν χώροι στους οποίους οι ομοφυλόφιλοι/ες⁴⁵ μπορούν να βρεθούν μεταξύ τους και να αναπτύξουν την δική τους κουλτούρα, οι γεωγράφοι που ασχολήθηκαν με την σεξουαλικότητα επιχειρούν να δείξουν ότι ο δημόσιος ετεροσεξουαλικός χώρος δεν περιορίζεται στην ετεροσεξουαλικότητα και ότι η (ετερο)σεξουαλικότητα, όπως και οι ετεροσεξουαλικοί χώροι, αποτελούν κοινωνική κατασκευή.»⁴⁶

Έτσι, μας δίνεται μια σχετική ελευθερία να μπορούμε να μιλάμε για queer χώρους. Πρόκειται για χώρους οι οποίοι δεν απευθύνονται αποκλειστικά σε ομοφυλόφιλα άτομα, ούτε κατασκευάζονται με queer πρόσημο, αλλά προκύπτουν ως τέτοιοι⁴⁷. Με αυτή την ανακατανομή χρήσεων σε έναν υπάρχοντα χώρο, που μοιάζει να είναι πολλοί υπερτιθέμενοι χώροι σε έναν, θα μπορούσαμε-με κάποια σχετική ελευθερία- να θεωρήσουμε ότι υπόκεινται σε κάποιου είδους ετεροτοπία. **Τα εκάστοτε άτομα δημιουργούν, καταλαμβάνουν και ενεργοποιούν τον χώρο, ο οποίος μπορεί**

44.*Queer Geographies, Beirut, Tijuana, Copenhagen*, ο.π

45.Σύμφωνα με τον Μ. Φουκώ ο όρος «ομοφυλόφιλος» δημιουργήθηκε τον 19^ο αιώνα σαν ψυχιατρικός όρος, τόσο για τον στιγματισμό της συγκεκριμένης ερωτικής πράξης, όσο και των ίδιων των ατόμων που την ασκούν.

46.Λυκογιάννη Ρ., ο.π, σελ.137

47.«Υπάρχουν, επίσης, πραγματικοί και αποτελεσματικοί τόποι, οι οποίοι σκιαγραφούνται στην ίδια την θέσμιση της κοινωνίας, οι οποίοι όμως αποτελούν ένα είδος αντι-ρύθμισης, μιας αποτελεσματικά υλοποιήσιμης ουτοπίας, σύμφωνα με την οποία όλες οι πραγματικές ρυθμίσεις που μπορούν να ορισθούν εντός της κοινωνίας, μπορούν την ίδια στιγμή να εκπροσωπηθούν μα ταυτόχρονα να αμφισβητηθούν και να ανατραπούν: ένα είδος τόπου, το οποίο βρίσκεται εκτός όλων των άλλων τόπων παραμένοντας όμως εντοπίσιμο. Σε αντίθεση με τις ουτοπίες, αυτά τα μέρη είναι τελείως διαφορετικά όσον αφορά όλες τις ρυθμίσεις που αντικατοπτρίζουν.» Foucault M., *Other spaces: The principles of heterotopias*, 1986, Lotus International, σελ. 12.

να είναι οτιδήποτε· πάρκα, δρόμοι, προβλήτες, δημόσιες τουαλέτες⁴⁸..

Στους queer χώρους τα βλέμματα, οι χειρονομίες, ο χώρος στον οποίο βρίσκεται ο άλλος και πώς συμπεριφέρεται σ' αυτόν παίζουν σημαντικό ρόλο στην αναγνώριση του ενός απ τον άλλο, είναι ιδιότυποι κοινωνικοί κανόνες, που εξυπηρετούν την επικοινωνία, μέχρι να γίνει λεκτική αποκωδικοποίηση της νευματικής. Το Gay Pride, ή οι διαδηλώσεις για τα δικαιώματα των ομοφυλόφιλων, για παράδειγμα αποτελούν ένα σαφές δείγμα της κατάλυσης της ετεροκανονικότητας, στην πράξη, τα άτομα γίνονται ορατά και το περιθώριο γίνεται χώρος, ενώ μετά το πέρας του Pride, οι ρυθμοί και ο χώρος επιστρέφουν στις νορμάλ τους συνθήκες.



από το 2ο Pride που διεξήχθη στο Ρέθυμνο, 9-10 Ιουλίου 2016

Σύμφωνα με τον Φουκώ, η σύγχρονη κοινωνία δημιουργεί τις «ετεροτοπίες της απόκλισης». Τέτοιοι τόποι είναι για παράδειγμα οι φυλακές. Είναι τόποι όπου τοποθετούνται άτομα με αποκλίνουσα συμπεριφορά. 48.Ο όρος που χρησιμοποιείται για την σεξουαλική επαφή μεταξύ άγνωστων ομοφυλόφιλων αντρών σε δημόσιες τουαλέτες είναι το [Cottaging].



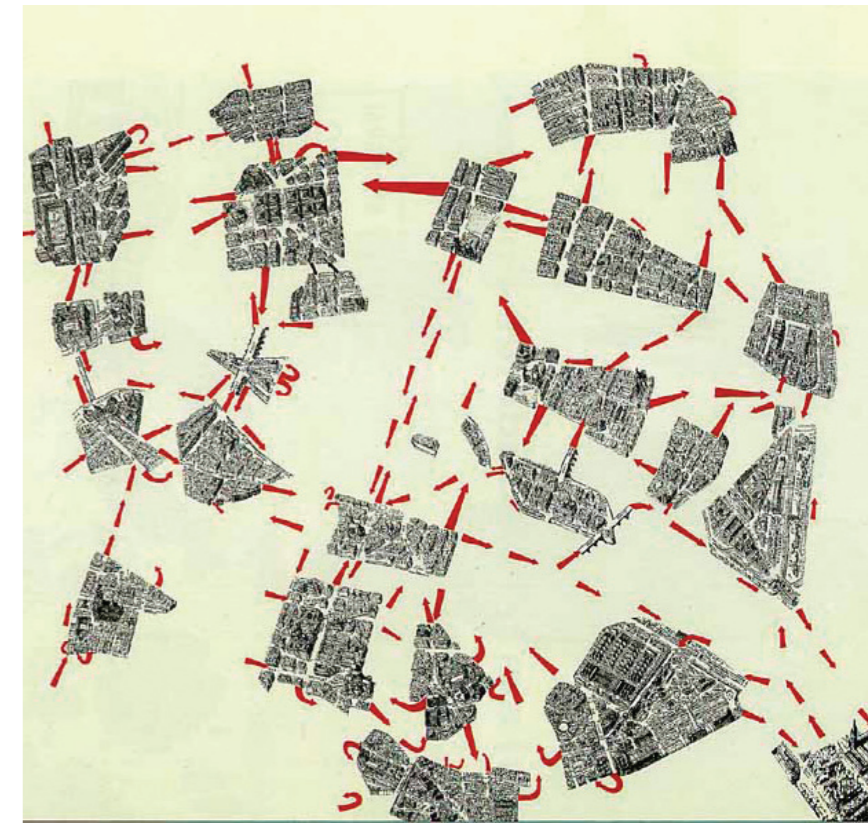
Συνεχίζοντας, θα μπορούσε κανείς να πει ότι προσεγγίζοντας τον χώρο με την τακτική του cruising είναι μια [ψυχογεωγραφική προσέγγιση⁴⁹], με τον χρήστη σε ρόλο περιπλανώμενου. Πηγαίνοντας κάποιος για cruising «αναγκάζεται» να βιώσει την πόλη διαφορετικά, να περιπλανηθεί, να εξερευνήσει σημεία της και να την βιώσει καθοδηγούμενος απ' την επιθυμία. Οι δρόμοι, σε αυτή την οπτική, αρχίζουν να ξανασυνθέτουν την Ζούγκλα καθότι ο χρήστης δεν έχει συγκεκριμένη διαδρομή να ακολουθήσει, με σκοπό να φτάσει κάπου, αλλά περιπλανώμενος να ικανοποιήσει την επιθυμία του και να βρει τον ερωτισμό. Έτσι ό,τι συνθέτει την πόλη-κλίμακα, μέγεθος δρόμων, κενά-πλήρη κτλ-αρχίζει και «αποχωροποιείται» με την έννοια ότι δεν έχουν σημασία πια. Αυτό που μετράει για τον περιπλανητή είναι το θυμικό και ο ψυχισμός του, τα οποία τον καθοδηγούν.⁵⁰

49. Όρος των Καταστασιακών, ο οποίος σχετίζεται με την [derive(περιπλάνηση)].

50. Ζώντας στο 2016 όμως, και ενώ όλα τα παραπάνω ισχύουν, θα ήταν παράλειψη να μην αναφερθούμε στις διάφορες εφαρμογές (βλ. Tinder, Grindr κτλ), που έχουν αναδειχθεί με σκοπό την εύρεση σεξουαλικού συντρόφου. Πλέον η αναζήτηση γίνεται μέσω κινητού τηλεφώνου, όπου ο ενδιαφερόμενος «τσεκάρει» το προφίλ των άλλων που η εφαρμογή έχει εντοπίσει να είναι σε κοντινή απόσταση.



Πολύ συνοπτικά και αφαιρετικά, η περιπλάνηση είναι τρόπος αστικής εξερεύνησης, κατά την οποία το άτομο οδηγείται από τις ανάγκες και τις επιθυμίες του. Αποτέλεσμα της περιπλάνησης και της ψυχογεωγραφίας είναι οι ψυχογεωγραφικοί χάρτες, στους οποίους οι σχέσεις μεταξύ των περιοχών της πόλης επαναπροσδιορίζονται βάσει της ατμόσφαιράς τους, του βιώματος του περιπλανητή κτλ. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ψυχογεωγραφικού χάρτη είναι η “Naked City”, του Guy Debord.

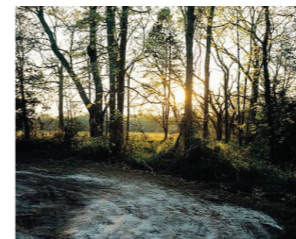
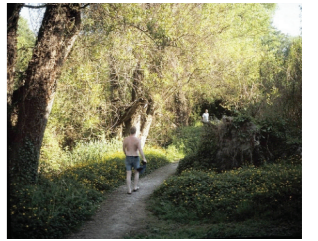


Συνήθως είναι πάρκα , ανοιχτοί⁵¹ χώροι και χώροι όπου το τοπίο και το ανάγλυφο «βοηθούν». Η φύτευση, τα μονοπάτια, οι χαράξεις, δημιουργούν εσοχές , κρυψώνες, «δωματιάκια». Δεν είναι κάτι φαντασμαγορικό, πρόκειται για «τα τοπία εκείνα που δεν είναι εντυπωσιακά, είναι απλά ευχάριστα, μέρη για να συναντηθείς, να μοιραστείς στιγμές τρυφερότητας και περιστασιακά να τα υπερασπιστείς.»⁵² Είναι μέρη που δεν χρησιμεύουν για να κρυφτούν τα άτομα, αλλά είναι αυτά που «βολεύουν», που είναι ευχάριστα.⁵³

51.Λέγοντας «ανοιχτοί» καλύτερα το διατυπώνει ο Kevin Lynch : «Μεταβαίνουμε άμεσα από την έννοια του «ανοιχτού»(χώρου) στον ελεύθερο: ελεύθερο στην είσοδο και τη χρήση, ανεμπόδιτο, απεριόριστο, διαθέσιμο, εκτεθειμένο, εκτεταμένο, ειλικρινή, αόριστο, χύμα, απαγκιστρωμένο, ευαίσθητο στα εξωτερικά ερεθίσματα, έτοιμο να ακούσει ή να δει με ανοιχτή καρδιά, ανοιχτά μάτια, ανοιχτά χέρια, ανοιχτό μυαλό, με ανοιχτά σπίτια, σε ανοιχτές πόλεις. Με αυτή την έννοια, οι ανοιχτοί χώροι είναι ανοιχτοί στις ελεύθερα επιλεγμένες και αυθόρμητες πράξεις των ανθρώπων...»

52.Ingram B., *Cruising on the Margins*, ο.π, σελ.6

53.Εδώ έχει σημασία να επισημάνουμε, αν και δείχνεται παρακάτω, πως δεν είναι πάντα η περίπτωση του «βολικού» ή του ευχάριστου η περίπτωση του cruising, μιας και η αποδοχή της σεξουαλικής ταυτότητας δεν είναι κάτι δεδομένο. Για παράδειγμα, ο gay-στην περίπτωση του closet-αλλά παντρεμένος άντρας, μπορεί να χρησιμοποιεί τα ίδια μέρη για cruising και αναζήτηση σεξουαλικού συντρόφου, αλλά με σκοπό να μείνει «αόρατος» κοινωνικά, μιας και η κοινωνική του ταυτότητα δεν συνάδει με αυτή την τακτική.



Cruising on the Margins:
Photographing The Changing
Worlds of Outdoor Sex Between
Males.



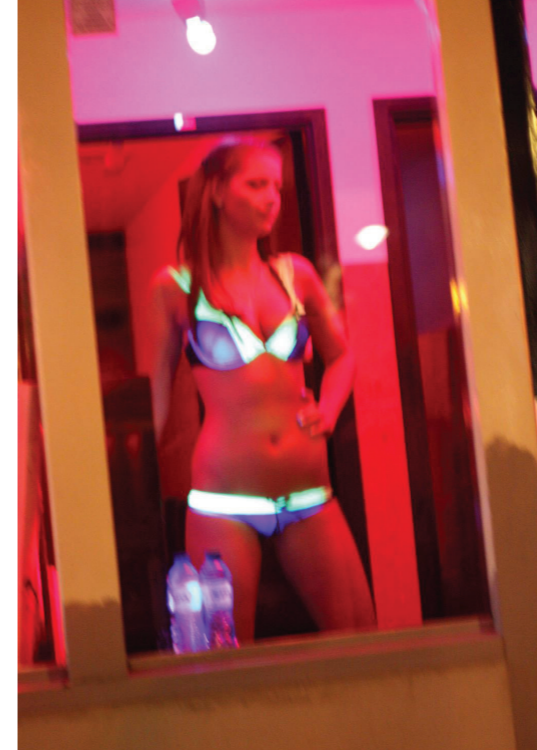
3.3 δημόσιο σεξ

« Ο κόσμος έχει τρελαθεί! φωνάζει. Ζούμε σε μια θεωρητικά μη θεοκρατούμενη δυτική κοινωνία νομίζοντας πως είμαστε πιο αναπτυγμένοι ή ανοιχτόμυαλοι, αλλά η αλήθεια είναι πως ο κόσμος μας είναι ευνοχισμένος. Συμβαίνει μ' ένα σιωπηλό τρόπο. Το σεξ, το πάθος, θεωρούνται επικίνδυνα. Είναι πράγματα που μπορούν να συμβαίνουν μες τα σπίτια μας, αλλά δεν μπορούμε να τα δείχνουμε» από συνέντευξη του Gaspar Noe.

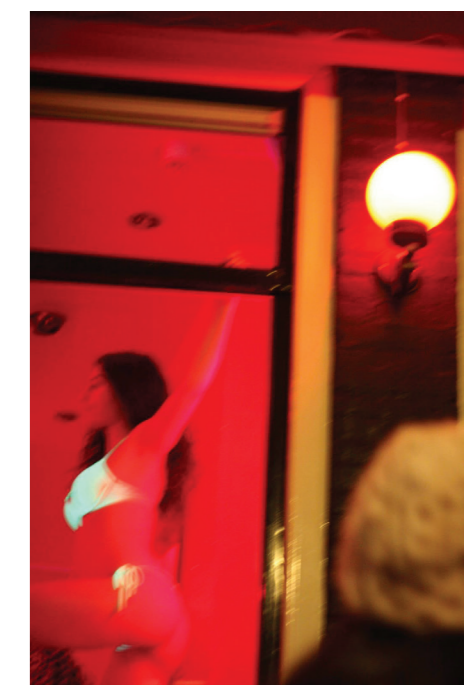
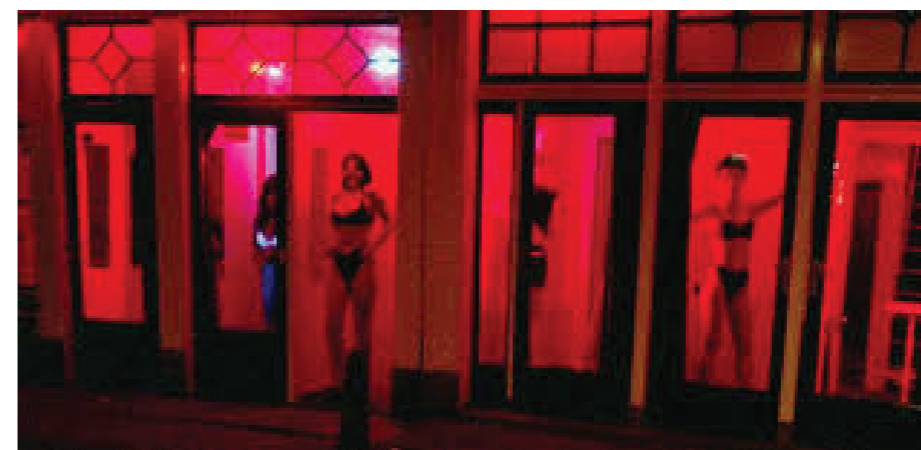
Το δημόσιο σεξ⁵⁴ είναι ένας νέος τρόπος-και σίγουρα πιο διασκεδαστικός- να αντιληφθούμε την υποκειμενικότητα των ατόμων και της πόλης. Πρόκειται για μια αντιφατική έννοια καθώς αφορά μια δραστηριότητα η οποία από την τρέχουσα κουλτούρα θεωρείται η επιτομή του ιδιωτικού, αλλά στην περίπτωση μας «εισβάλλει» στην δημόσια σφαίρα. Πλέον από απλή διαδικασία γίνεται απορρυθμιστικός παράγοντας της πόλης. Έρχεται να ανατινάξει την κανονικότητα και την ευρυθμία, κάνοντας ορατό και δημόσιο κάτι το οποίο αφορά μόνο στην ιδιωτική ζώνη της κατοικίας⁵⁵. Εδώ είναι και η πραγματική απειλή του : να αλλάξει τη σχέση ιδιωτικό-δημόσιο.

«Επιπλέον η πρακτική του δημόσιου σεξ δεν είναι με κανένα τρόπο εντεταλμένη, αναγνωρισμένη ή θεσμοθετημένη: είναι ουσιαστικά χωρίς έγκριση, χωρίς «άδεια», άτυπη και ανεπίσημη. Για το λόγο αυτό και ο χώρος ο οποίος παράγεται και ο οποίος της αντιστοιχεί δεν είναι σαφώς προσδιορισμένος, οριοθετημένος και χαρτογραφημένος(ούτε και χαρτογραφήσιμος). Ο χώρος του δημόσιου σεξ δεν μπορεί να υφίσταται παρά μόνο τη στιγμή που διενεργείται η πρακτική αυτή. Με αντίστοιχους όρους, ο χώρος που παράγεται κατά [και έως] η τέλεση του δημόσιου σεξ αποτελεί μια εξάρθρωση της πόλης, νοούμενης ως μια αδιαίρετη ενότητα που είναι δυνατόν να γίνει γνωστή, να κατανοηθεί, να αναπαρασταθεί, να μελετηθεί και να σχεδιαστεί [...] εμπεριέχει την δυνατότητα για κάτι καινούργιο, απρόβλεπτο και απροσδόκητο[...]σε μια νέα αντίληψη για την χωρικότητα ως κάτι άλλο από ένα κλειστό σύστημα στο οποίο συμβαίνουν όλες οι δυνατές συνδέσεις και αποτελεί το ουδέτερο υπόβαθρο

54.Με το public sex έχουν ασχοληθεί διάφοροι ερευνητές, όπως, ενδεικτικά, ο Pat Califia και οι Lauren Berlant και Michael Warner (βλ. Βιβλιογραφία)



Βέβαια, ενώ εδώ αναφερόμαστε στην πρακτική του δημόσιου σεξ μεταξύ ατόμων και τη μεταφορά της σεξουαλικότητας από την κρεβατοκάμαρα σε ένα πιο δημόσιο επίπεδο, δεν θα μπορούσε να παραλειφθεί το παράδειγμα της Red Light District, στο Άμστερνταμ. Αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα της προβληματικής του τι τελικά είναι δημόσιο και τι όχι και με τι κριτήρια. Ενώ η τρέχουσα κουλτούρα και πολιτισμός θεωρούν ότι το σεξ πρέπει να περιορίζεται εντός ιδιωτικού χώρου, ταυτόχρονα είναι αποδεκτό στα πλαίσια του καπιταλισμού να εκτίθενται γυναίκες πίσω από βιτρίνες, κυριολεκτικά σαν προϊόντα έτοιμα προς κατανάλωση.



ή το «δοχείο» των δραστηριοτήτων και πρακτικών που συμβαίνουν σ' αυτό.»⁵⁶

Το public sex δεν αναφέρεται μόνο στην πράξη καθαυτή, αλλά και στην διαδικασία να βρει κάποιος ερωτικό σύντροφο, στο «ψωνιστήρι», στο cruising. Είναι μια διαδικασία όπου έχει σημασία η ασφάλεια. Η απόκρυψη της ταυτότητας είναι σημαντική για τα υποκείμενα, απ' την άλλη όμως ο δημόσιος χώρος είναι αυτός που βοηθάει στην αποτίναξη της κατάστασης του closet, στο να γνωρίσουν κόσμο, να γίνουν ορατοί, εν τέλει να διεκδικήσουν μια θέση μέσα στην κοινωνία και την πόλη, και αυτό πρόκειται για πολιτική τοποθέτηση.

Πολύ χαρακτηριστικό τέτοιο παράδειγμα είναι το Πεδίον του Άρεως στην Αθήνα, όπου χώρος και περιθώριο συναντιούνται. Το πρωί είναι ένα απλό πάρκο που κάνεις βόλτα και το βράδυ μεταμορφώνεται σε χώρο για cruising και εύρεση σεξουαλικού συντρόφου, κυρίως από γκέι άντρες.

56.Μαρνελάκης Γ., ο.π, σελ. 88-89

Στον δημόσιο χώρο οι επιτρεπόμενες εκφράσεις είναι αυτές τις ετερόφυλης σεξουαλικότητας, η queer έκφραση δεν έχει επίσημο χώρο. Πρόκειται για την ετεροκανονικότητα που συζητήθηκε προηγουμένως και βρίσκεται βαθιά ριζωμένη στην κουλτούρα μας. Σαν αποδεκτά και «φυσιολογικά» αναγνωρίζονται τα δύο κυρίαρχα φύλα, τα οποία μπορούν να αξιώνουν -σεξουαλικό- χώρο, ενώ τα υπόλοιπα είναι ταυτισμένα με τον ιδιωτικό. Ας θυμηθούμε την παλιά καλή σεξιστική ατάκα:

δεν με νοιάζει τι κάνεις στο κρεβάτι σου, αρκεί να μην το κάνεις μπροστά μου.

Όμως στο public sex το ετεροφυλόφιλο ζευγάρι δεν είναι πλέον το σημείο αναφοράς. Στις δημόσιες τουαλέτες, στα πάρκα και στους λοιπούς χώρους, «χωροποιούνται» διάφορες κοινωνικές σχέσεις που εκεί βρίσκουν πρόσφορο έδαφος για να εκφραστούν. Για παράδειγμα, ο παντρεμένος άντρας, ο οποίος αναζητά περιστασιακό σεξ με κάποιον άλλο άντρα, σε τέτοιους χώρους, είναι υποκείμενο που διαταράσσει την σειρά των πραγμάτων, που σπάει την κανονικότητα και ορίζει μια νέα πραγματικότητα μες την υπάρχουσα. Όλο το κοινωνικό οικοδόμημα που στηρίζεται στο straight ζευγάρι και στην κλασική έννοια του έρωτα και του ρομαντισμού-το οποίο οδηγεί στην αναπαραγωγή και εν τέλει στην διαιώνιση και διημέρευση του παραδοσιακού θεσμού της οικογένειας-καταρρέει με κάποιον τρόπο, έστω και στιγμιαία και πλέον μπορούμε να αναγνωρίσουμε μια ανατρεπτική και αποσταθεροποιητική πτυχή στο δημόσιου σεξ.

4.1 Εισαγωγικό σημείωμα

«Neither space nor concepts alone are erotic, but the junction between the two is» B. Tschumi, *The pleasure of architecture*

Προχωρώντας στην χωρική ανάλυση της πόλης των Χανίων, αναγνωρίζουμε μια διαβάθμιση του ερωτισμού, ως προς την θεσμοθέτησή του και διαφοροποιήσεις για τα είδη του. Επεξηγώντας την προηγούμενη φράση, ο ερωτισμός περιλαμβάνει καταστάσεις που ενδεχομένως είναι τελείως διαφορετικές μεταξύ τους, από το απλό φλερτ μεταξύ των ατόμων, τον ηδονοβλεπτισμό στα στριπ κλαμπ, μέχρι τον πληρωμένο έρωτα. Μπορεί να εκτυλιχτεί σε οποιοδήποτε μέρος και οποιαδήποτε στιγμή, σε μια βόλτα στην πόλη, στην εργασία κτλ, αλλά, η συγκεκριμένη εργασία θα επικεντρωθεί σε χώρους συγκέντρωσης και κοινωνικοποίησης ανθρώπων- μπαρ, στριπ κλαμπ-, με τον πληρωμένο έρωτα όπως αυτός εκφράζεται στα πορνεία και με τον δημόσιο χώρο με την οπτική της επανοικειοποίησής του από τους χρήστες, μέσω του cruising και του δημόσιου σεξ.

Παρατηρούμε, ότι δεν είναι μόνο οι παραγόμενες σχέσεις, αλλά και πράγματα τα οποία τον υποδηλώνουν. Η κίνηση για παράδειγμα έξω από τους οίκους ανοχής και το χαρακτηριστικό περπάτημα, μέχρι τα συνθήματα σε τοίχους, παγκάκια, πεζοδρόμιο κ.ο.κ, τα «γραπτά» του ίχνη. Είναι ερωτισμός πληρωμένος ή μη, ερωτισμός που εμπεριέχει μέσα του κάποια μορφή εκμετάλλευσης ή ερωτισμός της επιθυμίας και της απόλαυσης. Το ότι γίνονται αυτοί οι διαχωρισμοί δεν σημαίνει ότι είναι δίπολα, είναι για την διευκόλυνσή μας και την κατά κάποιο τρόπο καλύτερη ταξινόμηση και κατανόηση. Ο ερωτισμός είναι πέρα από δίπολα και πέρα από τη μανιχαϊστική ζώνη του άσπρο- μαύρο. Κυρίως εντοπίζεται στο ενδιάμεσο φάσμα, μιας και ο ανθρώπινος παράγοντας όπως και ο ερωτισμός, είναι τόσο απρόβλεπτα, όπου τα αποτελέσματα δεν είναι σε καμία περίπτωση προδιαγεγραμμένα. Εξάλλου, ο Ronald Barthes στο *The pleasure of the text*, μας διδάσκει, πως, «η ευχαρίστηση (pleasure) δεν υπόκειται ακριβώς σε ανάλυση»

4.2 [Gay] Bar⁵⁷

ΤΑ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΑ : όλοι

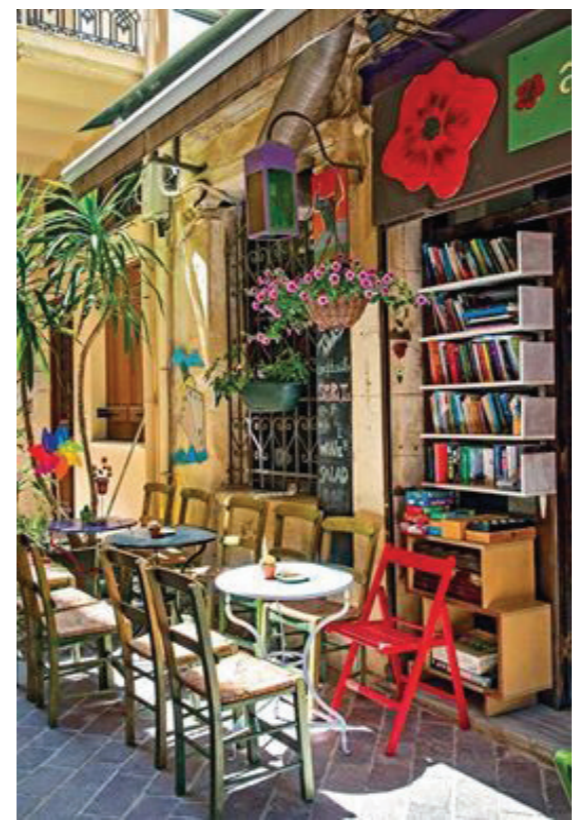
Τα μπαρ ανέκαθεν αποτελούσαν ένα χώρο κοινωνικοποίησης για τους γκέι και τις λεσβίες, καθώς ήταν οι μόνοι χώροι στους οποίους μπορούσαν να εκφραστούν ελεύθερα, αποκαλύπτοντας την ταυτότητά τους, μακριά από την κοινωνική κατακραυγή. Στα Χανιά, μπορούμε να εντοπίσουμε 3 gay friendly bars, που όμως κανείς ιδιοκτήτης δεν θα παραδεχτεί, αλλά είναι ευρέως γνωστό. Στα γκέι μπαρ είναι πιο εύκολο να βρεις κάποιον με την ίδια σεξουαλική προτίμηση, καθιστώντας την ελευθερία έκφρασης πιο δυνατή.

Φυσικά τα μπαρ δεν απευθύνονται μόνο σε ομοφυλόφιλα άτομα, αλλά και στα ετεροφυλόφιλα, όπου είναι πολύ σύνηθες να χρησιμοποιούν εξίσου τις τουαλέτες για περιστασιακό σεξ, βγάζοντας το σεξ για ακόμη μία φορά από τον περιφραγμένο τόπο της κατοικίας

Όμως, ακόμα και μέσα στα ίδια τα μπαρ, όπου τα άτομα μπορούν να βρεθούν μεταξύ τους η χρήση των διάφορων εφαρμογών κινητού έχει αλλάξει κάπως τα δεδομένα στο πώς τα τελευταία επικοινωνούν, χωροποιώντας με έναν διαφορετικό τρόπο τον ερωτισμό. Για παράδειγμα, από συζήτηση, με γκέι άντρα που ήταν παρών, προέκυψε μια ιστορία που διαδραματίστηκε σε μπαρ της πόλης, όπου οι συμμετέχοντες προτίμησαν να κοιτάξουν το διαδικτυακό προφίλ του ατόμου 57. Ιστορικά τα μπαρ σε δεκάδες πόλεις της Ευρώπης και της Β. Αμερικής έχουν υπάρξει χώροι κοινωνικοποίησης για τους gay και τις λεσβίες και χώροι ανάπτυξης της αντίστοιχης κουλτούρας, αλλά και υποστήριξης των δικαιωμάτων τους. Η εργασία αυτή δεν έχει σκοπό να αναλύσει ιστορικά στοιχεία, γι'αυτό θα αναφερθεί μόνο ένας σταθμός της ιστορίας, μια ημερομηνία-ορόσημο. Αυτή είναι η 28 Ιουνίου του 1969, όπου το gay club Stonewall Inn, της Νέας Υόρκης, δέχτηκε επίθεση από την αστυνομία. Η επίθεση αυτή λειτούργησε καταλυτικά στην LGBTQ κοινότητα, η οποία άρχισε να μάχεται για τα δικαιώματά της και να προχωρά σε κινητοποιήσεις και ακτιβιστικές πράξεις.

Στις 12 Ιουνίου 2016, ένας ένοπλος άντρας εισβάλλει στο gay club Pulse, στο Ορλάντο, της Φλόριντα. Αποτέλεσμα της επίθεσης ήταν 49 νεκροί, 53 τραυματίες και το μεγαλύτερο πλήγμα της LGBTQi κοινότητας στη σύγχρονη ιστορία του.

που καθόταν δίπλα τους, παρά να επικοινωνήσουν άμεσα. Το αποτέλεσμα ήταν να κρατηθεί κρυφό, από τους υπόλοιπους θαμώνες του μαγαζιού, το ενδιαφέρον μεταξύ των δύο αντρών, μεταφέροντας όμως την διαδικασία μερικά στενά πιο κάτω, βρίσκοντας την επιδιωκόμενη ιδιωτικότητα.



4.3 Strip club

- ΤΑ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΑ: 1. τα «προς κατανάλωση» γυναικεία σώματα
2. ο ηδονοβλεψίας

Τα strip club είναι μια ενδιάμεση κατάσταση, μετά τα μπαρ και πριν τους οίκους ανοχής. Δεν αφορά έναν έρωτα πληρωμένο, όπως το εννοούμε, δηλαδή να υπάρχει σεξουαλική συνεύρεση επί πληρωμή, αλλά δεν αφορά και την διαδικασία μεταξύ δύο ανθρώπων που δεν έχουν χρηματικό όφελος από αυτήν. Οι ρόλοι συνεχίζουν να υφίστανται και να παραμένουν διακριτοί:

«εγώ απολαμβάνω, εσύ χρησιμοποιείς το σώμα σου για την απόλαυσή μου και πληρώνω γι' αυτό».

Πρόκειται για μια τελείως τεχνητή ανάγκη, για ένα κοινωνικό κατασκεύασμα, γιατί όσο ενάντια και να είμαστε στους οίκους ανοχής, τουλάχιστον μπορούμε να αναγνωρίσουμε έναν σκοπό στην επίσκεψη του πελάτη. Εδώ, ο πελάτης έρχεται για να ικανοποιήσει την όρασή του καταναλώνοντας γυναικεία σώματα. Μέσω της ηδονοβλεψίας, της «επιθυμίας να βλέπεις», όπως το ονόμαζε ο Φρόντ, το υποκείμενο αντλεί ηδονή, χωρίς να υπάρχει σωματική επαφή, αντικειμενοποιώντας την γυναίκα σε εικόνα, σε ένα γενικότερο θέαμα. Έτσι επανέρχεται το βλέμμα και η επιθυμία να βλέπεις/να σε βλέπουν, και «οι γυναίκες ταυτοποιούνται με αυτό που είναι ορατό, προς θέαση, ενώ οι άντρες μέσω της εγκατάλειψης των σωμάτων τους ταυτίζονται με το βλέμμα.»⁵⁸

Στα Χανιά υπάρχουν 2 strip κλαμπ, τα Medusa και Arcana, στην πλατεία της Αγοράς, κάνοντας αρκετά σαφές ότι εκεί που πάει κανείς για να αγοράσει και να καταναλώσει, εκεί βρίσκονται και εκείνα για τον ίδιο σκοπό.

⁵⁸ Λαδά Σ., «Τόποι και τοπία επιθυμίας», σελ. 161-162, *Μετα-τοπίσεις: Φύλο, Διαφορά και αστικός χώρος*



4.4 Για τις προλετάρειες του οργασμού

- ΤΑ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΑ: 1. η εκδιδόμενη
2. ο πελάτης

4.4.1 Οίκοι Ανοχής

Οίκος Ανοχής ,χώρος που δε δίνει καμία σημασία σε αυτό που συμβαίνει μέσα στους τοίχους του, με μια αδιάφορη ανοχή απέναντι στις ταραχές, τα ρίγη, τις χαρές και τις τραγωδίες που διαδραματίζονται μέσα στο χώρο που περικλείει, φτάνει να τηρείται το συμφωνητικό μισθώσεως.
Πασκάλ Μπρυκνέρ, Η νέα ερωτική αναρχία

Από την νομοθεσία ορίζεται ότι δεν μπορούν να χρησιμοποιούνται σαν οίκοι ανοχής κτήρια τα οποία απέχουν λιγότερο από 200 μέτρα από: ναούς, σχολεία, νηπιαγωγεία, νοσηλευτικά ιδρύματα, κέντρα νεότητας, αθλητικά κέντρα, οικοτροφεία, ξενοδοχεία τριών (3), τεσσάρων (4) και πέντε (5) αστέρων, βιβλιοθήκες και ευαγή ιδρύματα, πλατείες και παιδικές χαρές. Μόνο από αυτούς τους χωρικούς περιορισμούς, παρατηρούμε μια τάση να αποκλείονται τα πορνεία από τον αστικό ιστό. Αυτή η απομόνωση ξεκίνησε από έναν νόμο που όριζε ότι τα πορνεία δεν επιτρέπεται να «βλέπουν» σε δρόμο.

Οι οίκοι ανοχής εξυπηρετούν μια λειτουργία, η οποία, ενώ, υπάρχει ευκρινώς στις πόλεις, δεν απορροφάται κοινωνικά, ταυτόχρονα, όμως, δεν αποβάλλεται κιόλας⁵⁹. Το ότι υπάρχουν από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, είναι μια ένδειξη ότι κάποιος τα χρειάζεται, κάποιος σκοπός εξυπηρετείται⁶⁰. Παρόλα αυτά εξακολουθεί η εφαρμογή και χρήση πρακτικών περιθωριοποίησης (βλ. νομοθεσία) και στιγματισμού⁶¹ των γυναικών που εργάζονται σ' αυτά. «Οι χώροι του αγοραίου έρωτα εγγράφονται σήμερα μέσα στο κοινωνικό πλέγμα περνώντας από μια διπλή αποστασιοποίηση. Στο ορατό επίπεδο καταρχήν, αποστασιοποίηση του δρόμου (καθορισμός μια «κόκκινης συνοικίας» μέσα στην πόλη). Στον ίδιο τον δρόμο, θέση της κάθε γυναίκας στην δική της μερίδα πεζοδρομίου, δημιουργία μικρών ιδιωτικών αποικιών όπου το αγοραίο σώμα προστατεύεται, συσπειρώνεται, ενώ ταυτόχρονα παγιδεύει σαν παρκόμετρο της ηδονής, την επιθυμία του πελάτη.[...]Με άλλα λόγια η πορνική σκηνή παραμένει ο χώρος έκφρασης των επί μέρους ορμών που εξακολουθούν να είναι λίγο-πολύ απαράδεκτες κοινωνικά.»⁶²

59. «Στους οίκους ανοχής ο Φουκώ εντοπίζει τις «ετεροτοπίες των ψευδαισθήσεων», τόπους δηλαδή που «θέλουν να καταγγείλουν κάθε πραγματικό τόπο σαν απατηλό. Για τόπους, δηλαδή, που αμφισβητούν τον ορθολογικό μανδύα του υπόλοιπου χώρου, αναδεικνύοντας τα όρια, τις νόρμες και τις προϋποθέσεις τους. Σ' αυτή την κατηγορία χρησιμοποιεί το παράδειγμα των οίκων ανοχής, που μπορούμε να πούμε πως παίζουν αυτόν το ρόλο στο πεδίο της σεξουαλικότητας.» Αργύρης Μάνος ο.π.,σελ.12

60.Για μια κοινωνιολογική οπτική πάνω στην πορνεία βλ. G.Simmel, Περιπλάνηση στην Νεωτερικότητα, Αλεξάνδρεια, 2004, «Μερικά σχόλια για την πορνεία στο παρόν και το μέλλον»

61.Το 2012 ο τότε υπουργός υγείας Α. Λοβέρδος εξαπολύει κυνηγητό εναντίων ιερόδουλων από την υποσαχάρια Αφρική, με το αίτημα ότι αποτελούν «υγειονομική βόμβα», κατηγορώντας τις για την μετάδοση του AIDS. Παραμονές εκλογών συλλαμβάνονται 32 γυναίκες με την κατηγορία της σκοπούμενης σωματικής βλάβης. Από αυτές μόνο μία βρέθηκε σε οίκο ανοχής, ενώ οι υπόλοιπες βρέθηκαν σε «πιάτσες» και «πεζοδρόμια» , με τις περισσότερες να είναι χρήστριες ναρκωτικών ουσιών. Την ίδια ώρα υπουργοί και Μ.Μ.Ε διακηρύσσουν ότι επιτέλους επέρχεται έλεγχος σε παράνομους οίκους ανοχής.Η διαπόμπευση και η ποινικοποίηση πήραν νέες διαστάσεις μιας και τα στοιχεία των γυναικών βγήκαν στην δημοσιότητα.Επισημαίνεται ότι τελικά οι γυναίκες που βρέθηκαν θετικές στον HIV ήταν στην πλειονότητά τους ελληνίδες.

62.Μπρυκνέρ Π., ο.π ,σελ.126-127

Τα αναγνωρίζουμε από χαρακτηριστικά ίχνη που σπάνε με κάποιο τρόπο τη συνέχεια του δρόμου σαν «χωρική πράξη»⁶³ και δείχνουν ακριβώς ποια είναι η λειτουργία που διενεργείται στο εσωτερικό. Είναι οι ίδιες οι κοπέλες που κάθονται στο πεζοδρόμιο για να προσελκύσουν τους πελάτες, το γνωστό σε όλους κόκκινο φωτάκι, αλλά και ενδείξεις όπως για παράδειγμα, «Καινούργια βουλγάρα» στις εισόδους των πορνείων.

Ο συγκεκριμένος χώρος δεν είναι οποιοσδήποτε χώρος ερωτικών περιπτώσεων. Είναι χώρος που η διαφορά των φύλων είναι ορατή, η πατριαρχεία κάνει κουμάντο και ο καπιταλισμός ανταλλάσει την ανθρώπινη σεξουαλικότητα για χρήματα. Ό,τι γίνεται εκεί μέσα είναι επιτρεπτό, καθώς η διαφορά του μέσα με το έξω καθίσταται εξαιρετικά αισθητή. Όταν είσαι μέσα η κάθε σεξουαλική φαντασίωση είναι δεκτή, έξω όμως, δημόσια, καθετί που γίνεται εντός θα προσέβαλε την ηθική και την αιδώς του έντιμου πολίτη, θα υπέσκαπτε την εξουσία της ελληνικής οικογένειας. Της ελληνικής οικογένειας που διατάζει την ηθική, την αρετή, την ετεροκανονικότητα. Ούτως ή άλλως μες το πορνείο αμφισβητείται-έστω και ασυνείδητα-η εξουσία της νόμιμης οικογενειακής ερωτικής ζωής. Ζούμε σε μια κοινωνία που δε διστάζει να χρησιμοποιήσει μερικά γυναικεία σώματα και να τα θυσιάσει στον βωμό της ηθικής τάξης, προκειμένου να είναι ήρεμος ο άντρας και οι υπόλοιπες γυναίκες να μείνουν ενάρετες, μακριά από την τόσο επικίνδυνα μολυσματική σεξουαλικότητα.

Με την πορνεία η γυναίκα δεν είναι πλέον άτομο, κομμάτι της κοινωνίας, μέρος κάποια ομάδας, αλλά αποτελεί το υποκείμενο «πόρνη» με ό,τι χαρακτηριστικά αυτό συνεπάγεται. Το σώμα της δεν είναι δικό της, είναι ένα δημόσιο σώμα στο οποίο εγγράφεται όλη η κοινωνική αθλιότητα.

63.«Τα ίχνη στην πόλη είναι κατασκευασμένα, έχουν ενσωματωμένη μια πρόθεση [...] το ίχνος για να γίνει αντικείμενο προσοχής πρέπει να παραβιάζει μια κανονικότητα, πρέπει να προβάλλεται σ' ένα φόντο ενιαίο, πρέπει να παραβιάζει μια χωρική ή χρονική πράξη» Σταυρίδης Στ., *Η συμβολική σχέση με τον χώρο*, Κάλβος, Αθήνα, 1990, σελ.144

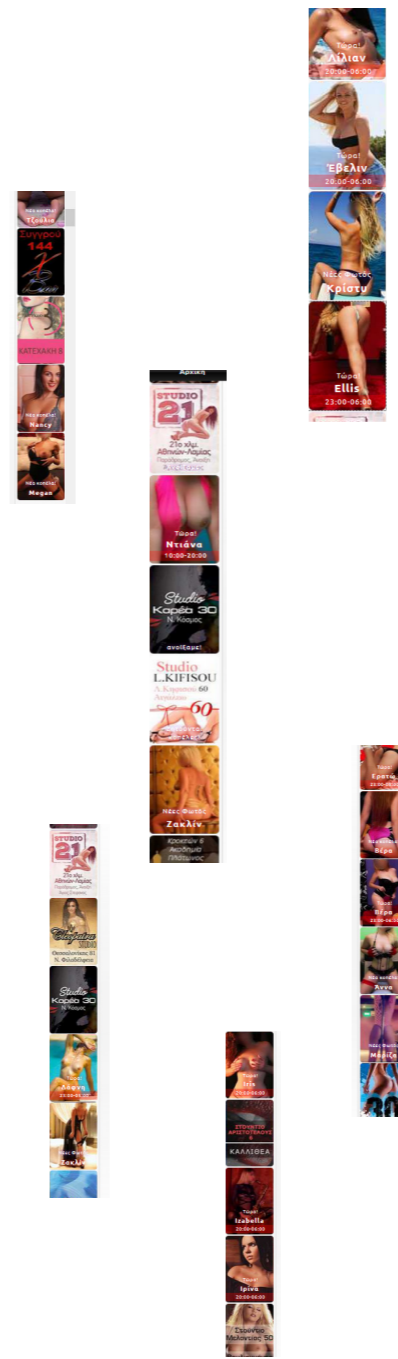


Πέραν όμως, των χωρικών και την γυναίκα, δεν μπορούμε να αγνοήσουμε την ύπαρξη του πελάτη. Οι λόγοι για να επισκεφτεί κανείς έναν οίκο ανοχής είναι πολλοί και ενδεχομένως να μην συντρέχει λόγος εξέτασής τους στο παρόν κείμενο, οπότε η ερώτηση από το «γιατί ένας άντρας πάει σε πορνείο;» μετατρέπεται στο «τι είναι λοιπόν αυτό που αναζητεί ο χρήστης στην πορνεία;» και την απάντηση την παίρνουμε από τον Πασκάλ Μπρυκνέρ: «Την ισομορφία, μια σχέση κατοπτρική, ένα τετ-α-τετ μειωτικό, ναρκισσικό. Ο άντρας δεν ψάχνει εδώ το κορμί μιας γυναίκας, αλλά τις ενδείξεις του δικού του σώματος πάνω της, έναν σωσία του εαυτού του, την επιβεβαίωση μιας πανάρχαιας υποδούλωσης. Υπάρχει άλλωστε τίποτα πιο ανταλλάξιμο για τον καπιταλιστικό εμπορικό κανόνα από την σπερματική έκκριση, δηλαδή μια ηδονή περιορισμένη, μετρήσιμη, ορατή; Η πορνεία είναι το αντίθετο της ακολασίας, γιατί γιορτάζει τους θλιβερούς γάμους της αντρικής επιθυμίας με το νόμο της ανταλλακτικής αξίας.

Δεν είναι ο οχετός όλων των διαστροφών, αλλά η οργάνωσή τους, ή μάλλον είναι ο αντιφατικός τόπος συνάντησης των μεγαλύτερων υπερβάσεων και του μεγαλύτερου μέτρου.

Όλες οι διαστροφές, όσο έκλυτες και αν είναι μπορούν να ικανοποιηθούν: οφείλουν όμως να εμφανιστούν μετριασμένες, να μην υπερβούν το στενό πλαίσιο του δωματίου, αλλιώς θα προκαλέσουν κίνδυνο ορμησιακής μόλυνση-και γιατί να μη φανταστούμε εξίσου καλά οριοθετημένες βίζιτες των λυγμών, του τρελού γέλιου, των χαδιών;»⁶⁴

64. Μπρυκνέρ Π., ο.π., σελ.132-133



Μαριαλενα!
 Πληροφορίες Σύναντησης
 Διάρκεια συνάντησης: 1 ώρα
 Κόστος συνάντησης: 100
 Πόλη συνάντησης: Αθήνα
 Συμπεριφορά: Ταράξεις & 1:1 είτε συμφωνηθεί από πριν
 Οι φωτογραφίες (αν υπάρχουν κρύβει) σε σχέση με την κοπέλα ήταν: Αποβλέστατο
 Φιλί: Βαθύ με γλώσσα
 Πίνα: Καλή σεροτονικά
 Εκπερμάτωση: Στο σώμα
 Γνωσιακά: Όχι
 Θα ξανα συναντούσε την κοπέλα: Σίγουρα!

Gold as Ice
 Με δυσκολία και μετά από πολύ ώρα έκλεισα συνάντηση με την Αλεξάνδρα. Λόγω της εμπροσπονήτριες που είχε η πόλη ήρπαι να να είχε αυξημένη ζήτηση.
 Το κορίτσι είναι όμορφο και καυλοήπινο. Δεν μπορείς να πεις κάτι αρνητικό για την εμφάνιση της. Αν βάλει και 3-4 κιλά, δώσει και κώλο θα γίνει γυναίκα 😊
 Η συμπεριφορά της ήταν κύρια και όλα στα πρώτα 40 λεπτά γίνονταν με προτροπή, οδηγίες, αδιαφορία και κρυδία. Λίγο πριν το τέλος της ήρθε η ερωτική διάθεση σε ιερασοσταλική στάση, της έκλειμα μερικά ζουμερά φιλά και μετά μου τα έδωσε μόνη της μί.
 Μπορεί να φταίει η απείρια της ακόμη για τη συμπεριφορά πάγω. Είναι καθαρή και δεν μιλάει σχεδόν καθόλου. Τα στηρίματα της ήταν άπειρα και από βλέμματα ή φωνούλες τίποτις.
 Πληροφορίες Συνάντησης
 Διάρκεια συνάντησης: 1 ώρα
 Incall-Outcall: Στο χώρο της κοπέλας
 Πόλη συνάντησης: Θεσσαλονίκη
 Συμπεριφορά πρακτορείου: Καλή
 Οι φωτογραφίες σε σχέση με την κοπέλα ήταν: Ελαφρώς επεξεργασμένες αλλά ακριβείς
 Τήρηση αναφερόμενων υπηρεσιών: Τηρήθηκαν οι υπηρεσίες που αναγράφονταν στο site
 Φιλί: Χωρίς γλώσσα
 Πίνα: Χωρίς προφυλακτικό
 Εκπερμάτωση: Στο σώμα
 Γνωσιακά: Όχι
 Θα ξανα συναντούσε την κοπέλα: Όχι

Κοπέλες που έχουν αξιολογηθεί μέχρι στιγμής
 Αίλινα (2) Άννα (1) Αντζέλι (3) Βαλερία (1) Βίτα (14) Γιάννα (4) Ελφιν (6) Ελένη (5) Εύα (4) Ζένα (3) Κάτιν (7)
 Κασίγια (3) Αλέα (2) Ηλένη (3) Ηρώδια (2) Ηρώδια (2) Ηρώδια (2) Ηρώδια (2) Ηρώδια (2) Ηρώδια (2) Ηρώδια (2)
 Σούζα (2) Τάνα (2) Φουκί (13)
Ναταλί, ρομαντικό γκρένι.
 Όλας με πόθει από το πακέτο αλλά θα ήμουν σίγουρα να το ήθελα ακόμα. Με έκανε ο δάσκαλός μου αλλά αυτό το μαζού και καθώς ήθερα το ομοίωτο γουρνού που φαίνεται επηρεάσει να μην είχα κούλας. Όχι σε Νεστέλ. Η πρώτη συνάντησή μου καλύτερη υστερηστικά αλλά με ένα με το πόθει η δεύτερη.
 Ημέρα μετά από λίγο στο μαζού. Ακόμα, κούρα στο 35. Κινητή τηλεφωνική μου και με ένα μπουκάλι σεροτονικού. Σώμα καλό αλλά με σκέλες που κεραιούσε τις δόση φρονιτικής επαφής στο μάτι όσο άφασε το ναυτί. Εδώ με πόνους ότι είτε θα προσημαίνω με Ρωσίδα κοπέλα την Όλγα στα βόλυντα 2021 η οποία ήταν τα καλά 20-22 ετών, έμορφη και ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΡΙΟ σε όλα, όμως με πρόβλημα. Έμεινε όμως δεν μου πείραζε ακόμα καθόλου. Τέλειο φρέσκο, κατά το αναμένο να να έβλεπα ότι πολύ μακριά να όλα που θα σου είναι κέρμα. Σίγουρα τη ναυτί να πολύ μόνο σπορτίστη η αφοσίωση της. Έτσιτο λοιπόν, κίνηση και με αρχίζω το φιλί και στο στήθος η κούρα με το κόμα της. Πίνα έμορφη αλλά με καλό ρυθμό, την κρατού ήλιος και τραπέζι. Κάθε στήση σπορτίστη, με σπορτίστη ακόμα να αλλά στο μαζού και λοιπά κινήματα αλλά δύσκολα σε στα στήση. Τα στήματα στήματα αλλά δε σπορτίστη. Φαυθίματα υπέρτατα με αρχής και αμφοτερικών ρυθμολύ. Έτσιτο πάνω στη καλή της και αυτή σπινάκια το κόμα μου με μαυροπόδη. Με σπινάκια με ένα μπουκάλι στο μαζού.
 Αυτή η συνάντηση ήταν αρκετά παραπάνω για 10 ευρώ. Διάτα είτε πάει, προσωπικά και κορμί είναι αρκετά καλή συνάντηση, προτιμώ τον εκλογικό βόλυντα. Ο κόμας γύρω στα 120εκ.
 Πίνα μου έκανε κούρα ότι και αυτή η κούρα το συμπεριφέρει αρκετά. Έτσιτο αρχικά καλή κούρα αλλά κούρα σε όλα που θα φέρει στο αρχικό φρονιτικό μετά τη διάρκεια της τράβης. Αυτή ήταν κορμιά που με άφασε διάτα φρονιτικό μάλλον να ένα μπουκάλι αλλά ανεπάρχεται ακόμα η κατάσταση στην συνάντηση. Με την έσορμησής να να ένα όμοιο συνάντηση η τόσο καλή συνάντηση η τόσο καλή που να "τα". Και ένα φρέσκο το κάθισμα για την ανάπαυση μέσα πάντως και τον κωμωδία γουρνού.
 Πληροφορίες Συνάντησης
 Ημερήσια επίσκεψη: 17-09-2018
 Όνομα κοπέλας: Ναταλί
 Προσεγγιστικά: Ναι
 Ήρωδικα σε σχέση: Ελαφρώς επεξεργασμένα
 Φάβελ σε σχέση: Ση (σημειωμένη)

Γίνε το πρώτο μέλος που αρπάζει αυτή η κρητική.

4.4.2 οίκοι ανοχής|η περίπτωση των Χανίων

Ξεκίνησαν να λειτουργούν το 1897, στην λεγόμενη, τότε, περιοχή Τζετζαέρ Κολού και είναι στο ίδιο μέρος έκτοτε. Εκείνο το σημείο εξυπηρετούσε, λόγω προσβασιμότητας από ναύτες και στρατιωτικούς και η περιοχή που λειτουργούσαν δεν ήταν μόνο η οδός Μίνως-όπως είναι σήμερα-αλλά εξαπλωνόταν στα γειτονικά στενά και σοκάκια, μέχρι την οδό Δασκαλογιάννη. Εκεί μάλιστα εργαζόταν και η περιβόητη Μαντάμ Ορτάνς του Καζαντζάκη. Μετά τη δεκαετία του '70, είναι γνωστό ότι τα «σπίτια» τα διαχειρίζονταν trans⁶⁵ και η πρόσβαση απ' την Μίνως πλέον απαγορεύεται. Σήμερα λειτουργούν 15 «σπίτια»⁶⁶, όλα νόμιμα και φορολογούμενα και με ωράριο 9.00 με 00.00.

Το ότι βρίσκονται στο ίδιο σημείο από την ημέρα της δημιουργίας τους μέχρι τώρα, στο σήμερα σημαίνει ότι, πλέον, βρίσκονται πολύ κοντά στο κέντρο της πόλης. Γειτονεύουν με την πλατεία της Σπλάτζιας και βρίσκονται σε απόσταση αναπνοής από το εμπορικό κέντρο της πόλης, την Δημοτική Αγορά. Αυτό είναι κάπως παράδοξο, μιας και συνήθως οι οίκοι ανοχής βρίσκονται λίγο εκτός του αστικού ιστού και κέντρου και σε περιοχές απομονωμένες| περιθωριοποιημένες| υποβαθμισμένες.

Μπροστά απ' τα «σπίτια» υπάρχει ένας τοίχος, ο οποίος αποτελεί και το όριο με την οδό Μίνως. Με τον τοίχο αυτό τα πορνεία απομονώνονται στην πίσω πλευρά και δεν είναι ορατά απ' τον δρόμο, ενώ ταυτόχρονα οργανώνεται και μια διαφορετική ζωή εκατέρωθεν του. Πρόκειται για μια απομόνωση επιθυμητή από όλους. Απ' την πόλη, γιατί δεν είναι μια λειτουργία για την οποία είναι «περήφανη» ή θέλει να την επιδεικνύει, απ' τους άντρες για να μην αναγνωριστούν, απ' τις κοπέλες για να διασφαλίσουν μια κάποια ιδιωτικότητα.

65.Για τους όρους [Trans], [Transgender], [Transexual],βλ.Όροι/Ορολογίες

66.Πληροφορίες για τους οίκους ανοχής των Χανίων, έχουν αντληθεί στο μεγαλύτερο μέρος τους από τους παρακάτω ιστότοπους:

http://fakeloi.blogspot.gr/2006/12/blog-post_2468.html

<http://www.haniotika-nea.gr/109185-fwtoandromes-sta-palia-xania/>

<http://www.protagon.gr/apopseis/blogs/stou-minwa-tin-parodo-27079000000>

<http://archipunks.blogspot.gr/2013/08/kam-workshop-2013-new-monuments.html>

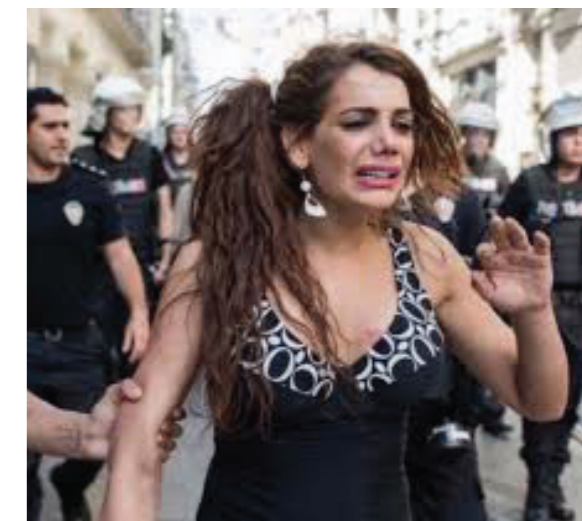
Όσον αφορά στον ρατσισμό και την φοβία, απέναντι στις/στους τρανς, διαλέχτηκαν δύο παραδείγματα, ένα εγχώριο και ένα από την γειτονική Τουρκία.

Τον Νοέμβρη του 2015 βγήκε στην δημοσιότητα ένα βίντεο του καθηγητή Πολυτεχνείου Κρήτης, Δ. Πατέλη, όπου στα πλαίσια μια σειράς διαλέξεων με τίτλο «Σύγχρονη επαναστατική θεωρία. Κλασσικός Μαρξισμός και λογική της Ιστορίας» πέφτει σε τρανσοφοβικό παραλήρημα, αποκαλώντας τα τρανς άτομα χειραγωγημένα, προτάσσοντας έναν ακραίο βιολογικό ντετερμινισμό και υπερασπιζόμενος τους κοινωνικούς ρόλους, όπως υποτίθεται ότι καθορίζονται από το βιολογικό φύλο, αφορίζοντας όσους/ες τους διαταράσσουν αποκλίνοντας από αυτό. Ενδεικτικό απόσπασμα: «[...] Αν αγνοήσουμε το βιολογικό υπόστρωμα των αναγκών, φυσιογνωστικά επακριβώς προσδιοριζόμενο, δηλαδή αν εξαιρέσουμε τις περιπτώσεις που υπάρχει ορμονικό και ανατομοφυσιολογικό πρόβλημα, το οποίο είναι απειροελάχιστο ποσοστό στις περιπτώσεις βιολογικού, ανατομοφυσιολογικού προσδιορισμού του φύλου και εκεί οι ιατρικές επεμβάσεις μπορούν να βοηθήσουν, εννοώ τα ερμαφρόδιτα και αυτές τις περιπτώσεις, οι περιπτώσεις εκείνες στις οποίες έχουμε τη λεγόμενη μη παραδοσιακή προτίμηση, σεξουαλικό προσανατολισμό, είναι μορφές διάθλασης συγκεκριμένου τύπου αλλοτριωμένου και αλλοτριωτικού κοινωνικού στο βιολογικό.»

Ολόκληρη η ομιλία: <https://www.youtube.com/watch?v=KKwdPxSbgKc>



Όσον αφορά στο παράδειγμα από την Τουρκία, στις 12 Αυγούστου 2016 βρέθηκε η σορός της τρανς γυναίκας και ακτιβίστριας Hande Kader, που βιάστηκε, και πυρπολήθηκε στην Ισταμπούλ, με τη δολοφονία της να θεωρείται έγκλημα μίσους και αποτελώντας ένα από τα εκατοντάδες θύματα του ρατσισμού| σεξισμού, απέναντι στα τρανς άτομα



Οι προσβάσεις είναι τρεις- οι δύο βρίσκονται πάνω στην Μίνως, όπου ο τοίχος κάνει δύο στενά ανοίγματα και η τρίτη βρίσκεται στην νότια πλευρά, ερχόμενος κανείς, απ' την Παλιά Πόλη.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει ο δρόμος ανάμεσα στα «σπίτια» μιας και είναι το κατώφλι για το πιο μέσα. Είναι το δεύτερο όριο μετά τον τοίχο. Ο χώρος που σουλατσάρουν οι άντρες για να διαλέξουν κοπέλα, και αυτός που χρησιμοποιούν οι κοπέλες για να προσελκύσουν κάποιον· εκεί που γίνονται οι διαπραγματεύσεις. Από παρατήρηση έχει προκύψει μια αμηχανία στον τρόπο που κινούνται οι άντρες εκεί. Είναι ανήσυχτοι και κοιτούν γύρω και πίσω τους συχνά-μη ξεχνάμε ότι είναι και μιας μικρής κλίμακας πόλη τα Χανιά, η πιθανότητα να βρεις κάποιον γνωστό είναι μεγάλη-είτε είναι μυστικοπαθείς. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του άντρα που βγήκε από ένα «σπίτι», φόρεσε κουκούλα, περπάτησε σκυφτός και βιαστικός μέχρι τον δρόμο, έβγαλε την κουκούλα και το περπάτημα και το σώμα του επανήλθαν στην φυσιολογική τους κατάσταση.

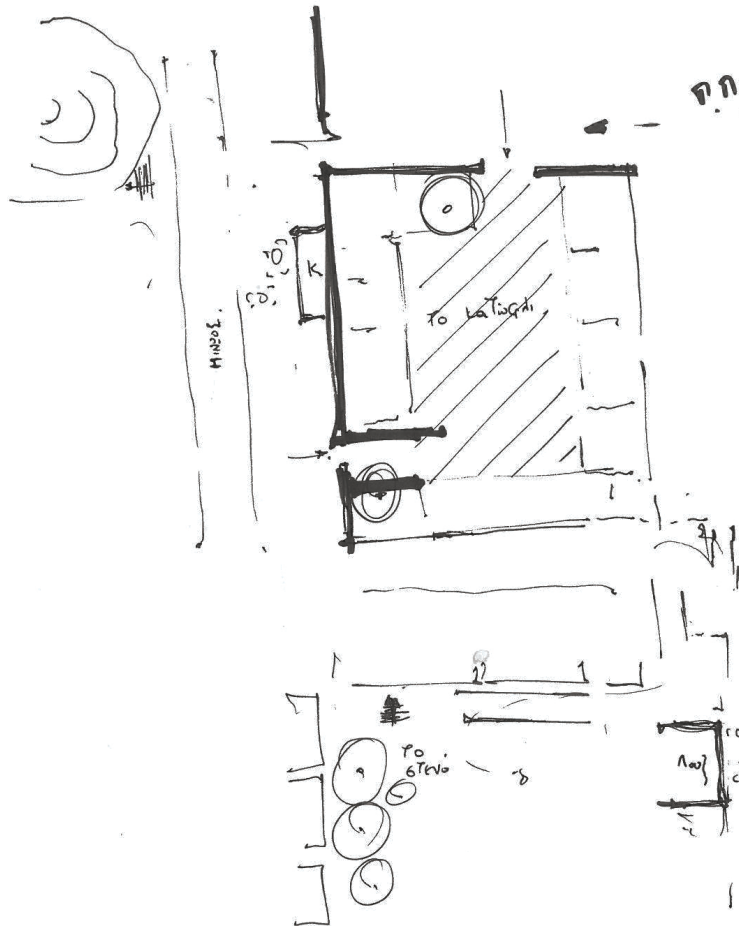
Για το παράδειγμα του άντρα που.. «το σκέφτεται» και είναι διστακτικός στο κατώφλι ο Πασκάλ Μπρυκνέρ σημειώνει: «εξού οι ατέλειωτες βόλτες των υποψήφιων πελατών μπροστά στις κοπέλες που κάνουν πιάτσα, ο έντονος ηδονοβλεπτισμός, ο δισταγμός τους, το φοβισμένο σημειωτόν μπροστά στις εισόδους, τα σφιγμένα πρόσωπα στα όρια του πανικού, αυτά τα βλέμματα που είναι ταυτόχρονα βιαστικά, αγχώδη, φευγαλέα, κλειστά και που ίσως εκφράζουν τον τρόμο του αρσενικού που βρίσκεται μπροστά σε κάποια (και οπωσδήποτε σχετική) γυναικεία ελευθερία.»⁶⁷

Όσον αφορά στον κόσμο που επισκέπτεται τα πορνεία της Μίνως, από συζητήσεις με κοπέλες που εργάζονται στον πληρωμένο έρωτα⁶⁸ όπως και με άλλα άτομα-που έλαβαν χώρο στο καφενείο της Μίνως- έχει προκύψει ότι πρόκειται για άντρες όλων των κοινωνικών τάξεων και ομάδων και φυσικά, οι στρατιώτες αποτελούν μια στάνταρ πελατεία.

67.Μπρυκνέρ Π., ο.π., σελ. 110

68.Στον τομέα του πληρωμένου έρωτα, σημειώνουμε ότι πέραν των οίκων ανοχής υπάρχουν 3-4 γυναίκες, κυρίως τρανς, οι οποίες χρησιμοποιούν τον ιδιωτικό χώρο της κατοικίας και για επαγγελματική χρήση, κάνοντας τα όρια μεταξύ ιδιωτικού και δημόσιου λίγο δυσδιάκριτα. Το θέμα αυτό, επειδή αφορά στον ιδιωτικό χώρο της κατοικίας, και όχι στον δημόσιο, δεν αποτελεί θέμα της συγκεκριμένης εργασίας, για το λόγο αυτό εντάσσεται στις υποσημειώσεις/παρατηρήσεις.





τα όρια και το κατώφλι της οδού Μίνωος

Τέλος, επιστρέφοντας στο γενικότερο θέμα του ερωτισμού, δεν θα μπορούσε να μη γίνει αναφορά στο καφενείο της Μίνως, καθώς αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ατμόσφαιρας της γειτονιάς. Βρίσκεται πάνω στην οδό Μίνως, ακριβώς έξω από τον τοίχο των οίκων ανοχής. Αποτελεί κάποιου είδους «χωνευτήριο» που μπορεί να φιλοξενήσει πολλές ετερόκλητες προσωπικότητες με πολλές διαφορετικές προτιμήσεις, δημιουργώντας ένα μίγμα και μια ατμόσφαιρα άκρως ενδιαφέρουσα. Καταφέρνει να συγκεντρώσει νταβατζήδες, πουτάνες, πατρόνες, λεσβίες, γκέι, στρέιτ, τον οποιονδήποτε που θέλει να πει έναν καφέ, όλους μαζί στον ίδιο χώρο, όπου το κλίμα δεν είναι ποτέ αθόρυβο. Κουβέντες, κρασί, φωνές, χρώματα, ετερότητες και ενίοτε η λαϊκή του Σαββάτου, συνθέτουν όλο το σκηνικό που καταλήγει να είναι κάτι πολύ οικείο και ανοιχτό. Εξάλλου, τοποθετημένο ακριβώς δίπλα απ' τους χώρους του πληρωμένου έρωτα, τα βλέμματα, το φλερτ και οι φωνές δε θα μπορούσαν να λείπουν. Κάτι αξιοσημείωτο, που παρατηρήθηκε, είναι ότι πολλοί/πολλές έχουν εντάξει, θραυσματικά, τα καλιαρντά στον λόγο τους. Μα αυτόν τον υβριδικό ιδιωτισμό προσεγγίζουν τα πράγματα, τους εαυτούς τους και τους άλλους και συνδέονται, έστω και ασυνείδητα, με την κουλτούρα που τα γέννησε.

Χωρίς να συμβαίνει κάτι συγκεκριμένο-κάποια συγκεκριμένη σεξουαλική πράξη- ο ερωτισμός ξεχειλίζει από αυτό το μέρος, δεν μπορεί να μείνει μέσα στην οριοθετημένη του περιοχή. Ξεγλιστράει από το κουβεντολόι των κοριτσιών στο καφενείο, στην κουβέντα σε περαστικούς, στην ατμόσφαιρα που διαχέεται. Ξεγλιστράει από αυτά τα 2 ανοίγματα, που επιτρέπουν να ρίξεις κλεφτιές ματιές, που το βράδυ θα κεντρίσει το βλέμμα σου κάποιο κόκκινο φωτάκι. Αυτά τα περάσματα είναι ο ενδιάμεσος χώρος, όπου αλλάζει η λειτουργία της γειτονιάς, αλλά και το σώμα. Πρόκειται για αυτά τα ίχνη που συζητήθηκαν προηγουμένως και διαταράσσουν την συνέχεια μιας και χωρίς να βλέπει κανείς όντως κάτι σεξουαλικό, αντιλαμβάνεται την παρουσία που υποδηλώνεται πίσω από τα κλειστά πατζούρια με soundtrack της περιοχής να είναι οι διαπραγματεύσεις γυναικών-πελατών και οι υπόκωφοι ήχοι του σεξ.



4.5 Cruising | public sex| ερωτισμός

The ultimate pleasure of architecture lies in the most forbidden parts of the architectural act, where limits are perverted and prohibitions are transgressed. Bernard Tschumi

ΤΑ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΑ:1. ο/η straight

2.ο gay άντρας

3.ο/η bi

3.η λεσβία

4.η τρανς

Τα Χανιά είναι μιας μικρής κλίμακας πόλη, γεγονός το οποίο είναι καθοριστικό για τις επιλογές στην σεξουαλική περιπλάνηση και την έμφυλη, δημόσια, έκφραση των ατόμων που κινούνται εντός της. Είναι απαραίτητο εργαλείο κατανόησης των χωρικών εκδηλώσεων του ερωτισμού στην παρούσα έρευνα πεδίου, γιατί ορίζει τις αντίστοιχες χωρικές παραμέτρους. Για παράδειγμα, είναι ζήτημα πώς θα εκφραστεί ο σεξουαλικός προσανατολισμός και οι σεξουαλικές προτιμήσεις των ατόμων, σε μια πόλη μικρής έκτασης, όπου όλα και όλοι συνδέονται μεταξύ τους με κάποιο τρόπο. Αυτή η παράμετρος μπορεί να φέρει σε σκέψεις ακόμα και άτομα πλήρως συνειδητοποιημένα ως προς την σεξουαλική τους κατεύθυνση, γιατί ζούμε σε μια κοινωνία που δεν έχει απαλλαχθεί ακόμα από την πατριαρχία και την πρωτοκαθεδρία του ετεροσεξισμού. Ταυτόχρονα όμως και σαν υλική υπόσταση ο χώρος, όντας τόσο περιορισμένος, δεν δίνει πολλές επιλογές, αναγκάζοντας τα άτομα να επιστρατεύσουν την φαντασία τους.

Ξεκινώντας, μετά από συζήτηση που εκτυλίχθηκε με μία τρανς γυναίκα που δουλεύει ιδιωτικά στον πληρωμένο έρωτα, καθώς και με έναν γκέι άντρα, παλιό κάτοικο των Χανίων που έχει συμμετάσχει σε ανάλογες διαδικασίες, διαπιστώθηκε ότι τα κύρια σημεία της πόλης για έναν γκέι άντρα που θέλει να βρει ερωτικό σύντροφο για μια περιστασιακή σχέση να πάει

δηλαδή για cruising εντός αστικού ιστού, είναι οι δημόσιες τουαλέτες στην πλατεία της Αγοράς, οι αντίστοιχες στην πλατεία 1866 και ο Κήπος.

Αρχικά στην **πλατεία της Αγοράς** εντοπίζουμε τα εξής μέρη: το πάρκινγκ, το παγκάκι, τον «διάδρομο του πάθους» και τις τουαλέτες καθαυτές.

Σενάριο No1: ο ενδιαφερόμενος τις περισσότερες φορές, κάνει βόλτα με το αυτοκίνητο στο πάρκινγκ μέχρι να εντοπίσει κάποιον στο παγκάκι ή στον διάδρομο ανάμεσα στο παγκάκι και τις τουαλέτες, παρκάρει το αμάξι και προσεγγίζει το αντικείμενο του ενδιαφέροντός του, ολοκληρώνοντας τη διαδικασία κάτω στις τουαλέτες.

Σενάριο No2: η εναλλακτική πλοκή είναι πως αφού εντοπίσει τον ενδιαφερόμενο, αφήνει το αυτοκίνητο, και συνεννοείται νευματικά, χρησιμοποιώντας βλέμματα, προκειμένου το άτομο να τον ακολουθήσει. Η διαδρομή που ακολουθούν είναι από την Αγορά προς την Ανατολική πλευρά της Βενιζέλου με τελικό προορισμό τον λόφο στην Μίνωος, πίσω απ' το θέατρο Αν. Τάφρου. Το σημείο αυτό εξυπηρετεί γιατί εξαιτίας του τοπίου και της μορφολογίας του εδάφους, δημιουργούνται πολλές «κρυψώνες», πίσω από δέντρα και θάμνους, ή μικρές υψομετρικές διαφορές, και το ζευγάρι δεν είναι ορατό και διατηρεί, αν και δημόσια, μια ιδιωτικότητα. Επιπροσθέτως, οι συναντήσεις αυτές διενεργούνται βράδυ, οπότε ο φωτισμός είναι χαμηλός, έως ανύπαρκτος, κάτι το οποίο συνεπικουρεί στο κρύψιμο απ' τον υπόλοιπο κόσμο.

Ακριβώς για τους ίδιους λόγους σημείο ενδιαφέροντος είναι και ο **Κήπος**, με τις πολλές διαδρομές εντός του και την ποικιλία του τοπίου που ευνοεί. Το τελευταίο προκύπτει σαν ανάγκη λόγω του ότι κατά ένα μεγάλο ποσοστό αυτοί που χρησιμοποιούν αυτή την τακτική είτε εντάσσονται στην περίπτωση του closet που προαναφέρθηκε, δεν έχουν αποκαλύψει δημόσια δηλαδή την σεξουαλική τους ταυτότητα, είτε πρόκειται για παντρεμένους άντρες, που θέλουν να διατηρήσουν αυτή την σεξουαλική τους πτυχή μακριά από την οικογένειά τους. Αντίστοιχα παραδείγματα αντλούμε απ' την βιβλιογραφία, από τον τομέα του queer geography, όπου οι γεωγράφοι, παρατηρούν και αναλύουν πώς χωροποιούνται αυτές οι σχέσεις, με χαρακτηριστικό το παράδειγμα του Ingram Gordon Brent και την δουλειά του Cruising on the Margins, στην οποία, μέσω των φωτογραφιών του Chad States, σχολιάζει αυτές τις σχέσεις, όπως και τους τόπους/τοπία στα αυτές διενεργούνται.



1.



2.



3.

αριστερή σελίδα: WC Αγοράς
δεξιά σελίδα: 1|3:Κήπος
2:λόφος Δυτ.Τάφρου

Συνεχίζοντας στο δεύτερο σταθμό, η **πλατεία 1866**, χρησιμοποιείται και αυτή, σαν μέρος για «ψωνιστήρι» με τις τουαλέτες να γίνονται το επίκεντρο του δημόσιου σεξ, όμως αυτή η περίπτωση διαφοροποιείται κάπως, γιατί αναφέρεται περισσότερο σε νεαρούς άντρες μετανάστες, που το κάνουν κυρίως έναντι χαμηλής χρηματικής αμοιβής.

Το ότι πραγματώνονται τέτοιες δραστηριότητες στην 1866, αλλά κυρίως στην Αγορά, σημείο αναφοράς και κεντρικότερο σημείο στην πόλη, είναι κάποιου είδους απορρυθμιστικός παράγοντας της «φυσιολογικής» λειτουργίας της. Στην Αγορά, που μπορεί να περάσει ενδεχομένως ο καθένας, για ψώνια ή βόλτα, ή που ενίοτε στήνονται εφήμερα λούνα παρκ για παιδάκια, έρχεται το public sex σαν απόρροια του cruising, να ανατινάξει την κανονικότητα, να διαβρώσει με τον τρόπο του το παραδοσιακό οικογενειακό κύτταρο, παρεμβαίνοντας οικειοποιούμενο τον χώρο, ικανοποιώντας ανάγκες και επιθυμίες που κανένας δήμαρχος ή ευσεβής πολίτης δεν θα έβαζε στην ατζέντα του. Αναδύονται σαν χώροι που εντάσσονται, υπό μια εννοιολογική έννοια στο περιθώριο. Δεν είναι υπολειμματικοί χώροι ή αστικά κενά. Αντίθετα, είναι πλήρως ενταγμένοι στον αστικό ιστό, που, όμως, με την ελαστικότητά που δείχνουν απέναντι σε τέτοιες δραστηριότητες- αποκλίνουσες κατά πολύ απ' τις καθημερινές και συνηθισμένες τους και σχετικά άγνωστες στο ευρύ κοινό-θέτουν τους εαυτούς τους εκτός του κυρίαρχου χώρου, συντασσόμενο από τον κυρίαρχο λόγο.



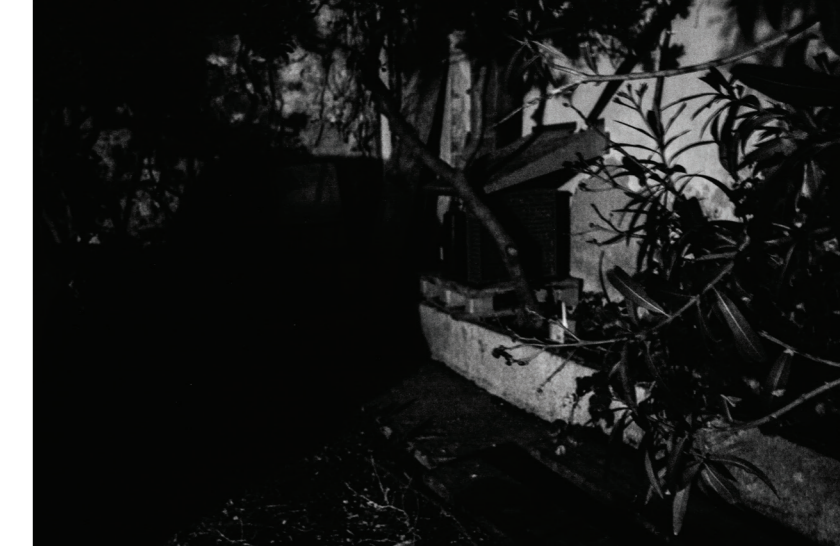
Το cruising είναι μία από τις πολλαπλές εκφάνσεις του ερωτισμού στην πόλη, αλλά όχι η μοναδική, καθώς ο τελευταίος μπορεί να βρεθεί και σε μια απλή βόλτα ή στην απρογραμμάτιστη εκδήλωση του και αναγωγή του σε «έκτακτη ανάγκη» και δεν περιορίζεται μόνο στους γκέι άντρες, αλλά περιλαμβάνει όλες τις προτιμήσεις και προσανατολισμούς. Χωρικά κάθε περίπτωση μεταφράζεται και διαφορετικά, γιατί για παράδειγμα το δημόσιο σεξ δεν μπορεί να τελεστεί παντού, είτε γιατί δεν προσφέρεται λόγω της ατμόσφαιράς του χώρου, είτε γιατί μπορεί να καταλήξει ακόμα και επικίνδυνο. Σε αυτόν το τομέα προέκυψε ότι στο παρελθόν χρησιμοποιούνταν το κάστρο του Φιρκά, όπως και το ΚΑΜ, πριν τις ανακαινίσεις και από στρέιτ και από γκέι ζευγάρια. Τα αχρησιμοποίητα κτήρια μαζί με την θάλασσα και την θέα στο Παλιό Λιμάνι, αποτελούσαν ιδανικό σκηνογραφικό υπόβαθρο του ερωτισμού. Όμως το πιο δημοφιλές μέρος, το οποίο αναφέρθηκε πολλές φορές και από άτομα με διαφορετικές προτιμήσεις, ήταν πάνω από το Νεώριο Μόρο, όπου σχηματίζεται ένα χαμηλό λοφάκι, με διαδρομές και μονοπατάκια εντός του, σχηματισμένα από το ανάγλυφο τα οποία συνδυαστικά με την αντίστοιχη φύτευση, θάμνοι, χαμηλά δέντρα, δημιουργούσαν πιο ιδιωτικούς θύλακες, στους οποίους μπορούσαν να κρυφτούν τα ζευγάρια. Το μέρος αυτό πλέον έχει περιφραχθεί και είναι κλειστό, για λόγους ασφαλείας. Την αντίστοιχη ανάγκη στο σήμερα μπορούν να καλύψουν ο Δυτικός Προμαχώνας και η Πύλη της Άμμου σαν μικροί θύλακες, περιφραγμένοι από τα δέντρα και τους θάμνους. Η παραλία κάτω απ' την Πύλη της Άμμου είναι γνωστό σημείο απομόνωσης και στην αντίστοιχη κατεύθυνση είναι και αυτή στην αρχή της διαδρομής για τον Φάρο. Ο Φάρος καθαυτός είναι σημείο-σταθμός της έρευνας. Είναι το πιο συνηθισμένο σημείο, περιλαμβάνοντας και την διαδικασία της βόλτας, απ' τις κατεξοχήν ρομαντικές, μέχρι να φτάσει κανείς εκεί, και το δημόσιο σεξ στον ίδιο τον Φάρο, περιτριγυρισμένος από την θάλασσα και σε ευκρινείς αποστάσεις από όλη την κίνηση της πόλης, με την οποία διατηρεί κανείς μόνο οπτική επαφή.



1.



2.



3.



4.



5.

1. παραλία στην αρχή του Φάρου

2. προβλήτα

3. στενό πίσω από τα 2 Λουξ
[Επιμενίδου και Σαρπηδώνας]

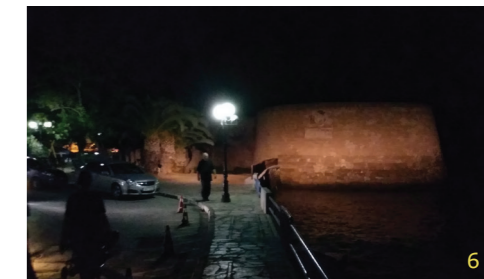
4. προβλήτα

2. η διαδρομή προς τον Φάρο

Προχωρώντας από την ανατολική πλευρά της πόλης προς την δυτική, έχει αξία να σημειώσουμε διάφορες διαδρομές και στάσεις εντός τους . Οι διαδρομές εκτυλίσσονται παραλιακά· η θάλασσα δεν θα μπορούσε να λείπει άλλωστε σαν στοιχείο σε μία πόλη σαν τα Χανιά. Με κάποιο τρόπο ο ερωτισμός και η θάλασσα συνδέονται κι αυτό φαίνεται από τις πολλές βόλτες με αφετηρία την **Βίλα Κούνδουρου**, στο **Κουμ Καπί** και στάση στην Πύλη της Άμμου, όπως και αυτές στο **Παλιό Λιμάνι**. Εξίσου σημαντική στάση είναι και αυτή στην αυλή της **Ρόζα Νέρα**, για να δει κανείς την θέα. **Ακόμα και αν δεν διαδραματίζονται όλα τα γεγονότα πάνω ακριβώς από την θάλασσα, συνήθως υφίστανται οπτικές φυγές προς αυτήν.**

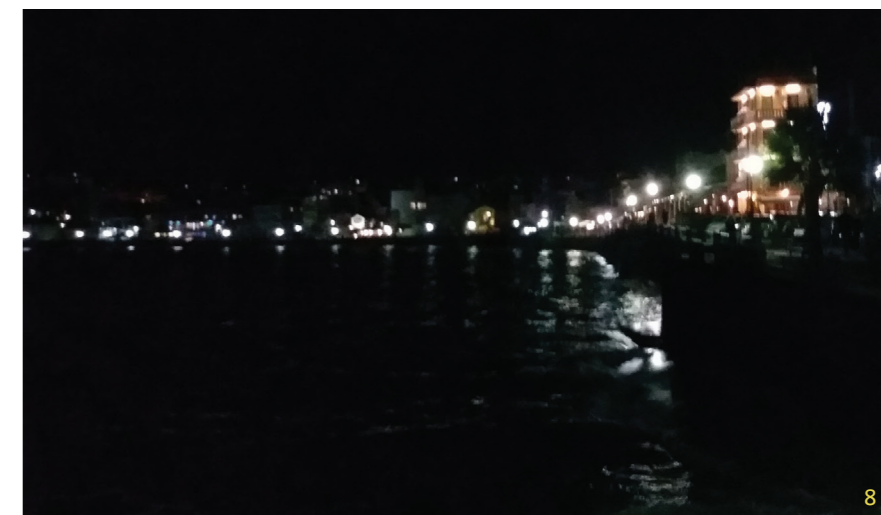
Αναλύοντας τις παραγόμενες σχέσεις στους προαναφερθέντες χώρους, παρατηρούμε ότι τα straight ζευγάρια διαλέγουν πιο προφανή σημεία. Θα διαλέξουν το λιμάνι για να κάνουν βόλτα, την αυλή της Ρόζα Νέρα για να αράξουν, την Π.Π για να κινηθούν, επί της ουσίας υπάρχει ελευθερία να κινηθούν και να εκφραστούν σε ολόκληρη την πόλη. Όμως, τα ομοφυλόφιλα άτομα απ' ό,τι παρατηρήθηκε διαλέγουν πιο απομονωμένα σημεία, χωρίς φυσικά αυτό να είναι καθολικό. Για παράδειγμα ένας γκέι άντρας παρατήρησε ότι οι διεκδικήσεις δικαιωμάτων μέσα σε μία πόλη έχουν να κάνουν πρώτα με την αντίληψη ότι ζητάς από κάποιον να σου τα παραχωρήσει, ενώ αυτό είναι πολύ σημαντικό στον καθένα μας να αλλάξει, συνεπώς και η-έμφυλη και σεξουαλική του- έκφρασή δεν εξαρτάται από την κοινωνική-ή μη-αποδοχή και συνεπώς, βιώνει την πόλη με τον τρόπο που θέλει, χωρίς να αυτοπεριορίζεται. Στην ίδια κατεύθυνση περίπου κινήθηκε και ένα ζευγάρι λεσβιών, που ενώ είναι πλήρως συμφιλιωμένες με τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό και δεν κρύβουν ότι είναι ζευγάρι, συνειδητοποιούν ότι πολλές φορές απομονώνουν τον εαυτό τους στο Ανατολικό κομμάτι της πόλης, το οποίο νιώθουν πιο οικείο και ανεπίσημο, σε αντίθεση, για παράδειγμα, με την Παλιά Πόλη. Έτσι θα διαλέξουν τους προμαχώνες ή παλιά, άδεια, κελύφη, στα οποία ο χρόνος έχει αφήσει την αισθητική του, με τα φυτά να εισβάλλουν από κάθε πιθανό άνοιγμα και το φως από τα κενά κουφώματα δημιουργεί ερωτική ατμόσφαιρα· κριτήρια που ένα σύγχρονο εγκαταλελειμμένο κτήριο δεν πληροί. Σε αυτή την κατηγορία ενέπιπταν άλλωστε και το ΚΑΜ, όπως και ο Φιρκάς, που αναφέρθηκαν προηγουμένως.

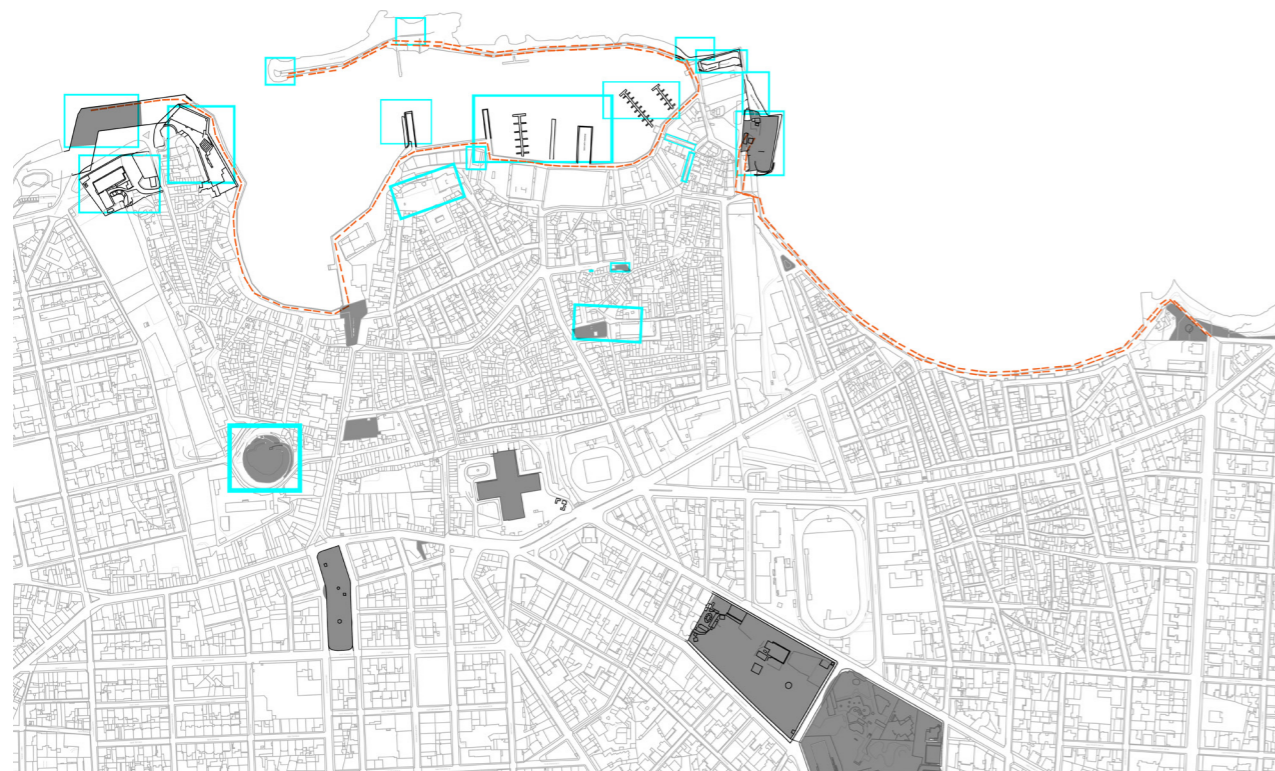
Η προτίμηση αυτή, για την συγκεκριμένη πλευρά της πόλης, αλλά και για τα εν λόγω κτήρια και σημεία αιτιολογήθηκε απ' το γεγονός πως πολλές φορές, καταλαβαίνουν το βλέμμα των άλλων πάνω τους, είτε γιατί εκπληρώνουν την γνωστή φαντασίωση που αφορά δύο γυναίκες που εμπλέκονται σε σεξουαλικές



1-5.Βίλα Κούνδουρου-πάρκο
6.Πύλη της Άμμου

7.Παλιό Λιμάνι
8.Κουμ Καπί

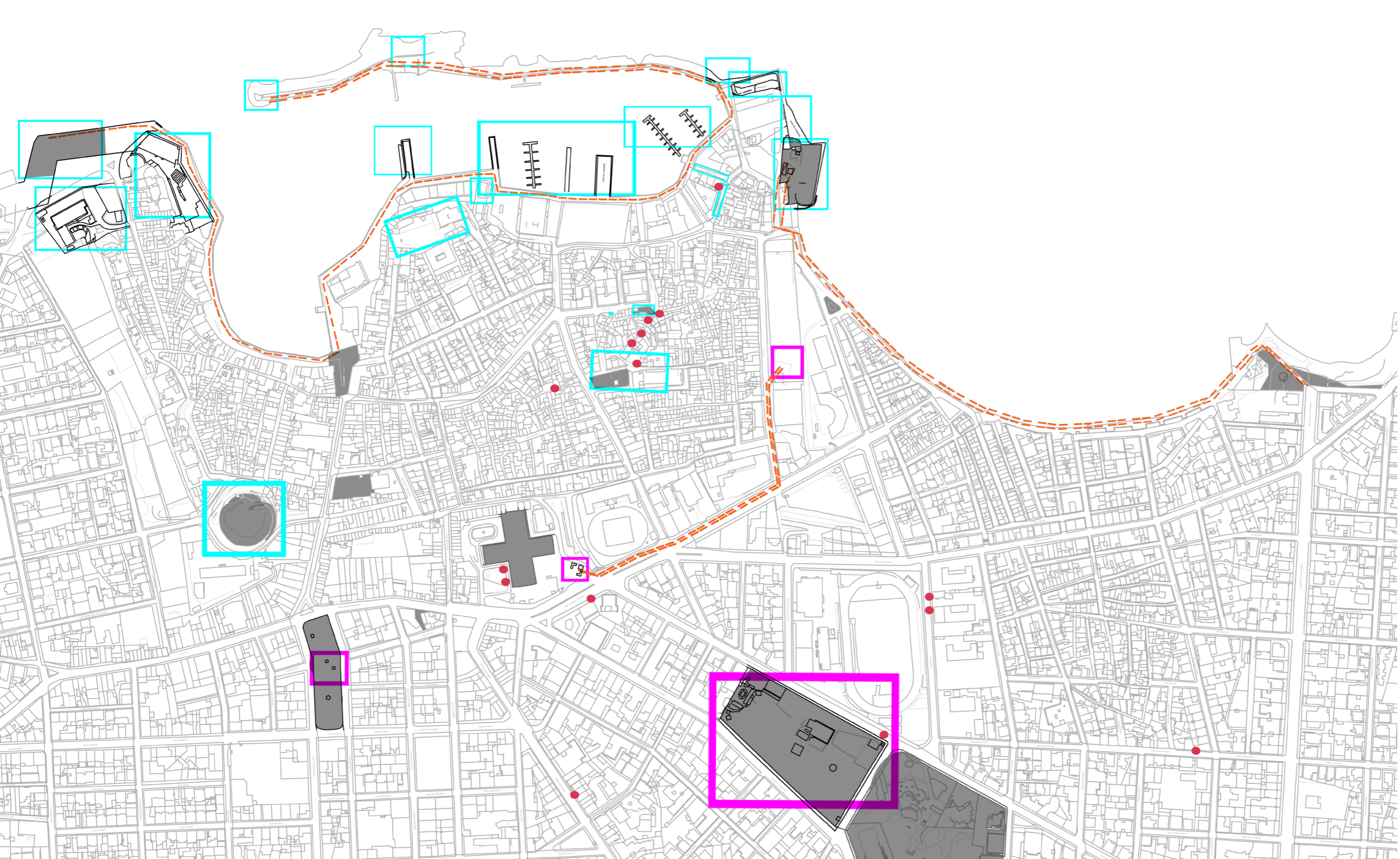




τα σημεία που αναφέρθηκαν στην έρευνα πεδίου για το δημόσιο σεξ



ενδεικτικός χάρτης των συνθημάτων που έχουν καταγραφεί



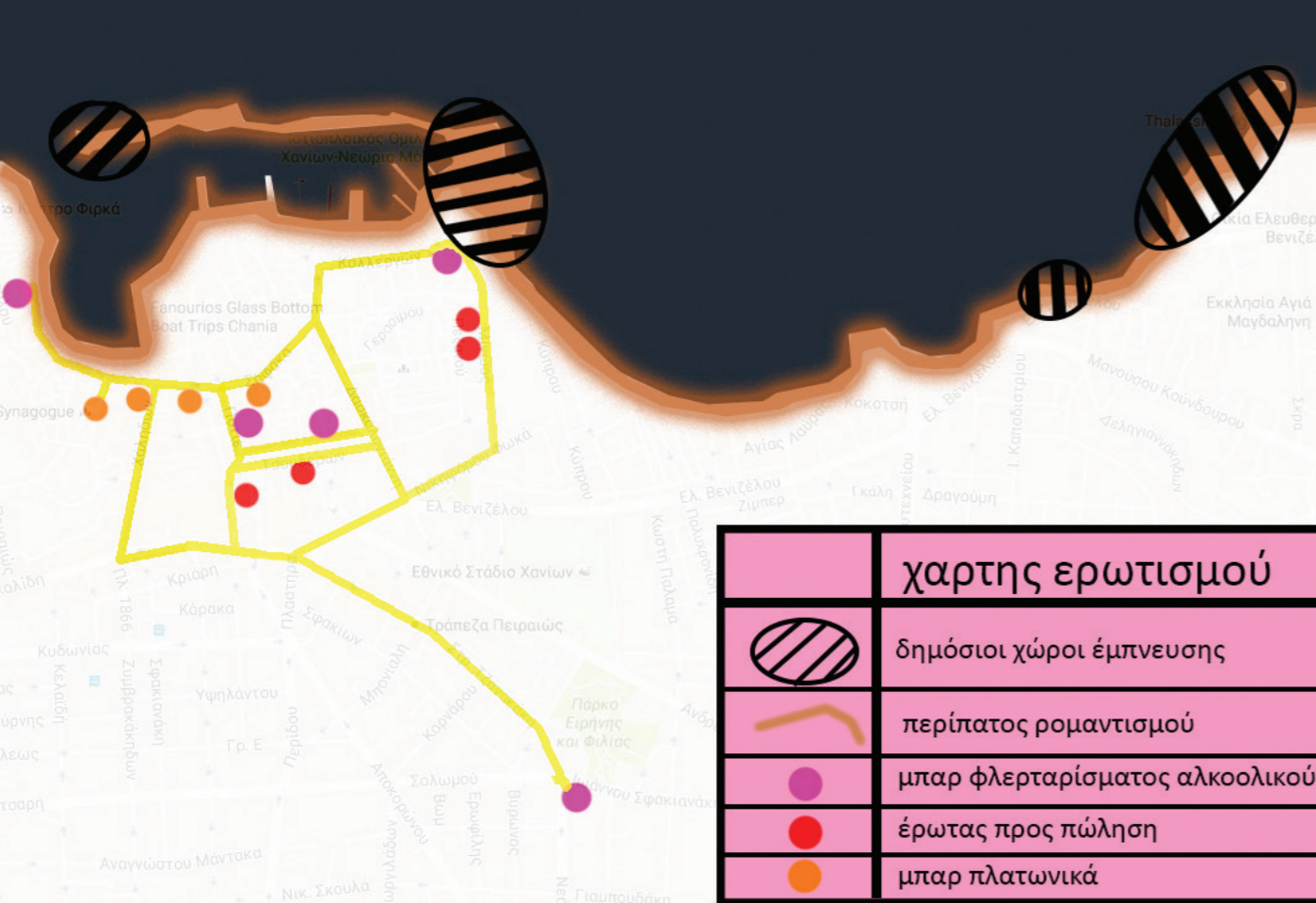
- cruising
- public sex
- συνθήματα
- διαδρομές



Η περιπλάνηση ξεκινάει από το **σπίτι** της Β. στη Χαλέπα και κατευθυνόμαστε προς το κέντρο. Ο δεύτερος σταθμός είναι η Γαλλική Σχολή στη Χαλέπα. Το εν λόγω κτήριο στέγαζε την Αρχιτεκτονική Σχολή, όπου αν και πλέον έχει μεταφερθεί, έχει συνδεθεί έντονα με τον ερωτισμό στην πόλη. Ήταν ένα μέρος γεμάτο με φοιτητές καθόλη τη διάρκεια της ημέρας, αλλά ταυτόχρονα φιλοξενούσε και εξωκαθημαϊκές δραστηριότητες, όπως π.χ συναυλίες, πάρτυ, εκδηλώσεις πολιτικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος. Πέραν του ότι ήταν τόπος κοινωνικοποίησης, το μέρος δημιουργούσε προϋποθέσεις, με τις πολλαπλές οπτικές φυγές προς την θάλασσα, τον κήπο, το νεοκλασικό κτήριο και φυσικά την καλύβα στο άκρο του οικοπέδου, μέρος ιδανικό για απομόνωση. Συνεχίζοντας, φτάνουμε παραλιακά στην **Βίλα Κούνδουρου** και το πάρκο στην βόρεια πλευρά, μέρος είτε για στάση, είτε πέρασμα προς το **Κουμ Καπί**. Το τελευταίο για την Β. είναι το μέρος όπου “χτίζεις” τον ερωτισμό, με κουβέντα, περπάτημα και ενδεχομένως στάσεις στα παγκάκια ή την παραλία. Όπως φαίνεται και στον χάρτη, η ένταση κλιμακώνεται όσο πλησιάζουμε στο κέντρο από την ανατολική πλευρά της πόλης, σταματώντας στην **Πύλη της Άμμου**. Περιδιαβαίνουμε **τα στενά της Σπλάτζιας**, με τελικό προορισμό την ίδια την πλατεία και την **οδό Ποτιέ**. Τα τελευταία επισημάνθηκαν καθώς εκεί βρίσκονται πολλά **μπαρ**, αναπόσπαστο κομμάτι της κοινωνικοποίησης και τόπος που προσφέρεται για αναζήτηση ερωτικού συντρόφου. Ενώ τελικός προορισμός ήταν τα μπαρ μέσω της βόλτας, η περιπλάνηση παίρνει τον ίδιο δρόμο προς τα πίσω, με το Κουμ Καπί να παίζει πάλι τον ρόλο του ενδιάμεσου σταδίου, όπου το αντικείμενο του ενδιαφέροντος έχει βρεθεί και ο ερωτισμός χρειάζεται την απαραίτητη συντήρηση μέσω της βόλτας στην θάλασσα. Άλλο ενδιαφέρον σημείο του χάρτη είναι ο **Φάρος**, αφενός σαν προορισμός καθαυτός για ερωτικές περιπτώσεις, αφετέρου σαν διαδρομή μέχρι εκεί, με την τελευταία να αποτελεί μία από τις κυρίαρχες ρομαντικές διαδρομές της πόλης. Στα ίδια πλαίσια ρομαντισμού εντάσσεται και το **Χέρι**, στα δυτικά, όντας απομονωμένο και ήσυχο μέρος, όπως και αυλή της **Ρόζα Νέρα**, με την θέα και τα πολλά σημεία να κάτσει κανείς.



ο αντι-ερωτικός χάρτης μας μιλάει για το πώς τα Χανιά χάνουν τον ερωτισμό τους από τον εποχιακό παράγοντα των τουριστών. Το βίωμα μιας πόλης οικείας, στην οποία ζεις όλο το χρόνο, μετατρέπεται σε κάτι ανοίκειο, με τους τουρίστες να καταλαμβάνουν τον χώρο, να περιπλανιούνται εκεί που συνήθως περιπλανιέσαι, να οικειοποιούνται μέρη που ο μόνιμος κάτοικος έχει αναμνήσεις, καταστρέφοντάς τα με τα σέλφι στικς, τα καπέλα και τα αντηλιακά τους. Ο ερωτισμός έχει χαθεί.

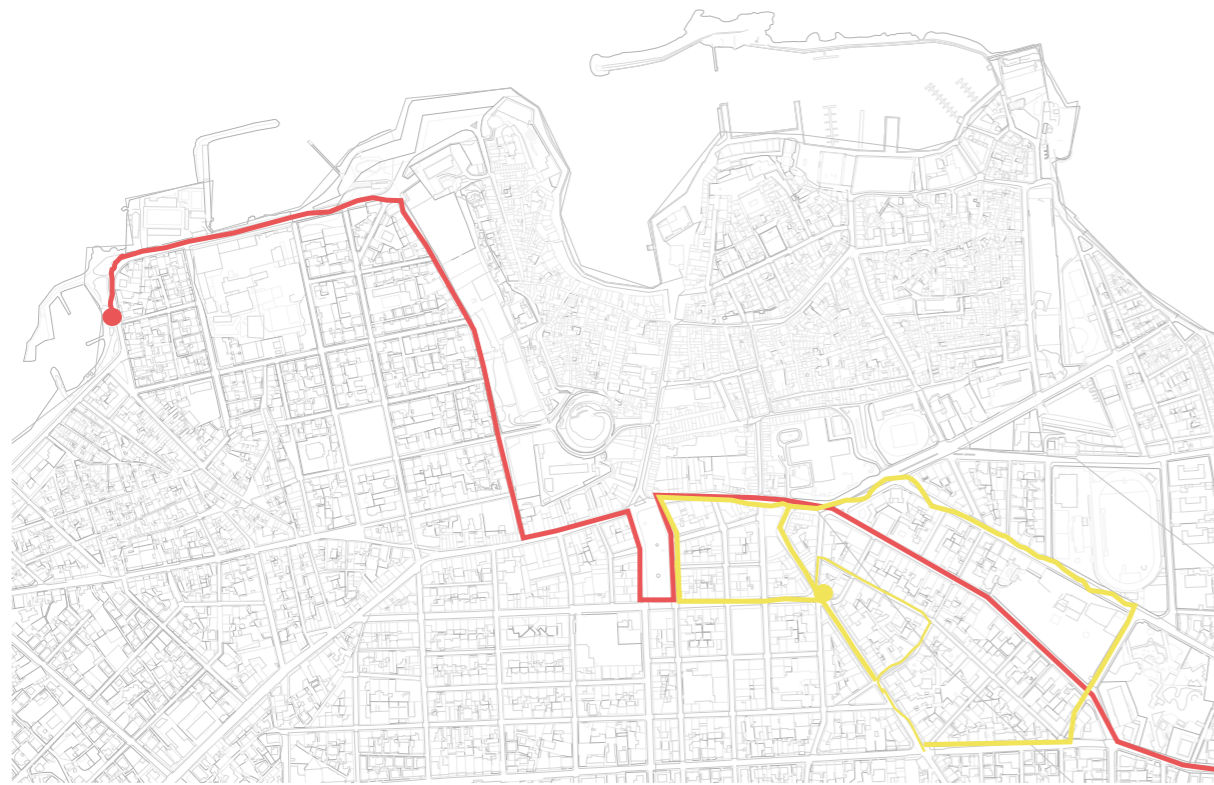


Δ. Στο συγκεκριμένο χάρτη έχουν εντοπιστεί κυρίως τα **μπαρ** σαν τόποι ερωτισμού, τα οποία χωρίζονται σε δύο κατηγορίες, αυτά που αφορούν τον ρομαντισμό και αυτά που αφορούν στην εύρεση σεξουαλικού συντρόφου. Στην τελευταία κατηγορία εντάσσονται όλα εκείνα τα μπαρ που είναι γνωστό ότι πάει κανείς για να τελειώσει το βράδυ του, ενώ στην πρώτη είναι αυτά που προσφέρονται για συζήτηση και επικοινωνία. Έμφασή έχει δοθεί κυρίως στην **οδό Ποτιέ**. Εξίσου σημαντικό σημείο του χάρτη είναι όλο το **παραλιακό μέτωπο**, ξεκινώντας από την περιοχή της Χαλέπας και τα **Ταμπακαριά**, συνεχίζοντας στην **Γαλλική Σχολή**, για λόγους που αναλύθηκαν προηγουμένως-βλ. χάρτη Β.-, για να καταλήξει στο Χέρι. Στο ενδιάμεσο, σημεία ενδιαφέροντος είναι η **πλατεία Αγώνα**, η **Βίλα Κούνδουρου** και το **πάρκο**, η **Πύλη της Άμμου**, η **παραλία** στην αρχή του Φάρου και ο ίδιος ο **Φάρος**.

Ξεκινώντας από το παραλιακό μέτωπο που έχει επισημανθεί, αναλύουμε ορισμένα σημεία ενδιαφέροντος. Αρχικά, τα Ταμπακαριά, αν και εκτός αστικού κέντρου, έχουν επιλεγθεί λόγω της γραφικότητας του τοπίου όπου με τα λόγια του Δ. “αισθάνεσαι ωραία και όταν αισθάνεσαι ωραία χαλαρώνεις, και όταν χαλαρώνεις ο ερωτισμός κερδίζει χώρο”. Προχωρώντας προς το κέντρο, σημείο στάσης είναι η πλατεία Αγώνα που επιλέχθηκε λόγω προσωπικών αναμνήσεων, ενώ ταυτόχρονα έχει και το πλεονέκτημα της θέας. Αντίστοιχα και η Πύλη της Άμμου, μαζί με την ιδιωτικότητα και απομόνωση που προσφέρει. Η βόλτα στο Κουμ Καπί και το Παλιό Λιμάνι διαλέγονται, κυρίως, λόγω της θάλασσας και του ρομαντισμού που αποπνέουν, σε συνδυασμό με τις πολλές διαφορετικές εικόνες περνώντας από πολλές διαφορετικές γειτονιές της πόλης και την “περατζάδα μέσα από τον κόσμο που είτε κάθεται σε κάποιο μαγαζί, είτε κάνει βόλτα”. Η περιπλάνηση στο Κουμ Καπί μπορεί να καταλήξει στον Φάρο, σημείο αναφοράς του ερωτισμού στην πόλη και η αντίστοιχη περιπλάνηση του Λιμανιού περιλαμβάνει βόλτες στα σοκάκια της πόλης.

Ο Φάρος προτιμήθηκε επειδή είναι ένα σημείο που δεν σε βλέπει κανείς, ενώ εσύ βλέπεις όλη την πόλη, είναι σκοτεινά και έχει θάλασσα. Όλα αυτά συνηγορούν στην δημιουργία ερωτισμού.

Όσον αφορά στα μπαρ, ειπώθηκε ότι χωρίζονται σε 2 κατηγορίες. Στην πρώτη τα “πλατωνικά”, είναι εκείνα που ενδείκνυνται για επικοινωνία, λόγω της προσωπικής ατμόσφαιρας που δημιουργούν. Στην δεύτερη, εντάσσονται τα μπαρ που και λόγω της προχωρημένης ώρας και του αλκοόλ προσφέρονται περισσότερο για φλερτ και αναζήτηση ερωτικού συντρόφου. Χωρικά, όμως, τα συγκεκριμένα μέρη εμπνέουν επειδή βρίσκονται σε μέρη με έντονη κινητικότητα κόσμου, αλλά και ωραία καθαυτά-ένα βρίσκεται στο Παλιό Λιμάνι και τα υπόλοιπα πάνω σε πεζοδρόμους. Τέλος, επειδή σημειώνονται και τα strip club, όπως και τα πορνεία σαν χώροι ερωτισμού, ο Δ. αναφέρει πως αν και δεν βρίσκονται εντός των προτιμήσεών του, θα ήταν παράλειψη να μην αναφερθούν, καθώς υπάρχουν και είναι αισθητά μες την πόλη, παίζοντας και αυτά τον δικό τους ρόλο.



[ηχητικό]

Στο ηχητικό κομμάτι, διακρίνουμε δύο διαδρομές.

Διαδρομή 1: Ξεκινάει από την οδό Σφακιάνακη, κατεβαίνει βόρεια στο Πάρκο Ειρήνης και Φιλίας και το Ρολόι του Κήπου για κατευθυνθεί στη συνέχεια στα Νέα Καταστήματα στην πλατεία 1866, για να κατηφορίσει προς το Κολυμβητήριο της Νέας Χώρας με τελικό προορισμό τον Κλαδισό. Η περιπλάνηση αυτή είχε σκοπό την σεξουαλική συνεύρεση. Το τελικό σημείο επιλέχθηκε λόγω του ότι “είναι γνωστό σημείο για ψωνιστήρι”. Αυτό σημαίνει ότι αφενός είναι γνωστό στα άτομα που ενδιαφέρονται, οπότε μπορεί κανείς να κοινωνικοποιηθεί εύκολα μιας και όλοι βρίσκονται για τον ίδιο σκοπό εκεί και αφετέρου ότι δεν πάει κανείς αποκλειστικά όταν έχει ερωτικό σύντροφο, αλλά και για να βρει. Αφορά δηλαδή σε ένα ακόμα σημείο cruising.

Διαδρομή 2: η δεύτερη διαδρομή περιλαμβάνει άσκοπη βόλτα στο αστικό κέντρο και την αυθόρμητη επιλογή την ταράτσα ενός εμπορικού κέντρου. Το μέρος δεν επιλέχθηκε με κανένα σκοπό, ότι εξυπηρετεί χωρικά, αλλά εφορμήθηκε μόνο από το αίσθημα της περιπέτειας.

Ένα ακόμα ενδιαφέρον σημείο αυτής της περιπλάνησης είναι πως ο Σ. δεν κινείται στα καθιερωμένα ρομαντικά μέρη της Παλιάς Πόλης κτλ, αλλά στο αστικό-εμπορικό κέντρο της πόλης, προσπαθώντας να συνθέσει την Ζούγκλα μητροπολιτικά, όπως αναλύθηκε στις προηγούμενες ενότητες.



A.

Άντρας που ανακάλυψε σε μεγάλη ηλικία κάποιες ομοφυλοφιλικές τάσεις, χαρακτηριστικό παράδειγμα του ότι η ταυτότητα είναι εσωτερικά ασταθής και σε συνεχή σύγκρουση με τον εαυτό της. Η ερωτική περιπλάνηση είναι περιορισμένη και ο Α. κινείται κυρίως ανατολικά με δυτικότερο όριο την οδό Δασκαλογιάννη. Ουσιαστικά πραγματοποιείται στα **στενά της Σπλάτζιας**, μέχρι να φτάσει στην **πλατεία**. Αυτό είναι και το σημείο εκκίνησης της βόλτας και κατευθυνόμαστε βόρεια προς τις προβλήτες του λιμανιού, όπου εκεί παρουσιάζονται δύο επιλογές: η μία είναι προς τον **Φάρο** και την **αντίστοιχη παραλία** στο ξεκίνημα της διαδρομής προς αυτόν και η άλλη προς την **Πύλη της Άμμου** και στην **παιδική χαρά** στη συμβολή της οδού Καλλέργων και της ακτής Μιαούλη(Κουμ Καπί). Άλλα σημεία ενδιαφέροντος είναι ο **πεζόδρομος της Κοραή**, ο **Δυτικός Προμαχώνας**, το **Χέρι**, το **Κάστρο του Φιρκά**, το **Κουμ Καπί** για τα παγκάκια και την παραλία του και η **οδός Ποτιέ**.



Λ.

Το κύριο χαρακτηριστικό του χάρτη είναι οι διαδρομές. Αρχικά είναι όλο το παραλιακό μέτωπο από τα Ταμπακαριά, μέχρι λίγο πριν τον Κλαδισό, για λόγους που έχουν αναλυθεί πολλές φορές στην παρούσα εργασία. Διαβάζοντας τον χάρτη και μιλώντας με την Λ. γίνονται μερικές διαπιστώσεις. Πρώτα απ'όλα, επιλέγει να κινηθεί μέσα από στενά ή μικρότερους δρόμους και όχι από τους κεντρικούς. Οι κεντρικοί χρησιμοποιούνται σαν τρόπος σύνδεσης ανάμεσα στα σπίτια, είτε παλιά δικά της, είτε φίλων της.

Γενικά, ο ερωτισμός στην πόλη, για αυτήν, είναι άμεσα συνδεδεμένος με την μνήμη που έχει παραχθεί εξαιτίας του ερωτισμού. Είναι οι πολλές βόλτες παραλιακά και τα διάφορα μαγαζιά, το πάρκο τις απογευματινές ώρες, αλλά και τις βραδινές όταν έχει φεστιβάλ και συναυλίες.

Παρατηρούμε ότι δεν έχει δοθεί έμφαση σε κάποιο συγκεκριμένο|μεμονωμένο σημείο, αλλά είναι περισσότερο μάλλον σαν ένα προσωπικό δίκτυο περιπλάνησης με συγκεχυμένα κομμάτια μνήμης και ερωτισμού. Ο χώρος έχει συνδεθεί με άτομα και καταστάσεις επιβεβαιώνοντας το τσιτάτο της ενότητας: neither space nor concepts alone are erotic, but the junction between the two is.

Κλείνοντας την παρούσα ερευνητική εργασία, οφείλουμε να κάνουμε μια ανασκόπηση, συγκεντρώνοντας συμπεράσματα και ερωτήματα τα οποία προέκυψαν από τον συνδυασμό της βιβλιογραφικής έρευνας με την έρευνα πεδίου. Τα συμπεράσματα δεν αποτελούν τέλος και κλείσιμο της εργασίας αλλά αρχή για περαιτέρω προβληματισμό και έρευνα.

Από την ανάλυση της πόλης σαν Χάρτη και μετατροπή της «ζούγκλας» σε δρόμους, μιλήσαμε για μια άποψη της αρχιτεκτονικής που ενδεχομένως προσπαθεί να βάλει κανόνες και να υπολογίσει κάθε πιθανό ενδεχόμενο, αντί να δίνει ευκαιρίες να ερχόμαστε σε συνδιαλλαγή με το απροσδόκητο. Πάνω σ' αυτό το υπόστρωμα εγγράφονται οι διαδικασίες του *cruising* και του *public sex*, τα οποία έρχονται αντιπαραθετικά στην σύνταξη του χώρου σαν χάρτη και αμφισβητούν αυτή την εξουσία διαρρηγνύοντας τον σκληρό δεσμό όπου η λογική μας πάει από το ένα μέρος στο άλλο, από το ένα στενό στο επόμενο, με κινητήριο δύναμη την ανακάλυψη των κρυφών δυνατοτήτων της πόλης. Αφορά σε αυτή την ανάγκη που εξέφρασαν όλοι-ο καθένας απ' την δική του θέση, να βρίσκεις την άλλη πόλη μέσα στην πόλη. Αυτή την πιο ανεπίσημη πλευρά της που μπορεί να αντέξει και να ανεχτεί διαφορετικότητες, που σ' αφήνει να ανακαλύπτεις τα σκαλάκια, τα στενά και τις καβάτζες, τα σκοτάδια. Όλα τα μέρη για δημόσιο σεξ και ερωτική περιπλάνηση που αναφέρθηκαν είναι συγκεκριμένα επειδή ικανοποιούν συγκεκριμένα κριτήρια: σκοτεινά, απομονωμένα, γνωστά σε αυτούς που ενδιαφέρονται και εύκολα στην πρόσβαση, χωρίς όμως τα άτομα να εκτίθενται ή να νιώθουν ότι παραβιάζεται η ιδιωτικότητά τους.

Επισημάνθηκε πως, όλες οι κουβέντες είχαν μέσα τους το «βλέμμα». Το πώς κοιτάς τον σύντροφό σου, το πώς συνεννοείσαι με βλέμματα με τον επίδοξο σύντροφο- είτε αφορά στο *cruising*, είτε απλά σε ένα μπαρ-, το πώς εν τέλει σε κοιτάνε οι άλλοι, δίνοντάς ή όχι την κοινωνική τους αποδοχή για το ποιος είσαι και πώς διαλέγεις να εκφράζεσαι. Το βλέμμα όμως δεν παίζει τον ρόλο του μόνο στο επίπεδο της ψυχικής εγγραφής και της συγκρότησης του ατόμου, αλλά και στο απλό παράδειγμα του τι οπτικές φυγές έχει κανείς από τα σημεία που διαλέγει και τι εμπεριέχουν αυτές. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει την κοινωνική επαφή στα μπαρ για την επικοινωνία με τους άλλους ή την επιλογή μαγαζιών σε πεζοδρόμους και το Λιμάνι, σημεία δηλαδή που βλέπεις κόσμο να περνάει. Επίσης είναι η λίγο πιο αποστασιοποιημένη εικόνα του τι βλέπεις στην βόλτα και πώς επηρεάζει αυτό την διάθεση του καθένα, μέχρι την τελείως αποστασιοποιημένη έννοια του βλέμματος από τα σημεία ερωτισμού, τύπου Φάρος ή λοφάκια, που βλέπεις, αλλά δεν σε βλέπουν. Τέλος, μπορεί να αφορά στην ηδονοβλεπτική πλευρά του, όπως αυτή εκφράζεται στα *striپ κλαμπ*.

Παρατηρήθηκε ότι τα σημεία του ερωτισμού δεν είναι μεμονωμένα συνήθως, αλλά συνδυάζονται με άλλα, δημιουργώντας **θύλακες ερωτισμού**. Για παράδειγμα τα *striپ κλαμπ* στην Αγορά, είναι αφενός πολύ κοντά μεταξύ τους, αλλά γειτνιάζουν και με τις δημόσιες τουαλέτες. Αντίστοιχο παράδειγμα, είναι τα πορνεία στη Μίνως με τον λόφο της Αν. Τάφρου ακριβώς απέναντι. Αυτά τα δύο παραδείγματα είναι χαρακτηριστικά μιας σεξουαλικότητας που θα μπορούσε να ενταχθεί στο περιθώριο και όχι στον χώρο. Εντάσσεται στο περιθώριο γιατί, ενώ το *cruising* μπορεί να έχει κάποια ανατρεπτική δράση, τα *striپ κλαμπ* και τα πορνεία αφορούν έναν έρωτα πληρωμένο ή με όρους θεάματος, όπου προσωπικά θεωρώ ότι συντάσσονται εξουσιαστικά, μέσω και λόγω των κυρίαρχων δομών και δεν αποτελούν ένα θετικό χώρο ή έναν χώρο αντίστασης, όπως τίθεται από την *bell hooks*. Άλλη περίπτωση συνδυασμού είναι τα σημεία μαζί με βόλτα-διαδρομή, προς αυτά, χαράσσοντας ορισμένες πορείες μες την πόλη. Ο Φάρος και η πορεία μέχρι εκεί, η Βίλα Κούνδουρου και το Κουμ Καπί μέχρι την Πύλη της Άμμου, τα στενά της Σπλάτζιας με την ίδια τη Σπλάτζια και η κατεύθυνση προς την οδό Ποτιέ, μια από τις πιο συνηθισμένες διαδρομές για να φτάσει κανείς στα μπαρ της πόλης.

Όμως, ενώ, το σεξ αναδείχτηκε έτσι σαν ένας νέος παράγοντας να λαμβάνουμε υπόψη, εγείρονται ταυτόχρονα, και κάποια ερωτήματα. Γύρω απ' αυτό έχει συγκροτηθεί μία τεράστια βιομηχανία, από την πορνογραφία και τα sex toys, μέχρι τα χιλιάδες προϊόντα που απευθύνονται σε πολλαπλά target group, ανάλογα με την σεξουαλικότητά τους, οπότε προκύπτει το ερώτημα του γιατί αν το σεξ παρουσιάζεται σαν καταναλωτικό αγαθό οι δημόσιες εκφράσεις του είναι αποδεκτές, όπως συμβαίνει, για παράδειγμα, στην περίπτωση της Red Light District, ενώ σαν προσωπική έκφραση είναι κάτι σοκαριστικό ; Την πιο ακραία μορφή αυτής της ηθικής την συναντάμε στα πορνεία, τα οποία έχουν περάσει στην σφαίρα της κοινωνικής ανοχής και αποδοχής, ενώ την ίδια στιγμή αντιπροσωπεύουν την κατεξοχήν έκφανση της εμπορευματοποίησης της σεξουαλικότητας και των σωμάτων. Όσο για το cruising καθαυτό και την ετεροκανονικότητα σαν το πρίσμα μέσα απ' το οποίο αντιλαμβανόμαστε την πραγματικότητα, σαν μία ακόμα έκφραση του κυρίαρχου λόγου στις ζωές μας, τόσο βαθιά μάλιστα ενσωματωμένη, που υπάρχει πάντα ο κίνδυνος να μην αντιλαμβανόμαστε ότι γινόμαστε και εμείς εκφραστές της, αναπαράγοντάς την, το ερώτημα το εκφράζει καλύτερα ο Gordon Brent Ingram : «Το δημόσιο σεξ στο οποίο όλοι αντιμετωπίζονται με σεβασμό και μπορούν να εκφραστούν κατ' ανάλογο τρόπο, παραμένει μια ουτοπική οπτική, η οποία γίνεται δυσδιάκριτη πίσω από πιο πιεστικές ανάγκες, όπως τα δικαιώματα γάμου, η σεξουαλική αγωγή, η περίθαλψη. Αυτή είναι μια ρητορική ερώτηση που σκοτεινιάζει τα οικεία τοπία του Cruising. Γιατί πολλές μορφές τρυφερότητας και σεξ σε δημόσιους χώρους, όπως το σεξ μεταξύ ενός άντρα και μιας γυναίκας, θεωρούνται σχετικά αθώα, ουσιαστικά μια ιδιωτική στιγμή, γενικώς κάτι καλό, ενώ άλλες πράξεις και πρακτικές, όπως το να πηγαίνεις για cruising στα πάρκα που συναντιούνται άντρες, θεωρείται κάτι «βρώμικο», διεφθαρμένο, απομονωτικό και επικίνδυνο;»

Η κλίμακα της πόλης είναι μικρή και τα μέρη για να κινηθεί κανείς περιορισμένα. Από τις συνεντεύξεις και τους χάρτες προκύπτουν πολλά κοινά σημεία ενδιαφέροντος, όπως ο Φάρος, η Πύλη της Άμμου και το Κουμ Καπί, σημεία ορόσημα στα Χανιά με κοινή συνισταμένη την θάλασσα που δημιουργεί συνθήκες ρομαντισμού. Έτσι σημαντικό κομμάτι του ερωτισμού αναδεικνύεται και η διαδικασία μέχρι να φτάσει κανείς στα ερωτικά σημεία-αν φτάσει. Οι βόλτες μέσα στα στενά και ολόκληρο το παραλιακό μέτωπο, συμπεριλαμβανομένου του Φάρου, παίζουν εξέχοντα ρόλο στην δημιουργία της ατμόσφαιρας του ερωτισμού. Πέραν του Φάρου, όμως, που φαίνεται προφανής επιλογή για όλους, οι παραλιακές βόλτες δεν είναι τόσο προφανείς επιλογές σε άτομα μη ετεροφυλόφιλα. Οι τελευταίοι φαίνεται να ακροβελίζονται είτε στην Av. πλευρά της πόλης και τα στενά της Σπλάτζιας, είτε εκτός αστικού ιστού, (βλ. Κλαδισός) και σε σημεία απομονωμένα με ελάχιστη κίνηση κόσμου και χαμηλό φωτισμό, όπως για παράδειγμα ο Προμαχώνας και τα άδεια κελύφη. Ο ίδιος χώρος που προσφέρεται για το «χτίσιμο» του ερωτισμού, θέτει περιορισμούς και αποκλείσεις. Από τον αναπάντεχο και εποχιακό παράγοντα των τουριστών, που είδαμε πως μπορεί να επιδράσουν στο βίωμα της πόλης που ζεις, μέχρι το ότι δεν είναι σύνηθες να σουλατσάρουν στο Κουμ Καπί ή στο Παλιό Λιμάνι, ομόφυλα ζευγάρια με την ίδια ευκολία που το κάνουν τα ετερόφυλα.

Συνεπώς, ενώ πίστευα ότι θα συγκεντρωνόντουσαν πολλά σημεία ενδιαφέροντος στην Παλιά Πόλη, λόγω του ρομαντισμού-Φάρου, θάλασσα, πλακόστρωτο- και των πολλών στενών που διακλαδώνονται το ένα με το άλλο, δημιουργώντας μικρές σφαίρες ιδιωτικότητας, το ενδιαφέρον τελικά εντοπίζεται στην Ανατολική πλευρά της πόλης, περίξ της Μίνωος και της Σπλάτζιας. Εκεί εντοπίστηκε μια οικειότητα με τον χώρο, όπου στην Π.Π δεν εντοπίζεται, λόγω του ότι είναι πιο «στημένη», πιο «επίσημη», στοιχεία που δεν αφήνουν ιδιαίτερα περιθώρια έκφρασης. Είτε γιατί είναι η επιτομή του κλισέ του ρομαντισμού και του ετεροφυλόφιλου ζευγαριού, είτε επειδή δεν προσφέρονται για πρόσβαση . Εξηγώντας αυτό, η Κ. , η οποία δουλεύει στον τομέα του πληρωμένου έρωτα, είχε αναφέρει πως αν το σπίτι της ήταν στην Π.Π δεν θα πήγαινε κανείς, καθώς πολύ εύκολα βλέπεις κάποιον που ξέρεις, ενώ στην Av. πλευρά είναι «καβατζωμένο» δεν το υποψιάζεται κανείς.

Κλείνοντας, η έμφυλη προσέγγιση του χώρου, προσπαθεί να αναδείξει τέτοια ζητήματα και συνδυαστικά με τους άλλους επιστημονικούς τομείς, που ασχολούνται με το ζήτημα, προκύπτει ένας νέος παράγοντας να λαμβάνουμε υπόψη σαν αρχιτέκτονες στην αρχιτεκτονική σύνθεση. Όχι μόνο για τον εμπλουτισμό της τελευταίας, αλλά και για την όξυνση της κοινωνικής μας αντίληψης και συνείδησης, στρεφόμενοι εν τέλει προς μια αρχιτεκτονική που στοχεύει στην ανάδειξη της ετερότητας και την ενίσχυση της απόλαυσης και της φαντασίας .

« Η πόλη μας έχει στερήσει απ' αυτή την τελετουργία, το περίεργο όμως είναι ότι στο κομμάτι των ομοφυλόφιλων επιβιώνει αρκετά η νευματική των χωρικών. Ίδια αρπακτική ταχύτητα, ίδια σιωπηλή προσέγγιση και επίθεση, ίδιος φορμαλισμός. Η ηλίθια ετεροφυλόφιλη αστυνόμευση περιορίζει αυτούς που ιατροποιεί κάτω απ' το όνομα διεστραμμένος, μέσα σ' ένα ερωτικό γκέτο, δίνοντας σαν μοναδικό σκηνικό στις συναντήσεις τους το μισοσκοτάδο των κρυφών συναντήσεων. Αλλά ακριβώς επειδή η καταπίεση είχε σαν αποτέλεσμα να επισπεύσει τις επαφές, τελικά οι «φυσιολογικοί», οι πλειοψηφικοί καταλήγουν να φαντασιώνουν σαν προνόμια τα κρυφά μέρη των ομοφυλοφίλων. Αυτοί τουλάχιστον ξέρουν που θα βρουν την ηδονή. Και σ' αυτά τα σκοτεινά μέρη η κατάκτηση είναι διαφανής: όταν είσαι αναγκασμένος να κρύψεις τις ερωτοδουλειές σου απ' τον καθωσπρέπει κόσμο, δεν έχεις περιθώρια για προσποιήσεις και κόλπα. Όταν είσαι καταδικασμένος στον κλεφτό έρωτα, μειώνεις στο ελάχιστο τα λεκτικά προκαταρκτικά. Μέσα στο σκοτάδι της καταπίεσης τα σώματα αγγίζονται πριν να μιλήσουν τα πρόσωπα και η μειοψηφική αλληλεγγύη υφαίνει ένα δεσμό που δεν χρειάζεται λόγια.» Πασκάλ Μπρυκνέρ

[**Αναταραχή φύλου**]: κάτω από ποιες συνθήκες κάποιες βιολογικές διαφορές εκλαμβάνονται ως κοινώς αναγνωρίσιμα χαρακτηριστικά της έμφυλης ταυτότητας

[**Βιοπολιτική**]: όρος του Φουκώ. Είναι η συναρμολόγηση πρακτικών λόγου, θεσμικών συμβάσεων και φαντασιακών επενδύσεων που καθιστούν τη διαχείριση της ζωής αντικείμενο συστηματικού πολιτικού ελέγχου.

[**Επιτελεστικότητα του φύλου**]: Δεν υπάρχει μια έμφυλη ταυτότητα πέρα απ' τις έμφυλες εκφράσεις της. Επαναλαμβανόμενες κινήσεις, στάσεις, πράξεις, παράγουν την εντύπωση μιας βαθύτερης και «αληθινής» έμφυλης ταυτότητας η οποία ενώ μοιάζει να είναι η γενεσιουργός τους αιτία στην πραγματικότητα είναι αποτέλεσμα τους. Η επιτελεστικότητα είναι μια διαδικασία που η ίδια συγκροτεί το έμφυλο υποκείμενο και άρα δεν είναι δυνατόν να το προϋποθέτει. Δεν υπάρχει υποκείμενο που δεν είναι ήδη έμφυλο υποκείμενο.

[**Ετεροκανονικότητα**]: όρος του Michael Warner. Σαν ετεροκανονικότητα νοούνται οι θεσμοί, οι δομές κατανόησης και οι πρακτικές προσανατολισμού που κάνουν την ετεροσεξουαλικότητα να παρουσιάζει συνοχή- που οργανώνεται σαν σεξουαλικότητα- αλλά και προνομιούχα.

[**Ετεροφυλόφιλη μήτρα**] Όρος της J.Butler, κανονιστικό και ρυθμιστικό σύστημα που εγκαθιδρύει, νομιμοποιεί και αναπαράγει την ετεροφυλοφιλία ως την αυτονόητη «φυσική» και «κανονική» μορφή σεξουαλικότητας.

[**Νεκρές ζώνες**]: πρόκειται για χώρους που τους εντοπίζουμε στα όρια του αστικού ιστού και δεν έχουν μια συγκεκριμένη λειτουργία. Ακριβώς γι αυτό, αποτελούν χώρους που στην επίσημη πολεοδομία εμφανίζονται, ως κενοί, αναξιοποίητοι, σχεδόν ανύπαρκτοι. Στην πραγματικότητα, όμως είναι χώροι στους οποίους συναντάμε διάφορες «ανεπίσημες» κοινωνικές δραστηριότητες. Χώροι οι οποίοι μπορούν να αποτελούν αλάνες για ποδόσφαιρο, τό-

πους που διεξάγονται πανηγύρια και γιορτές συγκεκριμένες μέρες του χρόνου, «καταφύγιο σεξουαλικότητας» για ζευγάρια κτλ. Με λίγα λόγια οι χώροι αυτοί εμφανίζονται ως νεκροί μόνο αν τους δούμε μέσα από το πρίσμα του κυρίαρχου λόγου για τον χώρο.»

[**Ουσιοκρατία**]: ένα είδος πολιτικής γύρω από θέματα ταυτότητας που εκλαμβάνει τις ταυτότητες ως ήδη, και για πάντα, διαμορφωμένες και υποστηρίζει τα δικαιώματα ή διεκδικεί ισότητα, για αυτές τις ήδη διαμορφωμένες ταυτότητες. Η αντι-ουσιοκρατική πολιτική θεωρεί τη συγκρότηση των ίδιων των ταυτοτήτων ως ένα απ' τα κεντρικά διακυβεύματα της πολιτικής.

[**Παραστατικότητα του φύλου-gender performativity**] το σύνολο των χαρακτηριστικών του φύλου, αντί να είναι η έκφραση ή η εξωτερίκευση κάποιας προϋπάρχουσας ουσίας, συγκροτούνται σταδιακά, στην επιφάνεια του σώματος, μέσω μιας στυλιζαρισμένης επανάληψης κινήσεων και πράξεων.

[**Περιπλάνηση-derive**]: όρος των Καταστασιακών. Είναι η πραγμάτωση της Ψυχογεωγραφίας, όπου το υποκείμενο περιπλανάται στην πόλη, σύμφωνα με τα ένστικτα και τις επιθυμίες του.

[**Ψυχογεωγραφία**]: όρος των Καταστασιακών, υπάρχουν διάφοροι ορισμοί, προτιμούμε αυτόν του Hart Joseph ο οποίος την περιγράφει ως: ένα κουτί παιχνιδιών γεμάτο από ευφάνταστες και δημιουργικές στρατηγικές διερεύνησης της πόλης, οτιδήποτε θα μπορούσε να αποσπάσει τους πεζούς από τα καθιερωμένα μονοπάτια και πορείες τους, ώστε να τους εισάγει σε διαδικασία αναγνώρισης και βιωματικής εμπειρίας του αστικού χώρου.

[**Cotting**]: Σεξουαλική επαφή μεταξύ άγνωστων ομοφυλόφιλων αντρών σε κοινό-χρηστες τουαλέτες.

[**Cruising**]: Η αναζήτηση σεξουαλικού συντρόφου, κυρίως σε δημόσιους υπαίθριους χώρους.

[**Parafunctional space**], Όρος του Νίκου Παπαστεργιάδη, κοινωνιολόγος, αναφέρεται σε χώρους της πόλης που φαίνεται να έχουν «παρατήσει» την προσπάθεια να διαμορφώσουν τον χώρο και τον χρόνο. Αναφέρεται σε ζώνες όπου η δημιουργικότητα, το ανεπίσημο και οι μη-ηθελημένες πράξεις υπερνικούν την

σχεδιασμένη χρήση. Εκεί, η κοινωνική ζωή δε παρατιέται ή σπαταλιέται απλά· περισσότερο συνεχίζεται με ασαφείς και ανατρεπτικούς τρόπους

[[Trans](#)]: Ο όρος trans είναι λατινικός όρος και σημαίνει «από την απέναντι πλευρά». Αναφέρεται σε άτομα το φύλο των οποίων δεν συνάδει με το βιολογικό τους φύλο -σε άτομα δηλαδή, τα οποία δεν συμφωνούν με το φύλο που τους αποδόθηκε στην γέννησή τους. (cisgender)

[[Transgender](#)]: Σύμφωνα με το διαδικτυακό booklet «[Τρανς «ορισμοί» και Όροι](#)», είναι ένας όρος ο οποίος χρησιμοποιείται από άτομα τα οποία αυτοπροσδιορίζονται με διαφορετικό φύλο από αυτό που τους αποδόθηκε στην γέννησή τους. Μπορεί να έχουν κάνει ορμονικές ή χειρουργικές αλλαγές στο σώμα τους, μπορεί και όχι. Αλλά η ουσία του πράγματος είναι ότι δεν θέλουν να ασχολείται ο κόσμος με το κατά πόσον έχουν κάνει εγχείρηση. Είναι ένας γενικός όρος, ο οποίος περικλείει πολλές κατηγορίες ή άτομα που αυτοπροσδιορίζονται ως trans, MTF, FTM, και άλλα [gender non-conforming](#) άτομα.

[[Transexual](#)]: Σύμφωνα με την Νέλλη Καπούρη είναι ένας επιστημονικός όρος, ο οποίος χρησιμοποιούνταν με αρνητικό τρόπο για να δηλωθεί μία αρρώστια. Το νόημά της άλλαξε όταν διεκδικήθηκε η χρήση της από τα trans κινήματα. Ωστόσο, πολλοί trans «θέλοντας να αποφύγουν παθολογικοποιημένες έννοιες», πλέον δεν τον χρησιμοποιούν, αλλά προτιμούν τον όρο transgender ή trans. Οι Queertrans επισήμαναν ότι, «επειδή ο όρος περιλαμβάνει τη λέξη σεξ, καλλιεργεί την ήδη λανθασμένη στερεοτυπική αντίληψη για τα τρανς άτομα, ότι μπαίνουν σε διαδικασία μετάβασης με μοναδικό σκοπό το σεξ, κάτι το οποίο είναι μύθος. Η τρανς κατάσταση δεν έχει να κάνει με τον σεξουαλικό προσανατολισμό, αλλά με την ταυτότητα του φύλου, άρα η λέξη σεξ, δικαιολογεί την ήδη υπερβολική σεξουαλικοποίηση των τρανς ατόμων»

ξένη

βιβλία

Bell D., Cream J., Valentine, *Gender, Place and Culture*, T.1, "All hyped up and no place to go", Routledge, New York, 1994

Colomina B., *Sexuality and space*, Princeton Papers on Architecture, New Jersey, 1992

Dehaene M., De Caeter L., *Heterotopia and the city public space in Postcivil Society*, Routledge, London, 2008

Haraway D., *Simians, cyborgs and women: the reinvention of nature*, Routledge, New York, 1991

Hays K.M, *Architecture's desire Reading the Late Avant-Garde*, MIT Press, Cambridge, Massachusetts, 2010

hooks b., *Out there: Marginalization and Contemporary Cultures*, MIT Press, 1990

hooks b., *Resisting Representations*, Routledge, New York, London, 2006

hooks b., *Yearnings: Race, Gender and Cultural Politics*, «Choosing the margin as a space of radical openness», Turn-around, London, 1989

Ingram G. B., *Cruising on the Margins: Photographing The Changing Worlds of Outdoor Sex Between Males. An essay in Chad States*, New York, 2011

Ingram G. B., Lau L., Arsanios M, Zúñiga-González F., Kryger M., Mismar O., *Queer Geographies. Beirut, Tijuana, Copenhagen*, Museet for Samtidskunst, Roskilde, Denmark, USA, 2014

Rubin G., *Thinking Sex: Notes for a Radical Theory of the Politics of Sexuality*, in Carole Vance, ed., *Pleasure and Danger*, Routledge & Kegan, Paul, 1984

Wilson E., *The sphinx in the city: urban life, the control of disorder and women*, , Virago, London 1991

Wolff J., *Theory, Culture and Society*, "The invisible flaneuse: women and the literature of modernity", 1985

Young L., *Why cultural studies*, parallax, 1999

Συλλογικό, *B-ZONE Becoming Europe and Beyond*, επιμ. Anselm Franke, KW Institute for Contemporary Art Berlin and ACTAR Barcelona, 2005

άρθρα/δημοσιεύσεις

Bauman Z. , «On postmodern uses of sex», *Theory, Culture and Society*, SAGE, London, 1998

Bell D., , «Pleasure and danger: the paradoxical spaces of sexual citizenship» *Political Geography, Political Geography*, T.14, 1995, Elsevier Science Ltd, UK, 1995

Foucault M., *TEXTS/CONTEXTS of other spaces*, Architecture-Mouvement-Continuite, Γαλλία, Οκτώβριος 1984

Grosz E., *Feminist theory and the challenge to knowledges*, *Feminist Challenges*, Αυστραλία, 1986

Ingram G. B., Bouthillette A., Wyngarden C, *Vancouver(as queer)scape: Strategies for mapping public spaces constructed by sexual minorities*, Critical Geography Conference, Αύγουστος, 1997

Ingram G. B., *Public open space in city as strategic queer sites*, Queer city spaces. Queer Frontiers Conference, University of Southern California, Los Angeles, 1995

Ingram G. B., *Queer Geographies, Queers in space, towards a theory of Landscape and sexual orientation*, Queer Sites Conference, University of Toronto, Μάιος, 1993

Tschumi B., *The pleasure of architecture*, essay, Architecture Design 47, αρ.3, 1978

Wray T., *Queer Gaze*, Thesis, Wissenschaftliche Zeitschrift der Bauhaus-Universität Weimar, 2003

Berlant L., Warner M., *Sex in public*, Critical Inquiry 24, 1998

Grozs E., *Feminist theory and the challenge to knowledges*, Women's studies international forum, USA, 1987

ελληνική

Βιβλία

Bataille G., *Ερωτισμός*, Ίνδικτος, Αθήνα, 2001

Bataille G., *Η ιστορία του ματιού*, Άγρα, Αθήνα, 2009

Butler J., *Αναταραχή φύλου. Ο φεμινισμός και η ανατροπή της ταυτότητας*, Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2009

Charles J., *Κριτική προς τις γυναίκες*, μτφ. Πριονιστήριο το Χρυσό Χέρι, Αύγουστος 2008

Foucault M., *Ιστορία της σεξουαλικότητας*, Πλέθρον, Α' τόμος, Αθήνα 2011, «Η βούληση για γνώση», Β' τόμος, Αθήνα 2013, «Η χρήση των ηδονών»

Lyotard J.F. , *Η μεταμοντέρνα κατάσταση*, Γνώση, Αθήνα, 2008

Massey D., *Φιλοσοφία και πολιτικές της χωρικότητας*, ΕΜΠ τμ. Αρχιτεκτόνων Μηχ., Παπασωτηρίου, Αθήνα, 2001

McNair B. , *Η κουλτούρα του στριπτίζ. Σεξ, μέσα ενημέρωσης και ο εκδημοκρατισμός της επιθυμίας*, Σαββάλας, Αθήνα, 2005

Simmel G., *Περιπλάνηση στην νεωτερικότητα*, Αλεξάνδρεια, Αθήνα, 2004

Αθανασίου Α., *Φεμινιστική θεωρία και πολιτισμική κρίση*, Εκκρεμές, Αθήνα, 2007

Βαΐου Ντ., *Αναπαραστάσεις της θηλυκότητας: φεμινιστικές προσεγγίσεις, Κέντρο έρευνας και τεκμηρίωσης*, Αθήνα, 1994

Μαρνελάκης Γ. , *Στενές επαφές φύλου, σεξουαλικότητας και χώρου*, futura, Αθήνα, 2014

Μεγαπάνου Α. , *Διάλογος με την Άννα*, Libro, Αθήνα, 1988

Μπαλτάς Α., *Φιλοξενώντας τον Ζακ Ντεριντά..Στο περιθώριο επιστήμης και πολιτικής*, Εκκρεμές, Αθήνα, 1999

Μπρυκνέρ Π., Φίνκελκρο Α., *Η νέα ερωτική αναρχία*, Ασάρτη, Αθήνα, 1988

Πετρόπουλος Η. , *Το μπουρδέλο*, Γράμματα, Αθήνα 1980

Πετρόπουλος Η., *Καλιαρντά*, Νεφέλη, Αθήνα, 1971

Σταυρίδης Στ., *Η συμβολική σχέση με τον χώρο*, Κάλβος, Αθήνα, 1990

Σταυρίδης Στ., *Μετέωροι χώροι της ετερότητας*, Αλεξάνδρεια, Αθήνα, 2010

Συλλογικό, *Μετατοπίσεις: Φύλο, Διαφορά και αστικός χώρος*, επ. Σάσα Λαδά, futura, Αθήνα, 2009,

Συλλογικό, *Εργασία-σχόλη, κουλτούρα*, επ. Λεβεντάκος Δ., Κέντρο Πολιτιστικών Μελετών, 2005

Φουκώ Μ., *Επιτήρηση και Τιμωρία, Η γέννηση της φυλακής*, Κέδρος, Αθήνα, 1976

άρθρα|δημοσιεύσεις|εισηγήσεις

Soja E., *Σε διαφορετικούς χώρους: Τι είναι ριζικά νέο στη νέα πολιτισμική πολιτική* , 6^ο Σεμινάριο Αιγαίου, Μήλος 27-31 Αυγούστου, 1996

Terminal 119, *Ενάντια στην κουλτούρα του βιασμού*, τ.3, Θεσ/νικη, Ιούνης 2007-Ιούλης 2008

Αρτινός Α. , *Το συμβάν Λακάν-έρωτας είναι να δίνεις αυτό που δεν έχεις σ' αυτόν που δε το θέλει*, captainbook.gr, 2 Μαρτίου, 2011

Έκφυλες, *Φύλο Σώμα Σεξουαλικότητα*, Θεσ/νικη, Απρίλης 2006

Λαδά Σ., *Φύλο και χώρος: αρχικές προσεγγίσεις και νέα ερωτήματα ή μεταξύ ορατών και αοράτων*, εισήγηση στο συνέδριο «Το φύλο, τόπος συνάντησης των επιστημών», Μυτιλήνη, 11-13 Οκτωβρίου, 2013

Μαρνελάκης Γ., *Η έννοια του φύλου: Μια κριτική γενεαλογία*, δημοσιεύτηκε στο « η Λέσχη, φτιάχνοντας τετράδια ανυπόταχτης θεωρίας, 26 Φεβρουαρίου 2013

Μαρνελάκης Γ., *Μεταλλαγές των ιδεών για την έννοια του φύλου*, Χαρτογραφώντας δύο θεωρητικές μετατοπίσεις, Αθήνα, 2003

Μπλανσέ Ρ., *Η σεξουαλικότητα πηγή δυσφορίας*, συνέντευξη στον Ηλία Μαγκλίνη, Αρχείο Πολιτισμού, 13 Μαΐου, 2007

Τεντοκάλη Β., *Ανιχνεύοντας το φύλο στο χώρο*, 12-15 Μαΐου, Ρέθυμνο, Κρήτη

ερευνητικές | διπλωματικές | εργασίες

Ανδρεοπούλου Ρ., Μόλλα Ε. , *Χώρος και περιθώριο*, Χανιά, Ιούλιος 2013, επιβλ. Δ. Χατζησάββα

Καίσαρ Μ., *Περιβάλλοντα ερωτισμού*, Θεσσαλονίκη, Νοέμβριος 2015, επιβλ. Α. Αλεξοπούλου, Δ. Φράγκος

Λιονουδάκη Χ., *Ψυχογεωγραφία, Το αστικό μέλλον μέσα από την ανάγνωση της Πόλης Εμπειρία*, Χανιά, Ιούλιος 2011, επιβλ. Α. Τζομπανάκης

Μάνος Α., *Συζητώντας για την ετεροτοπία, οι χωροχρονικές εμπειρίες των «τεράτων»*, Αθήνα, Ιούλιος 2012, επιβλ. Σ. Σταυρίδης

Πηλίγκου Α., *Έμφυλες ταυτότητες, κοινωνικές και χωρικές διαστάσεις*, Ξάνθη Απρίλιος 2012, επιβλ. Γ. Πατρίκιος, Κ. Κεβεντσίδης, Ι. Σιναμίδης

Χατζήνα Σ., *Οι οίκοι ανοχής σαν ετεροτοπίες στον αστικό ιστό*, Αθήνα ακ. έτος 2005-2006, επιβλ. Γ. Πολύζος, Δ. Πολυχρονόπουλος

διαδικτυακοί τόποι

http://fakeloi.blogspot.gr/2006/12/blog-post_2468.html

<http://gordonbrentingram.ca/scholarship/wp-content/uploads/2011/12/ingram-2011-essay-cruising-on-the-margins-in-chad-states-2011-cruising.pdf>

<http://rednotebook.gr/2014/06/to-soma-prepei-diko-mas/>

<http://www.10percent.gr/periodiko/teyxos19/466-2008-10-10-10-43-20.html>

<http://www.bourdela.com>

<http://www.cavvia.net/junkspace/>

<http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=309632>

<http://www.haniotika-nea.gr/109185-fwtoandromes-sta-palia-xania/>

<http://www.protagon.gr/scripta/blogs/stou-minwa-tin-parodo-27079000000>

<http://www.tovima.gr/books-ideas/article/?aid=139788>

<http://www.vice.com/gr/read/ena-glwssari-fylwn>

https://books.google.gr/books?id=dXuNAgAAQBAJ&pg=PA139&lpg=PA139&dq=Nikos+-Papastergiadis,+Traces+Left+in+Cities&source=bl&ots=7ayEAuCPki&sig=efZzwH_nMr7y-TahXezhrfUz8u_s&hl=el&sa=X&ved=0ahUKEwjdt-Gxt8XMAhXmD8AKHTqZCso-Q6AEIKzAF#v=onepage&q=Nikos%20Papastergiadis%20Traces%20Left%20in%20Cities&f=false

<https://femininmasculin.wordpress.com/2012/03/08/%CF%86%CF%85%CE%B-B%CE%BF-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%89%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1-%CE%BC%CE%B9%CE%B1-%CE%BC%CE%B5%CE%BB%CE%B5%CF%84%CE%B7-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD/>

εισαγωγή

σελ.4 : <https://gr.pinterest.com/pin/471259548491646142/>

σελ.5-10: <http://art-sheep.com/thiago-antonucci-explores-gender-through-a-series-of-powerful-photos-nsfw/>

κεφάλαιο 2

σελ.12: <https://gr.pinterest.com/pin/491807221782309812/>

σελ.14-16: <https://gr.pinterest.com/pin/471259548491587516/>

σελ.20: https://www.google.gr/search?q=%CE%BA%CE%B1%CE%B%CE%B9%CE%B1%CF%81%CE%BD%CF%84%CE%B1&client=firefox-b&biw=1525&bih=674&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjmun5nr_PAhXCKSwKHVX_B38Q_AUIBigB&dpr=0.9#imgsrc=PvPpgsJZ5DdVtM%3A

σελ.26: https://www.google.gr/search?q=polyamory&biw=1525&bih=674&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjH2aqfn7_PAhVE2ywKHRYi-AtgQ_AUIBigB&dpr=0.9#imgsrc=gF5JYznCSha76M%3A

σελ.28: <https://gr.pinterest.com/pin/400116748119976354/>

κεφάλαιο 3

σελ.35-36: <http://www.armellecaron.fr/works/les-villes-rangees/>

σελ.42: <http://avmag.gr/66731/2o-lgbtqi-pride-kritis-ke-to-rethimno-mirise-diaforetikotita/>

σελ.44: https://www.google.gr/imgres?imgurl=https%3A%2F%2Fparallhlografos.files.wordpress.com%2F2011%2F05%2Fdebordpsychogeo.jpg&imgrefurl=https%3A%2F%2Fparallhlografos.wordpress.com%2F2011%2F05%2F19%2F%25CE%25BF%25CE%25B9-%25CE%25BA%25CE%25B1%25CF%2584%25CE%25B1%25CF%2583%25CF%2584%25CE%25B1%25CF%2583%25CE%25B9%25CE%25B1%25CE%25BA%25CE%25BF%25CE%25AF-%25CE%25BA%25CE%25B1%25CE%25B9-%25CE%25B7-%25CF%2588%25CF%2585%25CF%2587%25CE%25BF%25CE%25B3%25CE%25B5%25CF%2589%25CE%25B3%25CF%2581%25CE%25B1%25CF%2586%25CE%25AF%25CE%25B1%2F&docid=Ilz_L7Q5V6M_6M&tbnid=pdZ0d-eyBBI-zAM%3A&w=320&h=254&bih=674&biw=1525&ved=0ahUKEwiQ_N7eob_PAhVCGsAKHQeBpoQMwgeKAIwAg&iact=mrc&uact=8#h=254&imgdii=pdZ0d-eyBBIzAM%3A%3BpdZ0d-eyBBI-zAM%3A%3BRsUmvayjz80CFM%3A&w=320

https://www.google.gr/imgres?imgurl=https%3A%2F%2Fparallhlografos.files.wordpress.com%2F2011%2F05%2Fdebordpsychogeo.jpg&imgrefurl=https%3A%2F%2Fparallhlografos.wordpress.com%2F2011%2F05%2F19%2F%25CE%25BF%25CE%25B9-%25CE%25BA%25CE%25B1%25CF%2584%25CE%25B1%25CF%2583%25CF%2584%25CE%25B1%25CF%2583%25CE%25B9%25CE%25B1%25CE%25BA%25CE%25BF%25CE%25AF-%25CE%25BA%25CE%25B1%25CE%25B9-%25CE%25B7-%25CF%2588%25CF%2585%25CF%2587%25CE%25BF%25CE%25B3%25CE%25B5%25CF%2589%25CE%25B3%25CF%2581%25CE%25B1%25CF%2586%25CE%25AF%25CE%25B1%2F&docid=Ilz_L7Q5V6M_6M&tbnid=pdZ0d-eyBBI-zAM%3A&w=320&h=254&bih=674&biw=1525&ved=0ahUKEwiQ_N7eob_PAhVCGsAKHQeBpoQMwgeKAIwAg&iact=mrc&uact=8

σελ.46: <http://gordonbrentingram.ca/scholarship/wp-content/uploads/2011/12/ingram-2011-essay-cruising-on-the-margins-in-chad-states-2011-cruising.pdf>

σελ.47: https://www.google.gr/imgres?imgurl=http%3A%2F%2Fgirltalkhq.com%2Fwp-content%2Fuploads%2F2014%2F02%2Famsterdam%2Bred%2Blight%2Bdistrict.jpg&imgrefurl=http%3A%2F%2Fgirltalkhq.com%2Famsterdams-red-light-district-shocked-campaign-stop-trafficking%2F&docid=ufRxCYoXMAdz7M&tbid=px-SAipqijKURM%3A&w=569&h=273&bih=674&biw=1525&ved=0ahUKEwis8tq6or_PAhWEwBQKHVG3BNYQMwgjKAcwBw&iact=mrc&uact=8

https://www.google.gr/imgres?imgurl=http%3A%2F%2Fredlightdistricttours.com%2Fwp-content%2Fuploads%2F2015%2F04%2Fredlight-district-girl-560x300.jpg&imgrefurl=http%3A%2F%2Fredlightdistricttours.com%2F&docid=lHX4XJPo_nUAt-M&tbid=rQ-oUGVgjpPvrM%3A&w=560&h=300&bih=674&biw=1525&ved=0ahUKEwis8tq6or_PAhWEwBQKHVG3BNYQMwgvKBMwEw&iact=mrc&uact=8

προσωπικό αρχείο

κεφάλαιο 4

σελ.54|StoneWall Inn : https://www.google.gr/imgres?imgurl=http%3A%2F%2F-cbsnews1.cbsstatic.com%2Fhub%2Fi%2F2014%2F06%2F27%2F4ab0e83a-9a75-4809-b7c2-362c1f912946%2Fstonewallii.jpg&imgrefurl=http%3A%2F%2Fwww.cbsnews.com%2Fnews%2Fstonewall-inn-becomes-national-monument-nearly-50-years-after-riots%2F&docid=-G_Is3okiffCDM&tbid=NuE-FHm-kfDhuM%3A&w=1280&h=960&client=firefox-b-ab&bih=674&biw=1525&ved=0ahUKEwivxrKjo7_PAhWEF8AKHfv8Ad4QMwg-cKAAwAA&iact=mrc&uact=8

https://www.google.gr/imgres?imgurl=http%3A%2F%2Fcdn.collider.com%2Fwp-content%2Fuploads%2Fstonewall-riots.jpg&imgrefurl=http%3A%2F%2Fcollider.com%2Fstonewall-movie-begins-production%2F&docid=oXrDAY2x0qA8aM&tbid=HQTo-P4yIkejpwM%3A&w=716&h=495&client=firefox-b-ab&bih=674&biw=1525&ved=0ahUKEwivxrKjo7_PAhWEF8AKHfv8Ad4QMwggKAQwBA&iact=mrc&uact=8

https://www.google.gr/imgres?imgurl=http%3A%2F%2Fwww.christopherpark.org%2Fwp-content%2Fuploads%2F2014%2F03%2Fstonewall-riot-3_Headline.jpg&imgrefurl=http%3A%2F%2Fwww.christopherpark.org%2Fhistory%2F&docid=AgHctbuKnOL43M&tbid=bccKI0Ax90_SOM%3A&w=760&h=400&client=firefox-b-ab&bih=674&biw=1525&ved=0ahUKEwivxrKjo7_PAhWEF8AKHfv8Ad4QMwhJKCMwI-w&iact=mrc&uact=8

https://www.google.gr/imgres?imgurl=http%3A%2F%2Fcdn1-www.afterellen.com%2Fassets%2Fuploads%2F2012%2F06%2Flesbianstonewall.jpg&imgrefurl=http%3A%2F%2Fwww.afterellen.com%2Fgeneral-news%2F101974-celebrating-stonewall&docid=yNE64YFR-1GJMM&tbid=KPD3gN8CU31SDM%3A&w=408&h=594&client=firefox-b-ab&bih=674&biw=1525&ved=0ahUKEwivxrKjo7_PAhWEF8AKHfv8Ad4QMwhk-KD4wPg&iact=mrc&uact=8

σελ.54|Pulse Club: https://www.google.gr/search?q&tbm=isch&tbs=rimg%3A-CYEqkLgZy3WHIjiJgeao200qtHkmVjURi5Mo1T9E3a7WE1t3cBNNkGrmaHpnyL9FaN0aMaDIh-KfjKgVL2aVKEymsdyoSCYmB5qjbTSq0EX1j0ThuWlrfKhIJeSZWNRGLkygR4ydEBNV7qxYqEg-mVP0TdrtyTWxFeh4rLGn7tWSoSCXdwE02QauZoERM3Wd5B7a-fKhIJemfIv0Vo3RoR_17bh-Vp0fS-sqEgkxoMiEp-MqBRGcKqRwp9-p6ioSCUvZpWQTKax3ERJX1MSr6tiv&tbo=u&client=firefox-b-ab&bih=674&biw=1525&ved=0ahUKEwj4j8PFpL_PAhVDshQKHQyzAREQ9C8ICQ&dpr=0.9#imgsrc=EqjRUPkat1GMsM%3A

σελ.56-62: προσωπικό αρχείο

σελ.64: <http://www.bourdela.com/#>

σελ.66: https://www.google.gr/search?q=hande+kader&client=firefox-b-ab&tbo=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwiViM6Xpb_PAhVDshQKHQyzAREQsAQIL-g#imgsrc=AgJ3jPc-kzEQgM%3A

https://www.google.gr/imgres?imgurl=http%3A%2F%2Ficchef-1.bbc.co.uk%2Fnews%2F624%2Fcpsprodpb%2FAD4F%2Fproduction%2F_90876344_a92a0ae6-0909-47ce-b13e-5e3114b7fb17.jpg&imgrefurl=http%3A%2F%2Fwww.bbc.com%2Fnews%2F-world-europe-37143879&docid=m8pDu5Jqa1MgSM&tbnid=JbamnghZn0kVOM%3A&w=624&h=351&client=firefox-b-ab&bih=674&biw=1525&ved=0ahUKEwjj_9-Zpb_PAhUIK-MAKHd13BDwQMwgckAAwAA&iact=mrc&uact=8

σελ.68-88: προσωπικό αρχείο